

PHAN MẠNH DANH

BÚT HOA

THƠ TẬP CỎ

LOẠI SÁCH VĂN HỌC
TRÍ ĐỨC THƯ XÃ HÀ-NỘI
XUẤT-BẢN LẦN THỨ HAI 1953

NHỮNG SÁCH CỦA TRÍ - ĐỨC THƯ - XÃ HÀ - NỘI

Đã xuất bản

Hóa-học kim loại, lớp đệ-nhị Trung-học. Đỗ-Tri-Lễ
Thực vật học, lớp đệ-nhị Trung-học. Nguyễn-Đình-Huê và Vũ-Văn-Chuyên
Địa chất học, lớp đệ-tam Trung-học Nguyễn-Đình-Huê và Vũ-Văn-Chuyên
Vạn vật học, lớp đệ-tứ Trung-học. Vũ-Đức-Thận
Danh từ Thần-học và Triết-học. Ban giáo sư Đại chủng viện Bùi chu
Tân kỷ-yếu Liên chủng viện
Lịch-sử vua Quang-Trung. Nguyễn-Văn-Bình
Địa lý lớp nhất Tiều-học. Hoàng-Thế-Mỹ và Hà-Kim-Bôi
Địa lý lớp nhì Tiều-học. Hoàng-Thế-Mỹ và Hà-Kim-Bôi
Bút hoa (thơ tập cổ) Phan-Mạnh-Danh

Đang in

Lịch sử ngoại giao Việt-Nam cận đại. Ưng-Trình
Cung oán ngâm khúc chú giải. Nguyễn-Văn-Anh và Nguyễn-Duy-Nghiêm
Chính-phụ-ngâm và Tỳ-bà-hành chú giải. Ng. V. Anh và Ng. D. Nghiêm
Hạnh phúc. Hà-Châu
Ngày đăm mấu. Nguyễn-Duy-Diển
Cuộc đời chúa cứu thế. Lâm-Quang-Trọng

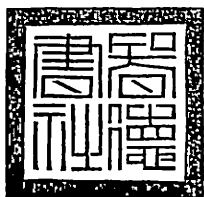
Sắp xuất bản

Hóa học hữu cơ, lớp đệ nhị Trung-học. Đỗ-Tri-Lễ
Quang học, lớp đệ tam Trung-học Nguyễn-Hữu-Tài và Đỗ-Tri-Lễ
Điện học, lớp đệ nhị Trung-học. Nguyễn-Hữu-Tài và Đỗ-Tri-Lễ
Toán Lý Hóa Vạn-vật danh-từ. Một nhóm giáo sư

PHAN - MẠNH - DANH

BÚT HOA

THƠ TẬP - CỔ

TRÍ-ĐỨC THƯ-XÃ HÀ-NỘI

XUẤT-BẢN LẦN THỨ HAI 1953

PHẠM-THÊ-ROANH TRÍNH-BẦY
VÀ GIỮ BẢN-QUYỀN

UNE ANTHOLOGIE ORIGINALE

Imaginez un lettré de France qui se livre au plaisir subtil de rassembler ensemble, en les faisant rimer et en en faisant des textes présentant un sens nouveau, des vers séparés, choisis dans les plus beaux morceaux de la poésie latine ou grecque ; imaginez que le même lettré, accumulant les difficultés pour les vaincre, s'assigne ensuite la tâche de traduire en vers français ces textes, ou ces quatrains, ou ces distiques ainsi constitués par la réunion harmonieuse de membres épars — et de les traduire non pas en vers français de son crû, mais en vers français pris eux aussi dans les meilleurs auteurs classiques, un à un, et rassemblés, prosodiquement comme logiquement, de la façon la plus élégante, et toujours en parvenant constamment à être la véritable traduction française des distiques, ou strophes, ou poèmes latins ou grecs constitués de la façon que nous venons de dire... C'est de cette façon que, s'agissant de poésie annamite et chinoise, un vieux lettré, M. Phan-Mạnh-Danh, a exercé son érudition et sa sensibilité et nous fait admirer son talent. M. Théodore Decalandre, cher à Tristan Derème, aurait serré dans ses bras ce rival et cet émule annamite ! Lui, beaucoup plus sobre que l'intarissable amateur de poésie française dialoguant dans l'Enlèvement sans clair de lune ou le Violon des Muses, s'efface complètement derrière ses textes et ne paraît pas en scène pour les commenter en propos fleuris, ainsi que fait le personnage de Derème. Mais pour être plus sobre en commentaires, M. Phan-Mạnh-Danh n'en fait pas moins penser à Tristan Derème ou à M. Théodore Decalandre. Où nous voyons une nouvelle preuve de la rencontre possible et déjà réalisée de la France et de l'Annam, de l'Occident et de l'Orient...

Exquis M. Phan-Mạnh-Danh ! La poésie chinoise ni annamite n'ont pour lui le moindre secret, il connaît sur le bout des ongles les poètes majeurs et les poètes mineurs, les romans et les nouvelles de la littérature chinoise, et de la même façon il connaît notre Nguyễn-Du et son Kiêu, le Hoa-tiên, le Bích-câu-kỳ-ngộ, le Nhị-độ-mai, et même le Hoàng-trừu, le Phan-Trần, le Quan-Âm-Thị-Kinh ou tels autres poèmes nationaux dont nous avouons trouver pour la première fois les noms et les citations dans un livre en quôc-

ngũ : ainsi le Vọng - phu, le Ngọc-kiêu-lê. Et comme il sait nous inspirer le désir de les connaître, et de nous engager sur ses pas, si nous pouvions ! Si nous pouvions : car ne peut pas qui veut, en une matière aussi haute, en une aussi hautainé aventure. Il faut être blanchi sur les vieux textes comme l'est probablement le vénérable auteur de ce Bút - hoa (Pinceaux en fleurs) sur lequel nous nous donnons le plaisir facile de nous extasier et de dire en toute candeur notre admiration émerveillée... M. Phan-Mạnh-Danh, dans ce livre, prend par exemple un quatrain de Wang-Wei ou de Tou-Fou et le traduit en quatre vers annamites, mais ces quatre vers annamites, il les a pris parmi les plus beaux de quatre auteurs différents, et rimant ensemble, s'enchainant bien ensemble quant aux idées et aux sentiments. Ou bien ailleurs, il prend un distique de Kim-Vân-Kiêu, ou deux, et il nous en donne la traduction en vers chinois mais ces vers chinois sont des tronçons séparés de poésies différentes que sa science et son talent ont rassemblés.

M. Phan-Mạnh-Danh a obtenu pour son livre une préface fine et noble dont la signature nous rend encore plus cher le livre préfacé : S. E. Phạm-Quỳnh, Ministre de l'Education Nationale, l'éminent préfacier. se demande : « Si ce livre rencontre beaucoup d'amis et d'admirateurs, ce sera la preuve que le goût de la poésie est encore vivace, et que l'âme délicate et exquise (phong nhã) des anciens n'est pas complètement disparue. Si, au contraire, peu d'amateurs se présentent pour apprécier ce recueil, le divertissement poétique s'avérerait alors un jeu hors de saison, un plaisir suranné ; auquel cas l'auteur comme le préfacier éviteraient difficilement la réputation d'être des « retardataires ». Mais même en ce dernier cas, qu'importe ? Pourvu qu'ils eussent, l'un et l'autre, satisfait leur propre inclination... »

Ainsi parle S. E. Phạm-Quỳnh. L'évènement nous apprendra si le Bút-hoa de M. Phan - Mạnh - Danh aura ou non beaucoup de lecteurs, dans notre Annam 1942.....

NGUYỄN-TIỀN-LÃNG

(Gazette de Huê du 21 Mars 1942)

A UNIQUE ANTHOLOGY

Imagine an English man of letters giving himself up to the subtle pleasure of gathering together, rhyming, and making up texts with a new and different sense, out of separate lines chosen from the most beautiful pieces in Latin or Greek poetry.

And then imagine the same man of letters, piling up difficulties so as to conquer them, setting himself then the task of translating into English verse these texts, these stanzas and these couplets, made up together by the putting together of harmonious separate members — and then translating them, not into English of his own writing, but into English verses themselves taken from the finest classical authors, picked one by one and re-assembled, according to the sound and to the sense, in the most elegant order, and yet succeeding in presenting constantly the correct English translation of the stanzas, or strophes or poems in Latin constituted in the manner which we have described...

This then is the manner in which, dealing with Vietnamese and Chinese poetry, an aged man of letters, M. Phan-Mạnh-Danh has exercised his great learning and his artistic sensitiveness, in compelling us to admire his talent. Theodore Decalandre himself, so dear to Tristan Dereme, would have grasped the arm of this Vietnamese rival and follower in erudition ! He, much more retiring than the untarnished lover of French poetry speaking in *l'Enlevement sans clair de lune* and *le Violon des Muses*, hides his own personality completely under the cover of his texts, and appears on the stage only to comment on them in polished accents, as Deremes's personnage did. But to be the more sober in commentary, M. Phan-Mạnh-Danh has not thought the less about Tristan Dereme or Theodore Decalandre. There we see, then, one new proof of the meeting which is possible and already realised between France and Vietnam, between West and East...

Exquisite M. Phan-Mạnh-Danh ! Neither Chinese nor Vietnamese poetry has the least secret from him, he can tell on his fingertips the major and minor poets alike, and the romances and novels of Chinese literature, and in the same way he knows our Nguyễn-Du and their Kiều, the Hoa-Tiên, the Bích-Câu-Kỳ-Ngô,

the Nhị-Dộ-Mai and even the Hoàng-Trừu, the Phan-Trần, the Quan-Am-Thị-Kính or such other national poems whose names and details we admit to having found for the first time in a book in *quốc-ngữ* ; and thus too the Vọng-Phu and the Ngọc-Kiều-Lê. And how he knows how to inspire in us the desire to know them and to follow in his steps if only we can ! If only we can — for not everyone can attain this perfection by wanting to only, in so lofty an adventure. One must have grown pale in the study of ancient texts as in all probability the venerable author of this Bút-Hoa (Nosegay of Flowers) has grown, to give us the book over which we have the easy pleasure of expressing our delight and our wonderment.

M. Phan-Manh-Danh in this book takes for example a quatrain from Wang Wei or from Tou-Fou, and translates it into four lines of Vietnamese, but these four lines in Vietnamese he has selected from among the finest of four different authors and, rhyming them together, linked them fully together from the point of idea and sentiment. Or, elsewhere, he takes a couplet from Kim-Vân-Kiều, or two, and he gives us the translation into Chinese verse, but these lines in Chinese are the separate parts of different poems which his knowledge and his talent enable him to put together.

M. Phan-Manh-Danh's book is prefaced by a foreword which is fine and noble and signed with the name of His Excellency Pham Quỳnh, Minister of National Education, whose signature makes the book thus prefaced yet more dear to us ; he says « if this book should find many friends and admirers, it will prove that the taste for poetry is still alive, and that the delicate soul and exquisite sensibility (*phong nhã*) of the ancients has not completely disappeared. If on the other hand few are the lovers of poetry who press forward to appreciate this collection, it will be that the play of poetry is still being played beyond its due season ; it will be giving a pleasure which is beyond the custom of these newer days ; in which case the author, like the writer of this preface, will hardly be able to escape the happy charge of being « old fashioned ». But even in this latter case, what does it matter ? so long as they have, each in their way, satisfied their own inclinations... »

So speaks His Excellency Pham Quỳnh. The event alone will teach us if the Bút Hoa, the Posy of Flowers, of M. Phan-Manh-Danh will have, or will not have, many readers in this Vietnam of ours in this year 1942... .

NGUYỄN-TIỀN-LÃNG

Writing in the Gazette of Huế,
21 March, 1942.

PHẦN THỨ NHẤT

MỞ ĐẦU

Phù-giang Thê-Vọng PHAN-MẠNH-DANH

Năm 77 tuổi - 1942

HỌC HỌA HỒ

Nét vẽ của Phan-Mạnh-Danh, ngụ ý bài thơ trang 46.

PHAN-MẠNH-DANH TIỂU-SỬ

Tiên-sinh họ Phan, tên chữ là Trung, sau đổi là Mạnh-Danh, hiệu là Thê-Vọng, quán làng Phù-Ứng, phủ Ân-thị, tỉnh Hưng-yên. Sinh ngày mồng 6, tháng 11, năm Bình-dân, niên hiệu Tự-Đức thứ 19, (Dương-lịch 12-12-1866), tại tỉnh lỵ Nam-định. Tiên-sinh là con trưởng cụ Thị-độc Phan-Trác-Hoạt, lập-nghiep ở đây đã từ lâu, và là cháu cụ Phan-Trứ, đỗ Hoàng-giáp triều Minh-Mạnh, làm quan đền Tuấn-phủ Khánh-hòa.

Khi mới lên năm, lên sáu tuổi, Tiên-sinh đã thông-minh đình ngộ. Tám, chín tuổi theo học cậu là cụ cử Trần-Như-Son, Tri-huyện Tiễn-hải, tỉnh Thái-bình. Ngoài mười tuổi, lại theo học anh họ là cụ Cử Vũ-Cần, làm Giám-lâm Ninh-bình. Và trong làng, lúc bấy giờ, có nhiều bậc danh-vọng, như cụ Thủ-khoa Nguyễn-Đình-Khanh (Tác-giả quyển Ngọc-kiểu-lê diển-ca), cụ Cử Nguyễn-Đình-Thành, Tiên-sinh đều được học-tập, cho nên văn-chương vẫn có nề-nếp.

Sau Tiên-sinh đến tập cụ Nghè Hành-thiện Đặng-Xuân-Bằng tại Nam-định. Trường Ngài đã đào-tạo ra nhiều tay danh-sỹ, thế mà Tiên-sinh cũng đứng vào hàng cao-đệ. Năm 17 tuổi, Tiên-sinh đã bắt đầu thi Hương, và được vào ngay kỳ đệ-tam.

Lúc bấy giờ, tại Quảng-đông hội-quán tỉnh Nam, người Tàu hay tổ-chức cuộc thi thủy-tiên ; trong mấy năm liền, Tiên-sinh đều chiếm giải nhất. Nét tranh thủy-mặc của Tiên-sinh, cũng được nhiều người phải chịu là tài-tình.

Vào khoảng 20 tuổi (1885), Tiên-sinh có gặp một người nữ-sỹ, vốn con nhà thê-phiệt, lại tài-sắc gồm hai. Lại gì tài-tử giai-nhân, tri-âm gặp-gỡ, mỗi tình khăng-khít, thư-tín đi-về, cho nên mới có tập văn nôm MÃY BÚC TIÊN-HOA, viết theo lối lục-bát, và song-thất lục-bát. Xem tập văn ấy, cũng đã biết Tiên-sinh là một bậc cao nôm.

Ai chẳng nghĩ :

« Thiên sinh giai lệ, tất dĩ đãi danh hiền »,
 nào ngờ Nguyệt-lão éo-le, trâu nguoi tri lăm, khéo xui nên kẻ Bắc người Nam.

Đến năm 23 tuổi (1888), Tiên-sinh kết-duyên với con gái cụ Kép Trần-Xuân-Luyện, cũng là một nhà thi-lễ trong làng, và ngụ tại tỉnh-lỵ Hưng-yên.

Được ít lâu, Tiên-Thái-Công tạ-thê. Khi đoạn-tang (27 tuổi, 1892), vừa gặp hồi tỉnh Hưng-yên có quan Đốc-học là cụ Hoàng-giáp Nguyễn-Việt Bình, và các quan Phủ, Huyện, Huân, Giáo, đều là những bậc danh-nhân, như cụ Thủ-khoa Đặng-Trần-Vỹ, cụ Nguyễn-Tàn-Cảnh, cụ Lê-Thỉnh-Chu ; lại thêm có cụ Nguyễn-Đức-Tú là Tuấn-phủ hưu-tri, về mở trường dạy học, quan Nghè Chu-Mạnh-Trình mới đỗ đại-khoa (Nhâm-thìn 1892). Bởi vậy, các anh-em-bạn vốn thích văn-chương tài-học và tính-tình của Tiên-sinh, đều khuyên mời Tiên-sinh về tập cụ Hoàng-giáp Nguyễn. Tiên-sinh bèn huề-quyền lên Hưng-yên để cùng bạn-bè học-tập.

Lạ cho các danh-sỹ mọi nơi, đã đến chôn Nguyệt-hổ, ai cũng lấy nhà Tiên-sinh làm nơi nhả-tập ; bất kỳ quen-lạ, lai-giả thụ chi. Tiên-sinh vốn hiếu-khách, mà Phu-nhân lại là một nho-gia-nữ, học-thức nhiều, tuy nhà thanh-bạch, nhưng cũng vui lòng khoản-đãi khách văn-chương. Nếu đem câu :

Tọa thượng khách thường mãn,
 Tôn trung tửu bất không.

để vịnh Tiên-sinh lúc bấy giờ, thì thật là đúng lắm. Đền như các quan, cũng càng ngày càng thường-thức văn-chương của Tiên-sinh, thứ nhất là kinh-nghĩa và thơ tập-cổ. Cụ Hoàng-giáp Nguyễn-Việt-Bình đã thốt ra những câu :

« Về kinh-nghĩa, thì thầy phải cho rằng con có đặc-tài »
mà cụ Nguyễn-Đức-Tú lại nhận thầy :

« Về thơ tập-cổ, thì Phan-Trung thật có tài xuất-chúng »

Năm 31 tuổi (1896), Tiên-sinh nghĩ ra lời KIỂU TẬP THƠ CỔ, theo điệu thơ-thông của đào-nương. Sau hơn 4 năm mài-miệt, Tiên-sinh đã làm ra được một tập hơn 60 bài liên-cú và hơn 300 bài cách-cú. Nhan-đề là BÚT-HOA THI-THẢO, tập ấy ngay từ hồi mới soạn xong, đã được các danh-sỹ để thơ, như cụ Nguyễn-Tân-Cảnh, cụ Chu-Mạnh-Trình, cụ Phạm-Văn-Thụ, cụ Trần-Tán-Bình, cụ Vũ-Tuân ; lại được nhiều người chép ra để lưu-hành cả trong Nam ngoài Bắc. Sau Tiên-sinh nhiều lần sửa-chữa lại, thêm-thắt vào, lựa-chọn ra, thành một bản tinh-tế hơn. Như lời cụ Hoa-đường Phạm-Quỳnh đã nói, bản này có đền :

« Hơn ngàn câu thanh-cao điểm-lệ trong thơ cổ chữ Hán, đôi-chiều với hơn ngàn câu bóng-bẩy chải-chuốt trong truyện Kiều của ta, ghép vắn ghép điệu, lựa ý lựa lời, nôm với chữ, chữ với nôm, phẳng-phắt xa-gần, tựa-hổ dịch mà không phải dịch, rất có công-phu, thật cũng tài-tình, âu cũng là để thỏa cái thị-hiền văn-chương, biểu cái cốt-cách thanh-nhã của một khách chơi thơ sành-sỏi vậy. »

Bản ấy có đệ-trình phủ Thông-sứ đề toan in ra ngay từ hồi Âu-chiến 1914-1918 ; sau có thầy đăng trên báo-chương, như Tứ-dân tạp-chí, Hải-phòng tuần-báo vân-vân. Mãi đến năm 1942 mới trích in thành sách.

Năm 32 tuổi (1897), Tiên-sinh phải đưa một người em, là cụ Phan-Như-Xuyên lên Hà-giang, làm Thông-phán tòa Sứ ở đây. Tiên-sinh mới viết một tập văn nôm song-thất lục-bát, nhan-đề là

HÀ-GIANG NHẬT TRÌNH. Trong tập văn ấy, có tả phong-cảnh miền thượng-du xứ Bắc-kỳ, chỉ rõ những đường-đi lối lại lúc bây giờ, và thứ nhất là dặn-dò những người chưa từng biết, phải giữ-gìn khi tới chôn ma thiêng nước độc. Cảnh tả như vẽ, việc thuật rõ-ràng, lời văn lại chải-chuốt nghe rất du-dương, như những câu :

Có non nước đâu mà không chủ,
 Huông chi là thủy tú sơn thanh ;
 Hễ càng u-uất càng linh,
 Chớ rằng diêm cỏ lều gianh mà nhòn !

Hồi tháng ba năm Mậu-tuất (1898), nhân có hội đình bà Tổng-Thái-Hậu, một tòa cô-miêu trên bờ Nguyệt-hồ tại Hưng-yên, cụ Tổng-độc Phạm-Văn-Toán có lập cuộc thi-thơ NGUYỆT-HỒ BÁT-VỊNH. Bài làm trong một buổi tối, trên những chiếc thuyền có trưng đăng kết thái, đứng-đỉnh qua-lại trên mặt nước Nguyệt-hồ. Danh-sỹ Bắc-kỳ dự-thí rất nhiều, thề mà Tiên-sinh đã chiếm được giải nhất, do tám bài luật-thi tập-cổ.

Đã là một khách tài-hoa, lại giấu tình-cảm, thì những lúc bên hoa dưới nguyệt, câu truyện năm xưa :

Người quốc-sắc, kẻ thiên-tài,
 Chẳng trong chẵn-gò, cũng ngoài cấm-thơ.
 Tiên-sinh hồ dễ mà quên đi được.

Vì đâu nên nổi dở-dang ?
 Dầu lia ngó ý, còn vương tơ lòng.

Cho nên giấc-mộng đêm xuân ở trên tỉnh Lạng, vào hồi tháng ba nhuận năm Mậu-tuất (1898), đã làm đề-mục cho một tập thơ chữ Hán là XUÂN MỘNG, dùng đủ 30 vắn bằng. Tập thơ ấy đã được nhiều thi-sỹ văn-nhân thưởng-thức như tập thơ Khiên-sấu của cô-nhân. Thi-sỹ Thúc-giạ ở Xuân-kinh, tức là cụ Lễ-bộ Thượng-thư Ung-bình, đã nói :

« Trong tập thi ấy, nhiều bài hay, mà lại nhiều câu hay đến cực-điểm. Luận ý-nghĩa như câu :

Sầu khả tửu tiêu nhưng hóa lệ,
Tâm phi thạch chuyển tiền thành khối.

Ấy là tình-tứ rất thông-thường, rất đúng với sự thiệt của đời người, mà thi-gia xưa nay chưa từng nói đến. Luận âm-hưởng tiêu-tao như câu :

Giang sơn dị địa liên đồng bệnh
Phong vũ man thiên cảm chích thân.

Đọc ra vô-hạn cảm-xúc, cảm-xúc vì câu thi, mà sinh ra cảm-tình với nhà đại-thi-sỹ »

Xem tài-học của Tiên-sinh, thì ai ai cũng tưởng Tiên-sinh sớm già được nợ bút-ngiên. Nào ngờ có tài mà không có phận, thành ra bị khang-liều mãi. Như khoa Canh-tí (1900), chỉ vì một bài làm xong sớm, rất tài-tình, không giữ được kín, cho nên bị hồng oan. Những người biết sự thực, thứ nhất là cụ Vũ-Tuân, đỗ Giải-nguyên khoa ấy, đều lấy làm ân-hận cho Tiên-sinh. Tuy lúc bấy giờ Tiên-sinh có bất-mãn, nhưng sự bất-mãn ấy cũng chỉ thoảng qua.

Vào hồi 1905, Tiên-sinh đã tứ-tuần, tại Hưng-yên, cụ Tổng-đốc Lê-Hoan có tổ-chức cuộc thi thơ ĐỂ THANH-TÂM TÀI-NHÂN-LỤC. Một lần nữa, Tiên-sinh lại cùng với danh-sỹ Bắc-kỳ dự-thí. Tiên-sinh đã làm một bài tựa chữ Hán, 21 bài thơ chữ Hán, 21 bài thơ nôm phỏng theo những bài chữ. Giọng văn rất kín-đáo nghiêm-trang, khác hẳn tập thơ Xuân-mộng. Cụ Tam-nguyên Yên-đồ và cụ Giải-nguyên Vân-dinh rất thường-thức nhiều câu, như câu :

Có mộng tìm đâu cho thấy bạn,
Đứt hồn thương lắm biết chăng ai ?

hoặc câu :

Mộng tàn gỏi gió khi hơi lạnh,
Hồn đứt chuông sương lúc tiếng rên.

cho nên tập thơ của Tiên-sinh đã chiếm được một địa-vị rất cao.

Từ đó, xa gần đã ham vì nết, lại trọng vì tài, mới cho con em đến học. Trường-tư chuyên dạy chữ Hán để đi thi, mới mở ra, đã có mấy trăm người, đến nay còn nhiều ông văn-chương có tiếng.

Hồi ấy, Tiên-sinh đã đọc rất nhiều sách mới, và báo-chí của Tàu, cho nên từ Toán-pháp, Cách-trị đến Địa-dư, Sử-ký các nước văn-minh, Tiên-sinh đều hiểu-biết cả.

Năm 43 tuổi (1908), sau khi huyện-đường tạ-thể, Tiên-sinh được cử làm giáo-học trường Đệ-nhất-cấp của tỉnh-ly Hưng-yên. trong dinh quan Đốc-học. Việc dạy học, Tiên-sinh rất chuyên-cẩn. Tiên-sinh đã soạn ra nhiều sách giáo-khoa, như bộ VIỆT-NAM DANH-NHÂN DIỄN CA và quyển VẬT-LÝ-HỌC bằng nôm (1909), quyển VẠN-VẬT-HỌC và quyển NGŨ-ĐẠI-CHÂU ĐỊA-DƯ bằng chữ Hán (1910) ; sách có rất nhiều họa-đồ chính Tiên-sinh vẽ. Học-trò nhờ giáo-trạch ấy mà thi đỗ rất nhiều. Sau mấy lần được tường-lục, Tiên-sinh lại được thưởng hàm nữa.

Ngoài 50 tuổi (1916), Tiên-sinh cáo về. Trước kia vốn nhà thanh-bạch, từ đây sinh-kê lại càng khó-khăn hơn.

Nhân được nhiều khi rỗi-rảnh, Tiên-sinh mới nghiên-cứu về y-học, nhưng không cốt để kinh-doanh, xa gần hễ ai cần đến thì sẵn lòng chữa giúp. Chỉ trong mấy năm, Tiên-sinh đã nổi tiếng là một vị lương-y.

Thầy truyện Hoa-tiên là một truyện có nghĩa-lý, đủ bi hoan ly hợp, đã được diễn ca, thành một áng văn tuyệt-tác, người ta thường sánh với truyện Kiều, Tiên-sinh đem diễn thành một vở tuồng cổ, vừa nôm vừa chữ, nhan-đề là TUỒNG HOA-TIÊN, để cho nhiều

người biết đèn (1917). Câu văn điệu hát, đều rất công-phu, và tỏ rõ được cái tài của một thi-gia sành nghề âm-nhạc.

Ở bên Tàu lúc bấy giờ, lại vừa xuất-bản một quyển tiểu-thuyết của Từ-Châm-Á, nhan-đề là ĐA-TÌNH HẠN, nói về cái họa tự-do trong nữ-giới nước Tàu. Tự nghĩ :

« Sách ấy có thể đánh thức những sĩ-nam oán-nữ đương trong giấc mộng say-mê »,

Tiên-sinh đem dịch nôm vào hồi 1919. Trên đầu bản-dịch này, Tiên-sinh có đề một bài tựa bằng quốc-văn theo lối biên-ngẫu rất mực tài-tinh.

Dịch quyển Đa-tình-hạn, Tiên-sinh lại nhớ đến bộ TÌNH-SỬ của Tàu, chép lắm truyện ly-kỳ, lại có nhiều thơ-từ đủ lối, của những danh-nhân tài-tử đời xưa, có thể làm khuôn-mẫu cho người học thơ được.

Tiên-sinh bắt đầu dịch bộ sách ấy từ năm 1920, thơ-từ toàn theo nguyên-điệu, mà lột hết tinh-thần của nguyên-tác.

Năm 59 tuổi (1924), vừa gặp trong làng có nhiều việc sửa-sang. Tiên-sinh vốn được lòng người đồng-quận, lại thêm rất sành nghề hội-họa và kiến-trúc, cho nên phải đảm-nhận chức điền-văn (thứ chỉ), để cùng với cụ Tiên-chỉ là quan Tuần-phủ tri-sỹ Nguyễn-Đình-Chuẩn lo xây-dựng trong làng và cải lương hương-trước . . .

Năm 60 tuổi (1925), theo lời các bạn trong làng nhỏ, Tiên-sinh lại làm một tập XUÂN-MỘNG bằng quốc-văn, gồm có một bài Tình-trường-ký, một bài Thoại-mộng-hành, và 30 bài luật-thi, đủ 30 vần bằng, cũng như tập chữ Hán. Cụ Hoa-đường Phạm-Quỳnh, khi làm Thượng-thư bộ Lại, đã nói :

« Cái hồn phong-nhã của cô-nhân sao mà nó dịu-dàng êm-ái như vậy ! Sao mà nó thú-vị thanh-tao như vậy ! . . Nó có phải là tinh-hoa của cả một giống người, tự lâu đời, đã từng biết thưởng-

thức tơ liễu lơ-thơ buông mảnh là đẹp, con oanh mĩa-mai học nói là hay. . . »

Mà cụ Phó-bà Nam-an Lâm-hữu-Lập, cũng đã cho rằng :

Tài-hoa một bậc văn-hào,
Mây bay nước chảy lẫn vào câu văn.
Dịu-dàng như khúc Dương-xuân,
Điểm-trang như bóng hoa thần sinh-tươi. . .

Vậy thì trong nghề thơ, tài sáng-tác của Tiên-sinh quả đã tương-đương với tài tập-cổ vậy.

Nhờ công khó-nhọc vô cùng, nhờ lòng hi-sinh cực-điểm của Phu-nhân, nên khi Tiên-sinh 62 tuổi (1927), con giai đã có người thành-đạt. Gia-tình thư-thái, Tiên-sinh bắt đầu hưởng thú an-nhàn. Ngoài lúc ngâm thơ gảy đàn, thì giống cây chấp núi, uốn cảnh vẽ tranh. Ai thầy cũng phải chịu Tiên-sinh là một bậc tài-hoa.

Năm Tiên-sinh 65 tuổi (1930), Phu-nhân tạ-thê. Tiên-sinh thương-sót vô-cùng, những ân-hận rằng công khó-nhọc kinh-doanh việc nhà, nuôi-nấng đàn con, chưa được đền-bồi trong muôn một.

Trí-nguyên Tiên-sinh chỉ lấy sự ngao-du lịch-duyet làm thích. Trong những khi thừa tiếp Tiên-sinh, tôi vẫn thường nghe đọc mấy câu của cụ Tam-nguyên Trần-Bích-San :

Văn phi sơn-thủy vô kỳ khí,
Nhân bất phong-sương vị lão tài.

mà tán-thán các bậc tiền-nhân, như ông Âu, ông Tô, ông Trương-Như, ông Từ-Trường, cũng vì ngao-du lịch-duyet mà văn-chương hùng-hồn hiệu-đăng. Nhân công-việc trong làng cũng đã đỡ bận, Tiên-sinh mới cùng các con đi du-ngọa các danh-thắng nước nhà : Khi vịnh Hạ-long, núi Yên-tử, khi hồ Ba-bể, chân Chapa, khi bãi Cửa-tùng, núi Ngân-sơn, khi Kinh-đô Huế với động Huyền-không gần Đà-nẵng. . . Ai cũng tưởng Tiên-sinh khi tuổi già sức yếu, thì sự lưu-lịch có lẽ nhọc-nhân ; biết đâu trèo non lội suối,

cưỡi ngựa bơi thuyền, nhanh-nhẹn lại hơn là niên-thiếu. Đi đèn đẩu, Tiên-sinh đều có để-vịnh. Những thơ-văn ấy đã có trích in trong Thi-văn-tập của Tiên-sinh.

Từ năm 70 đến năm 75 tuổi (1935-1940), Tiên-sinh lựa-chọn nhiều tập thơ-cổ và một ít văn-cổ, đem dịch ra quốc-văn, theo nguyên-điệu. **CỔ-THI TRÍCH-DỊCH**, chính là nhan-đề của tập này. Tiên-sinh chẳng những đã lột hết được tinh-thần của nguyên-tác, mà lời văn chải-chuốt thanh-tao, cú-điệu tự-nhiên, khiến người đọc quên cả là thơ-văn dịch. Cái tài phiên-dịch của Tiên-sinh cũng có thể tương-đương với tài sáng-tác và tài tập-cổ vậy.

Năm 76 tuổi (1941), thầy thiếu-niên nước nhà lại chú-ý đến những sách-vở của nhà nho ngày trước, Tiên-sinh càng cặm-cui với bút-nghiên trong thư-phòng nhỏ tại Bút-hoa-trang Nam-định. Tiên-sinh có chép lại những bài văn nôm đã làm ra trong mấy chục năm trước, và biên-soạn thêm nhiều bài mới. **VĂN-TẬP** ấy có nhiều thể, như phú, kinh nghĩa, văn-sách, văn-tề, tựa biển-ngẫu, văn vân.

Tiên-sinh lại cùng với các con sưu-tầm nhiều sách Tàu có truyện lạ thơ hay, mà nhà nho ta thường dùng làm điển trong những áng văn nôm, để đem dịch ra và góp thành bộ **Điển-cổ**, cốt giúp ích cho việc thường-thức lời văn cổ nước nhà. Khởi-thảo bộ sách này chưa được bao lâu, thì Tiên-sinh đã thầy trong mình suy-nhược, cần phải nghỉ-ngơi : lòng sốt-sắng quá độ đã làm cho Tiên-sinh quên rằng mình đã sắp-sì bát-tuần.

Cuối mùa thu năm ấy, Tiên-sinh được sinh-phong Phụng-nghe Đại-phu, Hàn-lâm Thị-độc.

Đền tháng trọng-đông, tiết trời quá lạnh, bệnh đau mình bắt đầu phát. Tuy-nhiên, những khi được đỡ, Tiên-sinh vẫn còn làm **THƠ-CỔ TẬP KIỂU** (cuối 1941), và **THƠ-CỔ TẬP TRUYỆN NÔM** (đầu 1942), để thêm vào quyển Bút-hoa thi-thảo.

Đầu năm 1942, quyển Bút-hoa ấy vừa trích in xong, do cụ Hoa-đường Phạm-Quỳnh để tựa. Trên thì Hoàng-Đề ban khen, ân-thường cho Tiên-sinh đệ-tam hạng Kim-khánh ; dưới thì sỹ-phu hâm-mộ, có nhiều thi-gia gửi tặng thơ-đề.

Vài tháng sau, bệnh càng trầm-trọng, tự biết mình không chồng nổi, Tiên-sinh bèn bảo các con, từ Nam-định, đưa Tiên-sinh về nhà riêng tại tỉnh-lỵ Hưng-yên, là nơi Tiên-sinh vẫn ở từ năm 27 tuổi. Tồi hôm mới về nhà cũ, Tiên-sinh còn bàn-bạc việc thuốc-thang với mấy môn-sinh. Hôm sau, vào hồi gần sáng, Tiên-sinh thấy rất đau-đớn trong mình. Khi đã hơi đỡ, mới dặn-dò con trưởng vài lời về sách-vở văn-chương, rồi nhìn qua một lượt các con cháu đứng quanh mình, từ-từ nhắm hai mắt, thở một hơi dài, kết-liệu cuộc đời thi-sỹ, để lại một mối tiếc-thương vô-hạn cho thân thích và bạn-bè.

Lúc ấy là hơn 5 giờ sáng, ngày 26 tháng 4 năm Nhâm-ngọ, Dương-lịch ngày 9 tháng 6 năm 1942. Tiên-sinh thọ 77 tuổi.

Xem như Tiên-sinh, tài là thể, học là thể, mà thi-cử là thể, ai chẳng phàn-nàn. Nhưng nghĩ lại, thì Tạo-hóa dễ vô-tình : phỏng Tiên-sinh có nhẹ gót thang mây, thì vị-tất đã nảy-nở ra những áng thi-văn bất-hủ.

mà : Nhất đán phi thường,

thì : Thủy lưu vân tán, bách niên thân hậu hữu thủy tri.

Thể mà nay, những áng thi-văn ấy đem ăn-hành, lúc sinh-tiến như quyển Bút-hoa, khi từ-hậu như Thi-văn-tập, Hồng-Kiểu trong Cò-thi trích-dịch, đã được Bệ-ngọc ban-khen, khánh-vàng ân-thường, văn-hào để tựa hàng hàng gấm-thêu, báo-chí hoan-ngheênh, làng-nho hâm-mộ ; nhất là lại được cụ Phạm-Quỳnh nêu cao giá-trị trong một buổi diễn-thuyết, do Hoàng-Đề chủ-tọa, ngày 3 - 5 - 1943 vừa rồi, tại Huế. Những vinh - dự hiếm có như thể, còn quý hơn bia - đá bằng-vàng.

Và chẳng tuổi thọ bát-tuần, Tiên-sinh vẫn được tinh-thần, nhanh-nhẹn, nhi-lang thành-đạt hay nôi nghiệp bút-nghiên, thì khách tài-hoa há phải giới xanh ghen-ghét.

Cho nên cụ Ưng-Bình đã có mấy câu thơ viếng rằng :

Cuộc đời đã mãn giắc nam-kha,
Đề lại cho đời quyền Bút-hoa ;
Hồn cụ Tò-Như như có biệt,
Đá ba-sanh hện chẳng nài xa

mà cụ Dương-Bá-Trạc cũng có đôi câu-đôi viếng rằng :

Tài học đủ nghìn xưa, kẻ gì khoa-hoạn có không,
một ngọn Bút-hoa truyền tuyệt-phẩm ;
Tháng-ngày vui tám chục, trông thầy nhi-lang thành-đạt,
bồn cảnh đan-quê nước cao-danh.

Nhã này, kẻ tuổi còn kém Tiên-sinh non một giáp, kẻ học lại thua xa, mà Tiên-sinh cũng cho là người biết nghe biết học, và coi như vong-niên-hữu. Trong bao năm đi lại, được nhờ Tiên-sinh tư-ích cũng nhiều, cho nên lòng riêng vẫn trọng Tiên-sinh như sư-hữu vậy.

Tiếc thay ! Lò văn cũ hiện đã hầu như than vạc do tàn, các bậc lão thành chỉ còn như sao mai lác-đắc. Thế mà Tiên-sinh lại vội-vàng yên giắc trăm năm, thì thật là thiệt-thời cho công-việc dóm lò văn kia vậy.

Khi được hung-tín Tiên-sinh, tôi có câu viếng Tiên-sinh như sau này :

Phong tư sắc bi, Tạo-hóa khởi vô tình,
túng nhiên tài mạnh thắng trăm,
vĩnh quả phù danh chung họa bính ;
Tử đạt sinh lao, đạt nhân năng tự ngộ,
huông hữu văn-chương tạo-tê,
khảng giao linh khí tán hàn yên.

Đánh trông qua cửa nhà sẫm, kẻ cũng là liễu, song thương-tiếc Tiên-sinh, tình bất năng dĩ, nên phải có mấy lời. Chắc Tiên-sinh ở dưới Cửu-tuyền, cũng mỉm cười rằng: còn có thằng em ngông-cuồng, rồi thì-giờ, thừa bút-mực, khóc mình và đem sự bình-sinh của mình chép ra như vậy.

Hiển-nam, mùa Thu năm Quý-vị 1943

TỪ-TẦN ĐÀO-S Ỹ-NHÃ.

Đào sỹ hoa

ĐẠI - NỘI

Ngự-tiền Văn-phòng

Huế, ngày 23 tháng 2 năm Bảo-Đại thứ 17
(8 - 4 - 1942)

Số 180-rE

Ngự-tiền Văn-phòng Tổng-lý Đại-thần

*Kính thư ông Phan-Mạnh-Danh
ở nhà ông Phan-Thê-Roanh, Đốc-giáo*

NAM-ĐỊNH

Tôn ông,

Tôi tiếp thư Tôn ông đề ngày 2-4-1942 gửi
quyền « Bút-hoa » nhờ tôi dâng Hoàng-Đế.

Khâm-phụng Hoàng-Đế Ngự-lãm và Ban-khen
sách ấy sưu-tập cả Hán-văn và Quốc-văn mà làm
ra, sắp-dặt có điệu có vần, thật là có công, nên
Chuẩn thưởng Huy-chương Tam-hạng Kim-khánh
cho tác-giả, để thị ân-cách.

Vậy nay tuân-lục và đệ cả cấp-chỉ Huy-
chương Kim-khánh Tôn ông tuân-phụng.

Nhân tiện tôi có lời cảm-tạ Tôn ông đã có
lòng tự tay chép lấy tập « Bút-hoa » mà gửi biểu
tôi, tôi thật thâm-cảm.

Nay kính
PHẠM - QUỲNH

TỰA

Trong các cách chơi phong-nhã, chơi thơ vẫn là một cách nhã nhất.

Chơi thơ không tất-nhiên là phải làm thơ. Người chơi thơ lắm khi cũng là người hay thơ nữa. Nhưng chơi thơ cốt là biết thưởng-thức thơ. Chơi thơ là ham đọc thơ ngâm thơ, ứng biên thơ chép thơ, sưu-tập những thơ hay của người đời xưa đời nay để thưởng thường ngâm-ngạ tụng-độc. Chơi thơ cũng có tính-cách như chơi đồ cổ, mà có cao hơn một tầng vậy.

Chơi thơ phải là người có thị-hiếu văn-chương, lại là người có cốt-cách phong-nhã nữa.

Đời nay lắm cách chơi nòng-nàn bác-tập : thiên-hạ còn có nhiều người ứng chơi thơ nữa không ? Còn có người lấy cái thú ngồi bên văn-kỷ, đốt đỉnh trầm-hương, pha chén nước trà, ngắm bông hoa nở, mà ngâm thơ rung đùi làm một cái thú đặc-biệt thanh-cao nữa không ?

Ông Phan-Mạnh-Danh soạn ra tập BÚT HOA này, còp-nhặt đến hơn ngàn câu thanh-tao diễm-lệ trong thơ cổ chữ Hán, đối-chiếu với hơn ngàn câu bóng-bầy chải-chuốt trong truyện KIỀU của ta, ghép vần ghép điệu, lựa ý lựa lời, nôm với chữ, chữ với nôm, phẳng

phất xa gần, tựa-hồ dịch mà không phải dịch, rất có công-phu, thật cũng tài-tinh, âu cũng là để thỏa cái thị-hiếu văn-chương, biểu cái cốt-cách phong-nhã của một khách chơi thơ sành-sỏi vậy.

Nay ông đem tập sách này công-bố ra đời, biết tôi là người cũng cùng một thị-hiếu như ông, nhờ tôi viết mấy lời trên đầu sách để giới-thiệu cùng độc-giả.

Nếu sách được nhiều người thưởng thức, nhiều kẻ hoan-ngheh thì là cái chứng rằng nghề chơi thơ vẫn còn thịnh, và cái hồn phong-nhã của cổ-nhân chưa đến nỗi tiêu-mòn đi hết.

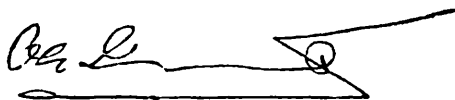
Nếu ít người ưng đọc thì món chơi này có lẽ là một món chơi quá mùa rồi, và tác-giả với người đề-tựa không khỏi mang tiếng là người cổ-hủ. Nhưng có hề chi? Miễn là thỏa cái lòng sở-thích của mình là đủ vậy.

NAY TỰA

*Viết tại nhà biệt-thự Hoa-đường
trên sông An-cựu, gần Kinh-thành Huế*

Hiệp-tá Đại-học-sĩ
lãnh Giáo-Dục bộ Thượng-Thư

PHẠM - QUỲNH

ĐỀ TỪ'

Hiên tây lạng-lẽ bóng trăng tà,
Nương ngọn đèn xem quyền Bút-hoa.
Câu-truyện tả-tình hay có một,
Vấn thơ thích-nghĩa thú bằng ba ;
Mây trăm thiên đã dồn công lại,
Bồn chục năm vừa ần-bản ra.
Vàng-ngọc của xưa son-phấn mới,
Giữ nền quốc-túy Việt-nam ta.

Lễ-bộ Thượng-thư trí-sự
UNG-BÌNH THỨC-GIA-THỊ

Thi thần gặp-gỡ tới am mây,
Mở quyền xem qua rất bạc thày.
Bút-ý khôn đem vàng lệ sánh,
Hoa-tài chưa dễ ngọc côn tấy ;
Ngàn thu bóng hạc tuy không đó,
Muôn thuở hồn văn vẫn có đây.
Nhã-ý vâng lời để tập-hậu,
Dám so vịnh-như những tài hay.

ĐẠM-THANH
Biệt-hiệu Tuyết-Nham đạo-cô

Non-sông cũ, Bút-hoa tươi,
 Câu ngâm nét vẽ khiến người bàng-khuâng ;
 Cỏ-phong roi dầu thêm mừng,
 Văn-nhân thanh-nhã cũng chừng đây thôi.

HỒ-BIÊU-CHÁNH

Đầu bạc ngâm vang bên Nguyệt-hổ,
 Lầu thơ ngắt-ngưỡng một nhà nho ;
 Biết nhau từ thuở cùng nghiên-bút,
 Nét vẽ câu thơ lắm chuyện-trò.
 Sáu tám cung Nam, bảy luật Đường,
 Bút-hoa thêu-dệt lựa nên chương ;
 Giăng thanh gió mát ngâm vài điệu,
 Tơ-trúc khôn chen vẽ dịu dàng.
 Hiền-nam văn-vật tiếng phồn-hoa,
 Kẻ thạo cung-đàn, kẻ dịp-ca ;
 Thiên-cổ văn-chương cao giá ngọc,
 Lầu năm mây dựng một tay già.
 Điệu Thanh-bình hợp khúc Lê-viên,
 Trân-trọng kim-bài chôn Ngự-tiến ;
 Muôn dặm rồng vàng quanh giá-bút,
 Khiến người nhớ truyện Lý-Thanh-Liên.

Bình-lãng NGUYỄN-TU-ỜNG-NHAM

Văn hay cảnh đẹp của chung đời,
 Xếp-đặt làm ra một thú chơi.
 Hoa vẽ lòng gương, hoa đậm-nhật,
 Nguyệt in đáy nước, nguyệt đáy-voi ;
 Truyện Kiều dầu cũ, nghe thêm mới,
 Chữ Hán chưa tàn, đọc vẫn vui.
 Những khách tài-tình ưa nhã-hung,
 Ngâm-nga lắm lúc mỉm môi cười.

Phó bảng LÂM HỮU-LẬP

Lác-đác cây nhỏ mây trái già,
 Sông Đàng núi Đâu một vãn-gia ;
 Nước-non khéo góp tài tô-điểm,
 Thêu gấm hàng hàng ngọn Bút-hoa.
 Sâu ngang Lý, Đỗ, giọt Tô, Đào,
 Vần-vít tơ-tinh một khúc tao ;
 Phong-nhã pha vào cung-bạc cổ,
 Muôn thu tuyệt-diệu thông cô-đào.
 Gây mặt nhiều công chịu hút hoa,
 Thanh-tân tuần-đạt đủ trăm nhà ;
 Biết bao hương-nhị vườn thơ Hán,
 Thâu lại thêu giàu Nhạc-phủ ta.

Phú-hà DƯƠNG-BÁ-TRẠC

Đôi phen nét vẽ câu thơ,
 Tầm son gột rửa bao giờ chò phai ;
 Câu thần lại mượn... vẽ vời,
 Năm mây bỗng thầy chiều Giời khâm ban.

Nông-Son Trúc-Hầu NGUYỄN-CAN-MỘNG

Phong tao chẳng kém bạc Đường-hiến,
 Mở quyền xui người trạnh tắc riêng.
 Rèn bút chăm cày nền Cổ-việt,
 Dem hoa gieo lầy giồng Hàn-Thuyên ;
 Nghìn thu cốt-cách tên còn đề,
 Ba cõi thi-văn tập vẫn truyền.
 Xuân-mộng ai hay thành đại-mộng,
 Sông Phù vội tách dặm thần-tiên.

Vân-Bình TÔN-THẬT-LƯƠNG

(để sách Bút-hoa
 và Thi-văn-tập)

Kể lại công-trình biết mấy mươi,
 Mười phần vắn-về vẹn tròn mười.
 Đàn hòa khéo lựa cung nam-bắc,
 Truyện góp khôn chia giọng khóc-cười ;
 Vua thánh điểm-phê son vắn đậm,
 Con hiền tô-dạ mực thêm tươi.
 Mơ-màng giấc mộng đêm mưa-gió,
 Nét bút màu hoa lẫn bóng người.

Dã-nhân ĐÀO-VĂN-BÌNH

Ngon Bút-hoa, nào phải giấc mơ,
 Rõ-ràng trông thấy há còn ngờ.
 Hạt châu bẻ thử hăm tìm-kiềm,
 Mảnh đá non xanh khéo đợi-chờ ;
 Rửa giận vì ai toan mượn chén,
 Trạnh lòng xui khách muốn để thơ.
 Phong-tình truyện cổ, câu thơ cổ,
 Quần-quít đường chung một mối tơ.

Việt-Nhân VŨ-HUY CHIÊU

Ngồi mà nghĩ thi-nhân sao khéo quá,
 Đem văn-chương mà chấp-vá nên hay ;
 Giá đành trong nguyệt trên mây,
 Càng nhìn nét ngọc càng say khúc vàng.
 Vơ-vẩn tơ vương hớn Cỗ-việt,
 Thanh-cao thép lột giọng Hàn-Thuyên ;
 Đó song đây cũng mây liền,
 Đó có một tiền, đây cũng sáu mươi.

PHƯƠNG-THÀNH ĐÔNG-HỒ

(để theo thể Nam-đàn bát châu)

Một tấm lòng thơ những chứa-chan,
Đem xoang điệu cũ phả nên đàn ;
Tinh-tang quên cả đầu-râu bạc.
Đáng để cho ai học chữ nhàn.

Cảm đèn người xưa nặng khối sầu,
Phải đem giấy-mực để tìm nhau ;
Khí thiêng vẫn tự bao giờ mất,
Nước biếc non xanh vẫn một màu.

Đã đọc thơ rồi lại ngấm tranh,
Đa mang là cái bệnh đa-tình ;
Nào ai đóng-góp làng thơ đây,
Bản-sắc này xin hỏi mắt xanh.

Đời xa người khuất giọng ngấm còn,
Tập Bút-hoa này với nước non ;
Bóng nguyệt chênh-chênh ngổ tựa án,
Mây trăm năm trước gửi tâm-hồn.

Nhượng-Mai LÊ-TRỌNG-DU

Văn-chương nét đất bạc tài-danh,
Nét vẽ câu thơ lọc đã dành ;
Tay thảo một thiên treo giá ngọc,
Nước-non luồng những nặng vì tình.

Những khúc tiêu-tao lựa những ngày,
Lòng thơ lai-láng bấy lâu nay ;
Đời xưa mây mặt tri-âm đó,
Duyên-nợ ba sinh cũng thế này.

Đông-viên PHẠM-HUY-TOẠI
(lời thơ thất-ngôn lấy Kiều)

Tinh-anh hầu khắp các thi-gia,
 Chung-đúc vào trong tập Bút-hoa ;
 Giéo-rất hơi Nam hòa giọng Bắc,
 Lời xưa góp nhặt lựa nên ca.

Cũnguyên-thâm, thật cũng tài-ba.
 Học-giả thi-ông cũng một nhà ;
 Bóng hạc dấu rằng xa cách hân,
 Đàn thơ còn vắng tiếng ngâm-ngà.

Gốc-cối làng Nho đã rậm-hoang,
 Văn còn nẩy-nở ngọn văn-chương
 Ví nay gắng sức cùng vun-trước,
 Thì mỗi chùm hoa nở nhị vàng.

Từ-Long LÊ-ĐẠI.

Nôm Kiều chữ Hán lựa thành ca,
 Ngọn Bút-hoa đây vốn của nhà.
 Điềm-hóa âu đành tay Tạo nhĩ,
 Luân-hối đến cả kiếp văn a ?
 Cảo thơm thêm nức mùi hương Ngự,
 Non-nước còn in dấu quốc-ba.
 Tựa án ngâm nên câu tuyết-diệu,
 Cảnh kia dễ ở cõi này ra.

NHẬT-KINH.

Ngộ-tương túc tích sập hồng-trần,
 Thiên-địa tinh-hoa tụy nhật nhân.
 Bắc diệu nam xoang câu tuyết-xương,
 Phong-lưu Tiểu-Đồ hoặc tiến-thân.

Sa chân chót xuống cỏi-trần,
Tĩnh-hoa giới-đất riêng phần thanh-tao.
Thơ Đường ca Việt tiêu-dao,
Phong-lưu tài-diệu khác nào Mục-Chi.

Diễm-thuyết nhân tài tự bách hoa,
Thanh-Liên bút mộng sự phi ngoa,
Túng nhiên bá nhập quần phương phổ,
Cổ sắc kỳ hương biệt nhất gia.

Nhân-tài ví tựa trăm hoa,
Thanh-Liên mộng bút chẳng ngoa chút nào ;
Quần-phương tập lại xem sao,
Hương-thanh sắc-cổ tụ vào một nơi.

Ỡ-Viên HOÀNG-CẢNH-TUÂN

PHÊ - BÌNH

Huế, ngày 29 tháng 3 năm 1942

Kính thư Phan-Mạnh-Danh lão Tiên-sinh
Nam-định

Thưa Cụ,

Tôi nhận được quyển BÚT-HOA Cụ gửi cho, ngoài mỗi cảm-kích tâm lòng chiều-cò của Cụ, đối với một kẻ hậu-sinh, tôi lại còn sung-sướng như nhận được một vật trân-quí. Tôi càng đọc, càng lấy làm khoái-chí, càng thấy là tài-tình, mà phải nghĩ rằng : đã có cái công-phu ròng-rã 45 năm, còn phải có cái bụng chứa biết bao nhiêu sách, thuộc biết bao nhiêu thơ, lại phải có biết bao nhiêu cơ-tâm xảo-trí mới thành được tập BÚT-HOA này.

Bài tựa của cụ Thượng Phạm nói là một cách chơi thơ thanh-nhã. Song cái cách chơi thơ riêng ấy — âu chỉ có thơ Tàu và thơ ta mới có cách chơi ấy được — không những là thanh-nhã, mà lại rất khó-khăn, có phải ai chơi cũng được đâu.

Tôi đã được một người bạn, trước có học ở trường Cao-đẳng sư-phạm Hà-nội, đọc cho nghe một vài bài, mấy lần vẫn thêm-muốn được biết thêm. Nay cụ đem tập ấy công-bỏ ra, phần riêng tôi hoan-nghehnh đã đành, mà tôi chắc thiên-hạ cũng sẽ hoan-nghehnh nhiều lắm.

Kính chúc Cụ văn-an

Bái bút

Vệ Thạch ĐÀO DUY-ANH

Hà-nội ngày 3 tháng 4 năm 1942

Thưa cụ,

Vừa rồi, tôi có tiếp được quyền Bút-hoa thi-thảo Cụ đã có nhã ý gửi cho tôi. Tôi xin có nhời cảm ơn Cụ.

Tôi xem sách ấy, lầy lăm thích lắm, vì có lắm bài rất hay.

Bây giờ đang vào lúc người ta khao-khát muốn hiểu rõ cái tinh-thần văn-hóa cũ của ta, mà cụ lại đem thi-giờ quý-hóa làm ra quyển sách quý-hóa như thế, thật là cái công-phu của cụ đối với văn-học của nước nhà, không phải là nhỏ vậy.

Tôi xin có nhời thành-thực chúc-mừng cụ, và mong rằng quốc-dân sẽ hoan-ngênh sách ấy.

Nay kính phúc

TRẦN-TRỌNG-KIM

SÁCH BÚT-HOA VÀ PHAN-MẠNH-DANH

... Văn-chương sống theo thời đại, cách mấy mươi năm nay, thơ chữ nho, hầu như mảnh quạt mùa thu ; tuy trong các báo, thỉnh-thoảng có đăng, song người đọc thơ đã không nhiều, mà người ham thơ, lại càng ít nữa.

Năm ngoái, bỗng đâu ở đất Bắc, nảy ra một đóa BÚT-HOA, PHAN-MẠNH-DANH biên-tập những thơ của bên Tàu, của bên ta, của Tùng-Thiện-Vương, lại khéo dùng lục-bát văn Kiều giải-thích.

Phan-Mạnh-Danh là ẩn-sĩ, tên không muốn cho ai biết, bỏ cả cuộc đời vào thú thi-văn. Sinh-tiền, cây bút là cái cây, nhánh hoa là người bạn. Tiên-thê, có Phan-Trứ, đậu Hoàng-giáp triều Minh-Mạng, đã có dịp xướng-họa với Tùng-thiện-Vương. Song thời-gian ấy đã qua, chuyện trăm năm cũ. Ngày nay thơ Thương-son lại thấy đem biên-tập, thê thi thi-giáo lại phục hưng chăng ?...

UNG-TRÌNH Hiền-Hậu-Thị

(Đoạn này trích ở sách Tùng-Thiện-Vương)

MỘT QUYỀN THI-TUYÊN CÓ VỀ TÂN KỲ

Độc-giả hãy tưởng-tượng nay có một nhà văn-học Pháp tìm một cái thú chơi xảo-diệu là đem chấp lại với nhau những câu thơ rời-rạc, đã lựa từng câu một ở trong những bài thơ hay nhất của áng thơ La-tinh hay Hy-lạp, mà chấp lại, sao cho nó có vắn với nhau, hợp thành những bài thơ có một nghĩa mới ; lại tưởng-tượng cũng nhà văn-học ấy, chồng-chất thêm nhiều sự khó-khăn để mà giải-quyết, tự buộc cho mình cái công-việc dịch sang thơ Pháp những bài thơ ấy, có bài bốn câu, có bài chỉ hai câu, nhưng bài nào cũng do sự góp nhặt mỗi nơi một câu mà chấp lại theo âm-diệu êm-ái ; lại trong sự dịch thơ ấy, dịch-giả không dùng những câu thơ chữ Pháp chính của mình đặt ra, mà đi dùng những câu thơ Pháp cũng chọn-lọc trong thơ danh-tiêng của các thi-sĩ cổ-diễn, cũng mỗi nơi một câu chấp lại, chấp vừa đúng cú-pháp, vừa đúng nghĩa, xếp-đặt một cách hết sức phong-nhã mà bao giờ cũng làm thành ra được những bài thơ dịch đúng nghĩa của nguyên-văn những câu thơ hay bài thơ La, Hy đã kết nên bằng cách nói ở trên kia. Đó cũng theo kiểu ấy mà trong phạm-vi thơ ta và thơ Tàu, một vị lão-nho, cụ Phan-Mạnh-Danh, đã đem thi-thỏ cái tài học thâm-thúy và cái tình-cảm của ngài, và đã làm cho chúng ta phải phục tài-hoa lỗi-lạc. Trong những sách thi-thoại của Tristan Derème, có mô-tả ra một nhà chơi thơ là ông Théodore Decalandre ; nếu ông này gặp được cụ Phan-Mạnh-Danh, thì chắc phải mừng-rỡ mà ôm lấy nhà chơi-thơ Việt-nam, đáng đứng vào bậc ghen sức thi tài với ông vậy. Nhà chơi thơ Việt-nam này ít lời nói hơn khách chơi thơ Tây, vẫn đàm-luận thao-thao bất-tuyệt ở trong những quyền sách như hai quyền : L'ENLÈVEMENT SANS CLAIR DE LUNE và LE VIOLON DES MUSES ; cụ Phan-Mạnh-Danh tránh mặt hẳn ở sau những văn-bài mà cụ dẫn ra, chứ không xuất đầu lộ diện và dùng những lời hoa hòe mà bàn giải văn-bài ấy, như là nhân-vật của ông Derème đã tả. Song dầu ít lời bàn giải, mà cụ Phan-Mạnh-Danh vẫn khiến cho ta phải nghĩ tới

Tristan Derème hay là Théodore Decalandre. Ấy thế mới thật là một lần nữa chúng ta được trông thấy bằng-chứng rằng sự gặp-gỡ giữa Pháp-lan và Việt-nam, giữa Âu-tây và Á-đông, là một sự có thể có, và hiện nay đã trông thấy rành-rành !...

Cụ Phan-Mạnh-Danh là một người thú-vị thay ! Hết thấy thơ Tàu và thơ ta đôi với cụ không còn có một điều gì bí-hiêm. Cụ thuộc lầu và hiểu rõ hết thấy các tác phẩm của những nhà đại-danh thi sĩ, hết thấy các tiểu-thuyết dài và chuyện ngắn bằng thơ trong văn chương Tàu, và, cũng như vậy, cụ thuộc hết thấy những áng thơ Việt-nam, chẳng những là truyện KIỀU của cụ Nguyễn-Du, truyện HOA-TIÊN, truyện BÍCH-CÂU KỲ-NGỘ, truyện NHỊ-ĐỘ-MAI, lại cả đến những truyện HOÀNG-TRỪU, PHAN-TRẦN, QUÂN-ÂM THỊ-KÍNH, và nhiều truyện quốc-văn bằng thơ khác nữa, mà chúng tôi thú thật rằng lần này là lần đầu tiên chúng tôi được thấy nói đến tên, và dẫn ra một vài câu ở trong một quyển sách quốc-ngữ : tỉ như những truyện VỌNG-PHÚ, NGỌC-KIỀU-LÊ, cụ Phan có cái tài xui giục cho chúng ta nảy ra sự ao-ước được biết những áng văn ấy, được nổi gót cụ, nếu chúng ta có thể... Đây cần phải nói « nếu chúng ta có thể », bởi vì món chơi này là một món chơi cao-kỳ, sự « mạo-hiêm » này là một sự « mạo hiêm » rất thanh-cao, chưa dễ ai ai hể muốn là có thể theo-đuổi trên con đường này được ru ! Phải đã từng từ nhỏ đến tận bạc đầu cặm-cui trên đám sách cũ : đó chắc hẳn là cái thân-thê của vị tác-giả đáng kính mến sách BÚT-HOA này, mà bây giờ chúng ta đọc sách rồi mê-say, rồi cứ thật-thà mà nói tầm-lòng kính-phục và sự lạ-lùng của chúng ta, đó là cái thú-vị cho chúng ta và là một việc dễ làm quá.

Trong sách BÚT-HOA này, cụ Phan-Mạnh-Danh lấy một bài thơ tứ-tuyệt của một nhà thơ Tàu như Vương-Duy hay Đỗ-Phủ, rồi cụ dịch ra bốn câu thơ Việt-nam, nhưng bốn câu thơ Việt-nam này cụ đã lựa-chọn trong bốn bài thơ hay của những thi-sĩ khác nhau rồi chấp lại, mà chấp bốn câu thành bài có vắn, có

liên-lạc về ý-tưởng cũng như về tình-cảm. Hoặc cũng có khi cụ lấy một câu lục-bát hay hai câu ở Kim-Vân-Kiều, rồi cụ cho chúng ta đọc bài dịch những câu thơ ấy sang thơ chữ nho, nhưng mà những câu thơ chữ nho này cũng lại là những đoạn rời-rạc ở những bài thơ cổ khác nhau, mà cụ đã đem cái học-văn và cái tài-hoa của cụ để chấp-nối lại thành từng bài.

Cụ Phan-Mạnh-Danh đã xin được cho quyền Bút-hoa này một bài tựa có ý-từ sắc-sảo và có tinh-tinh cao nhã ; đọc cái tên ký dưới bài tựa ấy, chúng ta càng mến quyền sách thêm. Cụ thượng-thư Phạm-Quỳnh, nhà đề-tựa rất danh-vọng, có đặt câu hỏi sau này :

« Nếu sách này được nhiều người thưởng-thức, nhiều kẻ hoan-nghe, thì là cái chứng rằng nghề chơi thơ ấy vẫn còn thịnh và cái hồn phong-nhã của cổ-nhân chưa đèn nổi tiêu-mòn đi hết.

Nếu ít người ưng đọc, thì món chơi này có lẽ là một món chơi quá mùa rồi, và tác-giả với người đề-tựa không khỏi mang tiếng là người cổ hủ. Nhưng có hề chi ? Miễn là thỏa cái lòng sở thích của mình là đủ vậy ».

Đó là lời nói của cụ Phạm-Quỳnh.

Bây giờ chúng ta hãy chờ xem, rồi sự thực sẽ bảo chúng ta biết rằng sách BÚT-HOA của Phan-tiên-sinh ở trong cái xã-hội Việt-nam năm 1942 này sẽ được nhiều người đọc hay là không.

NGUYỄN-TIỀN-LĂNG

Tác giả tự dịch bài Pháp-văn đăng trong
báo Gazette de Huê ngày 21-3-1942

BÚT-HOA THI-THẢO

Tô - Đông - Pha đòi Tổng, khi thưởng - thức thi, họa của Vương-Duy có nói :

Vi Ma-Cật chi thi, thi trung hữu họa,
Quan Ma-Cật chi họa, họa trung hữu thi.

nghĩa là : ngâm thơ của Ma-Cật (tên hiệu của Vương-Duy), ta thấy trong thơ có bức vẽ ; ngắm tranh của Ma-Cật, ta thấy trong tranh vẽ có thơ.

Thi, họa là hai môn rất mâu nhiệm trong nghệ-thuật phương Đông. Những văn-nhân mặc-khách biết hưởng cái thú tao-nhã ấy trong bầu không-khí êm-đềm, không phải là không hiểu. Thơ hay, phần nhiều chữ phải tốt ; chữ tốt tức là một phần trong mỹ-nghệ, như vẽ khéo vậy — nhưng chữ tốt vẽ khéo chưa tất phải biết thưởng-thức thơ hay. Đó là chỗ hơi khác của thi-nhân với họa-sỹ, mà là một công-lệ trong nghệ-thuật phương Đông. Nên ta thường nói « văn hay » đi liền với « chữ tốt », cũng như người Tàu nói « thi » đi liền với « họa ».

Mới mở tập BÚT-HOA THI-THẢO của cụ Phan-Mạnh-Danh ra, ta thấy ngay hai bức họa của tác-giả, rồi đến một bài thơ tự trào, tự thuật, thủ bút của tác-giả, người biết thưởng thức, ai không phải tâm-tắc khen cái tài của tác-giả : « Thật có hoa tay ». Tôi tuy không biết chút gì về nghệ-thuật, thơ không biết làm, tranh không biết vẽ, nhưng cũng cố đánh bạo mà khen hai bức họa ấy đẹp : tinh-tế mâu nhiệm,

Đòi với một thi-nhân mà chữ đã tốt, vẽ lại khéo, thì thơ tất có cái đặc-sắc gì ? Tập BÚT-HOA này, theo như trong bài tựa, « góp nhặt đến hơn ngàn câu thanh-tao diễm-lệ trong thơ cổ chữ Hán, đòi-chiếu với hơn ngàn câu bóng-bẩy chải-chuốt trong truyện Kiều của ta, ghép vần ghép điệu, lựa ý lựa lời, nôm với chữ, chữ với nôm, phảng-phất xa gần, tựa hồ dịch, mà không phải dịch, rất có công-phu, thật cũng tài-tinh ! »

Mới xem qua, ta không thể cho tập BÚT-HOA, cũng như ý bài-tựa, là cái thước đo trình-độ thịnh-suy cái thị-hiệu văn-chương của người Việt-nam mình.

Nếu xét cho kỹ, tập thơ này tuy không có cái gì là sáng-tác riêng của tác-giả, nhưng tác-giả có công-phu lượm-nhặt được nhiều câu thơ cổ Tàu, phảng-phất như những câu truyện ta, nhất là truyện Kiều.

Những câu thơ cổ Tàu ấy, thật là những tài-liệu rất quý cho ai muốn khảo về phương diện văn-chương trong các truyện nôm ta. Thề mới biết lỗi văn tập cổ không phải là dễ cho nên ta ít thấy có thành tập.

Vậy chúng tôi tuy hậu tiến, dám mạn phép khen tác-giả tập BÚT HOA là người có học-lực, có công sưu-tập, mà cái công-sưu-tập ấy là do cái thực-học của tác-giả. Tại thề, dưới mục KIỂU-TẬP-THƠ-CỔ, tác-giả không quên chua rõ từ năm 1896 đến 1940. Lỗi văn mà có thực-học, thì mới có ích, mới có thể cho người khác tin được.

Tóm lại, tập BÚT-HOA không những là cái thước để đo trình độ thịnh-suy, cái thị-hiệu văn chương của người Việt nam, mà là một tập tài-liệu rất quý cho ai muốn khảo về văn văn Việt-nam, nhất là truyện Kiều.

Tác-giả là một bậc cự-học có công-phu tập-cổ ; cái thực-học, cái công-phu ấy, có lẽ cũng dự một phần lớn trong phạm-vi Việt-văn.

TRẦN-VĂN-GIÁP

Bài này đã đăng trong Khai-trí tiên-đức
tập-san số 5-6, Janvier - Juin 1942

MỘT VÀI CẢM-TUỞNG VỀ TẬP BÚT-HOA

Ai cũng công nhận rằng văn-chương ta chịu ảnh-hưởng lớn của văn-chương Tàu. Đọc BÚT-HOA người ta lại thấy ảnh-hưởng văn-chương Tàu hồ như tràn-ngập cả văn-chương ta. Có người lại tưởng như tác phẩm bất-hủ của Tô-Như-Từ, từng câu, từng chữ, đều là đạo-tập ở văn Tàu cả.

Tôi thiết-nghĩ rằng không : đọc Bút-Hoa mà tưởng thề, có lẽ là

« Cạn lòng chẳng biết nghĩ sâu »

Là vì những tình-cảm gây nên bởi cảnh-ngộ của Thúy-Kiều « Mười lăm năm bấy nhiêu lần », đều là những tình-cảm thông-thường, người ta ai cũng có. Người có chia kim, cỏ, đông, tây, nhưng tình người, cảnh đời, ở chỗ nào, cũng chẳng qua tiêu di mà đại-dồng. Cái chỗ đại-dồng ấy, là vốn chung của thiên hạ, mà thiên-hạ không phải chỉ quanh-quẩn một lưu-vực sông Hoàng-hà. Thề thì Tô-Như-Tử có gặp-gỡ với các thi-nhân Tàu, âu cũng chỉ là đồng-diệu mà thôi.

Vả, thử đem những câu Kiều — trừ những câu lấy điển ở văn Tàu không kể — mà so-sánh với văn-chương nước khác, quyết là cũng có chỗ gặp-gỡ như với văn-chương Tàu. Chỉ bởi văn Tàu với văn ta giống in nhau vì văn-diệu và thanh-âm, nên Phan-tiên-sinh đã tìm ra, mà ghép vào như một vảy.

Phan-tiên-sinh chỉ có công ghép vào mà thôi ư ! Không, Phan-tiên-sinh phải đã cảm thông với Tô-Như-Tử, với thi-nhân Tàu, mới có thể tìm được mà ghép thành. Phan-tiên-sinh, cũng như Tô-Như-Tử, cũng như thi-nhân Tàu, đã cảm thấy tình-cảm của những người giàu tình nhân-loại, cho nên Tiên-sinh mới :

Vội về thêm lấy của nhà,
Câu thần lại mượn Bút-hoa vẽ-vời.

Thưa rằng : đừng lấy làm chơi,
Cõi-nguồn cũng ở lòng người mà ra.

LĂNG-NHÂN

CẢM-TƯỞNG VỀ TẬP BÚT-HOA

Mùa thu năm ngoái, trong cuộc gặp-gỡ hàng ngày ở Học-hiệu Chu-Văn-An, Giáo-sư Phan-Thê-Roanh, một bạn đồng-nghiep và đồng-song của tôi, có cho biết sẽ tái-bản tập « BÚT-HOA »

là di-mặc của Phan lão-tiên-sinh ; tập này xuất-bản năm trước, vì chúng tôi đã có dịp nhắc tới trong tạp-chí Tri-tân.

Phan lão-tiên-sinh vốn là bạn xướng-họa với Gia-tiên-nghiêm (1) trong thi-dàn Vĩnh-Kiểu ở Hưng-yên. Tôi cũng may-mắn kịp thời được hẫu Tiên-sinh trong tòa-soạn Tứ-dân tạp-chí, tuy cách đây hơn 20 năm, mà phong-nghi cũ của Tiên-sinh vẫn còn ghi trong trí nhớ của tôi.

Đầu xuân năm nay, nhân về thăm quê nhà ở Kinh-bắc, vào từ-đường của Gia-tiên-nghiêm mà vết bình-họa không lan đền, tôi ngẫu-nhiên tìm được một ít giấy-má ghi-chép việc cũ. Trong tập ấy, thấy hai câu sau đây, có lẽ để tặng tác-giả tập « Bút-hoa ». Nhân thấy tập thơ lại sắp ra đời, tôi xin kính sao-lục đề bạn Phan-Thê-Roanh điển vào tập thơ, gọi là chút duyên văn giữa hai nhà thơ yêu-quý của chúng tôi :

Châu thụ tự nhiên thiên cổ sắc,
BÚT-HOA khai biên tứ thì xuân.

tạm dịch :

Cây ngọc vẫn còn tươi sắc mãi,
BÚT-HOA lại nở với trời xuân.

Than ôi ! Phan lão-tiên-sinh tuy đã là người thiên-cổ, nhưng « BÚT-HOA lại nở với trời xuân » Quý-tị, trên thi-dàn Việt-nam vẫn còn dư-âm của Tiên-sinh, và rồi đây bạn làng thơ lại có dịp ôn lại những bài thơ của bậc lão-thành thi-bá.

Cô-dô Thăng-long
ngày rằm tháng trọng-xuân năm Quý-tị (1953)

Tứ-chấp hậu-học
Tiên-Đàm NGUYỄN-TƯỜNG-PHƯỢNG

bái đề

(1) Tức cụ Nguyễn-Chí-Đạo, hiệu Tiên-Nham. người làng Nội-duệ, huyện Tiên-du, tỉnh Bắc-ninh, đậu Cử-nhân năm 1891, làm quan đến Án-sút Hà-nam. Nhà xuất bản.

解元殿試副榜尙書致事東華武珣敬題

墨痕重點石家螺 腸斷當年子夜歌 玉白花紅三百首 不知秋思落誰多
一箇南腔北調人 天教閒客管青春 家鷄野鷺同登俎 但覺高歌有鬼神
岸湖老屋壓題籤 床上堆書信手拈 映蝶已消霜後粉 飛花又舞謫仙簷
憔悴潘郎鬢有絲 才高不入俗人機 三生本是多情種 獨倚東風唱柳枝

續題集句四絕

隨園蘇詩蘇詩杜詩雜句餘墨杜牧小青
西廂西廂百美餘墨詩韻雜句百美蘇詩

幾曲南腔和北調 一奩春蚓縮秋蛇 西窗展卷評佳什 冉冉清芬沁碧紗
牽住情絲繞筆花 編成香屑自名家 集狐詎覺兼金貴 補鳳偏教短褐華

壬辰科進士按察致事朱孟慎敬題

千樹花成一樹花 一家筆下有千家 堂山壁影人爭羨 十載誰能坐達摩

扶江潘孟名筆花詩草題詞

藝圃優游胸有竹 詩壇步武筆生花 早知紙貴從刊後 遺墨公傳定不磨
當代詞林著作多 此君舊學得精華 科場規式經三屈 杼軸文章自一家

禮部尙書致事屠莘叔荃氏敬題

搜括名詩編簡舊 押成佳韻綺羅新 唐音越語驚人句 疑是僊田偶化身
不訪桃源不避秦 草廬長嘯樂天真 江淹有夢花生色 逸少謠言筆入神

筆花詩文二集淡芳女史敬題

艷辭麗句集成章 畫意詩情獨擅長 自是芳名傳海內 無勞月旦謾誇揚
美人芳草儘風流 薄夢重尋思更幽 緣爲筆花新且雅 後攸不愧續前攸

吏部參知致事明洲陳貞詒敬題

集先生已千古矣低徊不置妄書數言以誌追感之意云
去年讀扶江潘先生筆花集見其詩頗知其人今又讀詩文

烟塵極目暗中原 漢字餘靈劫外存 三復遺編題俚句 聊當杯酒酌騷魂
詩思文心儘性靈 真才人也會多情 夢中一筆花生後 佳句傳聞滿洛京

農山竹侯阮珂夢敬題

等閒詩畫擅風流 千古深心到白頭 一曲清平初出檢 謫仙豈料帝恩殊

野人陶文舉敬題

酒借他杯澆塊壘 彈憐同調泣琵琶 青心香屑真雙絕 兼取纔稱第一家
白雪陽春合里巴 胸中成竹筆頭花 神之力也人何有 帝日欽哉我則嘉

珍南武珣敬題

腹有文章氣自華 先生織字得龍梭 英雄兒女憐同病 紅淚盈盈爛黛螺
不薄今人愛古人 一番著手便成春 緩歌謾舞凝絲竹 舌有風雷筆有神
白頭吟望苦低垂 腸斷紅箋幾首詩 遺履尙存東郭指 蜘蛛還結雨中絲

集句

南屏阮祥西敬題

清平奏罷第三篇 贏得金牌下九天 詎意描花傳彩筆 至今猶是說青蓮
憲南文物號多才 琴譜歌籌別調佳 合讓空空高妙手 襯雲籠月現樓臺
越音唐律各分歧 花樣新翻絕妙詞 最愛聯吟風月夜 不須號竹與哀絲
白頭吟響月湖津 十笏書齋迥俗塵 我素推翁詩畫品 少年同學老同親

採藻楊葩 鉤心闕角 冠冕南洲 九皋鳴鶴

南城秀才武輝炤敬題

生前已了功名債 身後猶多翰墨緣 謾道文章憑據少 大名幾欲繼仙田
蕭齊盟讀筆花編 北調南腔韻韻聯 香艷每於螢案得 袞葩宜有鳳書傳

住歸善寺懶納得峯敬題

花筆未應成往夢 玉樓何處憶高人 臨風北望空惆悵 且現東施一效顰
集句偏驚妙入神 傳咸曾否是前身 漫言三絕才非易 更續千家思欲新

蕭卿胡得壁硯農氏敬題

暗催孤鶴鳴寒月 直逼高秋落晚霞 料得素如逢地下 一般豪逸兩觀摩
騷翁云遠擬如何 不死精神在筆花 文彩贈遺今日厚 詩情契合古人多

扶江滄孟名先生筆花詩文諸集

雲屏宗室現敬題于香江小住

江淹一營吟兼夢落蔭多情色是空 回首濃雲春樹外 心香何處仰高風
騷翁黃鶴去無蹤 詩卷長留宇宙中 大塊文章原有假 天衣機杼自無縫

南城鴻山夢題

六經灰燼復燃餘
斷簡殘編訂魯魚
最是青山風雨日
花間補得未完書

南洲太和居士阮忠樞夢題

已是文衰於八代
近來筆戰又三分
清平動主非無補
掃得歐征亞戰塵
謾說倉山此後身
且看其筆與其人
盛唐世界無詩草
全越江山有國文

南城謝文經夢題

非關夢授成文彩
不費心裁自化工
一字已歸硃筆判
謾題免使紙行空
古人靈氣忽遭公
推入煙花浩劫中
寶窟搜來雙管健
國華繪出滿枝紅

讓梅黎仲俞敬題

寫恨阮侯如此絕
鍾情潘叟復何言
清明伴我寒燈夜
不管驚濤急雨喧
摘艷編成別一門
筆花留取姓名存
新聲未果開生面
舊句偏能起死魂

巴山雨阮海話奉跋

君王好士虛前席
諸老鍾情遍贈言
水竹天然雙畫本
蒼茫無恨證詩魂
筆花開處日黃昏
國粹華文共保存
淵博明珠尋大海
廻環美錦織天孫

意園黃耿章敬題

艷說人才似百花
青蓮筆夢事非詭
縱然播入羣芳譜
古色奇香別一家
誤將足跡插紅塵
天地菁華萃一人
北調南腔俱絕唱
風流小杜或前身

逸公范俊林敬題

未果稗官能作崇
本來花骨易成詩
明都艷體斯人擅
文價千秋定者誰
華表空存鶴弗歸
漫從翰墨認鬚眉
消愁每借他人酒
傳世猶多幼婦詞

BÚT-HOA THI-THẢO ĐỀ TỪ

(phiên âm những bài chữ Hán)

Thiên thụ hoa thành nhất thụ hoa,
Nhất gia bút hạ hữu thiên gia;
Đường sơn bích ảnh nhân tranh tiến.
Thập tải thụ năng tọa Đạc-Ma.

Chu-Mạnh-Trinh

Khiên trụ tính ty nhiều Bút-hoa,
Biên thành Hương-tiết tự danh gia.
Tập hồ cự giác kiêm kim quý,
Bồ phượng thiên giao đoàn cát hoa;
Kỷ khúc nam xoang hòa bắc điệu,
Nhất liêm xuân dẫn quán thu xà,
Tây song triển quyền bình giai thập.
Nhiệm nhiệm thanh phân tám bích sa.

Tục đề tập cú tứ tuyệt

Tiêu tụy Phan-lang mẫn hữu ty.

(Tây-sương)

Tài cao bát nhập tục nhân ky,

(Tây-sương)

Tam sinh bản thị đa tình chủng,

(Bách-mỹ)

Độc ý đông phong xướng liễu chi.

(Dư-mặc)

Ngạn hồ lão ốc áp đề tiêm, (Thi-vận)

Sàng thượng đôi thư tín thủ niêm;

(Tập cú)

Giáp điệp đi tiêu sương hậu phán,

(Bách-mỹ)

Phi hoa hựu vũ Trích-Tiên thiêm.

(Tô-thi)

Nhất cá nam xoang bắc điệu nhân,

(Tùy-viên)

Thiên giao nhân khách quán thanh xuân.

(Tô-thi)

Gia kê dã vụ đồng dăng trở, (Tô-thi)

Đán giác cao ca hữu qui thần.

(Đỗ-thi)

Mặc ngân trùng diêm thạch gia loa,

(Tập-cú)

Trường đoạn dương niên tử dạ ca.

(Dư-mặc)

Ngọc bạch hoa hồng tam bách thủ,

(Đỗ-mục)

Bất tri thu tứ lạc thụ đa. (Tiêu-thanh)

Vú Tuấn

Thi tứ văn tâm tấn tính linh,
Chân tài nhân giả hội đa tình,
Mộng trung nhất bút hoa sinh hậu,
Giai cú truyền văn mãn lạc kinh.

Yên trần cực mục ám trung nguyên,
Hán tự dư linh kiếp ngoại tồn;
Tam phục di biên đề lý cú,
Liều dương bôi tửu loại tao hồn.

Trần Trinh Cáp

Mỹ nhân phương thảo tấn phong lưu,
Bạc mộng trùng tâm tứ cánh u.
Duyên vị Bút-hoa tân thả nhĩ,
Hậu-Du bất quý tục Tiên-Du.

Diệp từ lệ cú tập thành chương,
Họa ý thi tình độc thiện trường;
Tự thị phương danh truyền hải nội,
Vô lao nguyệt đán mạn khoa dương.

Đạm-Phương nữ-sử

Bất phỏng đào-nguyên bất tỵ Tần,
Thảo lư trường khiếu lạc thiên chân.
Giang-Yên hữu mộng hoa sinh sắc,
Dật-Thiếu vô ngôn bút nhập thần,
Sưu quát danh thi biên giản cụ,
Áp thành giai-vận ý la tân,
Đường âm Việt ngữ kinh nhân cú,
Nghị thị Tiên-Điền ngẫu hóa thần.

Ứng Bình

Đương tại từ lâm trước tác đa,
Thử quân thiên học đặc tinh hoa.
Khoa trường quy thức kinh tam khất,

Trứ-trực văn-chương tự nhất gia.
Nghệ phổ ưu du hung hữu trúc,
Thi dân bộ vũ bút sinh hoa.
Tảo trí chỉ quý từng san hậu,
Di mặc công truyền định bất ma.

Trần Xuân Thiều

Bạch đầu ngâm hưởng Nguyệt-hồ tân,
Thập hốt thư trai quýnh tục trần ;
Ngã tố suy ông thi họa phẩm,
Thiếu niên đồng học lão đồng thân.

Việt-âm Đường-luật các phân kỳ,
Hoa dạng tân phiên tuyệt diệu từ;
Tối ái liên ngâm phong nguyệt dạ,
Bất tu hào trúc dữ ai ty.

Hiển-nam văn-vật hiệu đa tài,
Cầm phổ ca trừ biệt diệu giai.
Hợp nhượng không không cao diệu thủ,
Thần vân lung nguyệt hiện lâu đài.

Thanh-bình tấu bái đệ tam thiên,
Doanh đắc kim bài hạ cửu thiên ;
Cự ý miêu hoa truyền thái bút,
Chí kim do thị thuyết Thanh-Liên.

Nguyễn Tường Nham

Tập cú

Bạch đầu ngâm vọng khổ dãi thù,
Trường đoạn hồng tiên kỷ thủ thi ;
Di lý thượng tồn đông quách chỉ,
Tri-thù hoàn kết vũ trung ty.

Bất bạc kim nhâm ái cổ nhân,
Nhất phiên trước thủ tiện thành xuân;
Hoãn ca mạn vũ ngưng ty trúc,
Thiệt hữu phong lôi bút hữu thần.

Phúc hữu văn-chương khí tự hoa,
Tiên sinh chức tự đắc long thoa ;
Anh hùng nhi nữ lân đồng bệnh,
Hồng lệ doanh doanh lạn đại loa.

Vú Đại

Bạch tuyết dương xuân hợp lý ba,
Hung trung thành trúc bút đầu hoa.

Thần chi lực giá nhân hà hữu,
Để viết khảm tại ngã tắc gia ;
Từ tá tha bôi nghiêu khối-lúy,
Đàn lân đồng diệu khắp tỳ bà.
Thanh-tâm Hương-tiết chân song tuyệt,
Kiếm thủ tài xưng đệ nhất gia.

Đào Văn Bình

Đằng nhàn thi họa thiện phong lưu,
Thiên cổ thâm tâm đáo bạch đầu.
Nhất khúc Thanh-bình sơ xuất kiếm,
Trích-Tiên khởi liệu Đế án thù.

Nguyễn Can Mộng

Tao ông Hoàng hạc khứ vô tung,
Thi quyền trường lưu Vũ-trụ trung;
Đại khối văn chương nguyên hữu dã,
Thiên y cơ trứ tự vô phùng.
Giang-Yên nhất quân ngâm kiếm mộng,
Bồ-Tát đa tình sắc thị không.
Hồi thủ Nùng vân xuân thụ ngoại,
Tâm hương hà xứ ngưỡng cao phong.

Tôn Thất Lương

Tao ông vân viễn nghĩ như hà.
Bất tử tinh thần tại Bút-hoa.
Văn thái tặng di kim nhật hậu,
Thi tình khế hợp cổ nhân đa ;
Âm thối cô hạc minh hàn nguyệt.
Trực bức cao thu lạc văn hà.
Liệu đắc Tố-Như phùng địa hạ,
Nhất ban hào dật lưỡng quan ma.

Hồ Đắc Bích

Tập cú thiên kinh diệu nhập thần.
Phổ-Hàm tăng phủ thị tiền thân.
Mạn ngôn tam thuyết tài phi dị,
Cánh tục thiên gia tứ dục tân ;
Hoa bút vị ưng thành vãng mộng,
Ngọc lâu hà xử ức cao nhân.
Lâm phong bắc vọng không trừ trưởng,
Thả hiện Đông-Thi nhất hiệu tân.

Bích Phong

Tiêu trai quán độc Bút-hoa biên,
Bắc diệu nam xoang vận vận liên.
Hương diễm mỗi ư huỳnh án đắc.

Còn ba nghi hữu phượng thư truyền ;
Sinh tiền di liễu công-danh trái,
Thân hậu do đa hãn mặc duyên.
Mạn đạo văn chương bằng cứ thiêu,
Đại danh cơ dục kế Tiên-Điền.

Vú Huy Chiêu

Thái tảo dương ba,
Câu tâm đầu giác ;
Quan miện nam châu,
Cửu cao minh hạc.

Mạc Vú Giản

Bút hoa khai xứ nhật hoàng hôn,
Quốc tủy Hoa-văn cộng bảo tồn.
Uyên bác minh châu tâm đại hải,
Hải hoàn mỹ cầm chức thiên tôn ;
Quân vương hiếu-sỹ hư tiền tịch,
Chư lão chung tình biển tặng ngôn.
Thủy trúc thiên-nhiên song họa bản,
Thương mang vô hạn chứng thi hồn.

Nguyễn Hải Thoại

Trích diễm biên thành biệt nhất môn,
Bút hoa lưu thủ tính danh tồn.
Tân thanh vị quả khai sinh diện,
Cựu cư thiên năng khởi tử hồn.
Tả hạm Nguyễn-hầu như thử tuyết,
Chung tình Phan-tàu phục hà ngôn.
Thanh minh bạn ngã hàn đăng dạ,
Bất quân kinh đào cấp vũ huyền.

Lê Trọng Du

Cồ nhân linh khí hốt tạo công,
Thời nhập yên hoa họa kiếp trung.
Bảo quật sưu lai song quân kiện,
Quốc hoa hội xuất mần chi hồng ;
Phi quan mộng thụ thành văn thái,
Bất phí tâm tài tự hóa công.
Nhất tự dĩ qui châu bút phán,
Mạn đề miễn sử chi hàng không.

Tạ văn Kinh

Mạn thuyết Thương-sơn thử hậu thân,
Thả khan kỳ bút dữ kỳ nhân.
Thịnh Đường thế giới vô thi thảo,

Toàn Việt giang sơn hữu quốc văn ;
Dĩ thị văn suy ư bất đại,
Cận lai bút chiến hựu tam phân.
Thanh bình động chủ phi vô bổ,
Tảo đắc Âu chinh Á chiến trần.

Nguyễn Trung Hoàn

Lục kinh hồi tấn phục nhiên dư,
Đoạn giản tân biên đính lỗ-ngư ;
Tối thị thanh sơn phong vũ nhật,
Hoa gian bổ đắc vị hoàn thư.

Hồng Sơn

Hoa biểu không tồn hạc phát qui,
Mạn tông hãn mặc nhận tu my.
Tiêu sấu mỗi tá tha nhân tửu,
Truyền thế do đa ấu phụ từ ;
Vị quả tỳ quan năng tác tỷ,
Bản lai hoa cốt dị thành thi.
Minh đồ diễm thê tư nhân thiện,
Văn giá thiên thu định giả thủy.

Phạm Tuấn Lâm

Ngộ tương tức tích sắp hồng trần,
Thiên địa tinh hoa tụy nhất nhân ;
Bắc diện nam xoang câu tuyết xứong,
Phong lưu tiêu Đổ hoặc tiền thân.

Diễm thuyết nhân tài tự bách hoa,
Thanh-Liên bút mộng sự phi ngoa ;
Túng nhiên bá nhập quân phương phá,
Cồ sắc kỳ hương biệt nhất gia.

Hoàng Cảnh Tuân

CHUYẾT ĐỀ

Muội khước thời xu dữ thế đồ,
Do năng tục sĩ hựu cuồng nô.
Khuy ban tự chủy vô toàn báo,
Tập dịch do lai phi nhất hồ ;
Tân giới sai cường tranh cựu giới,
Cổ ngô hoàng hạ vấn kim ngô.
Thiên hiềm san hậu vong nan bổ,
Tiểu đảo huy mao học họa hồ.

Phan Mạnh Danh

TỰ THUẬT

lầy Kiều

Tiện đây gửi một hai điều :
Theo-đòi vả cũng ít nhiều bút-nghiên.
Cảo thơm lần giở trước đèn,
Ngâm nhời phong-nguyệt, nặng nguyên non-sông.
Đêm ngày lòng những giận lòng :
Nào người tích-lục, tham-hồng là ai ?
Còn non, còn nước, còn dài,
Còn toan mở mặt với người chơ qua.
Ngộ khi gió táp mưa sa,
Câu thần lại mượn BÚT HOA vẽ-vời.
Họa bao giờ có gặp người,
Phẩm-đề xin một vài nhời thêm hoa ;
Hữu tình ta lại gặp ta,
Ai tri-âm đó, mặn-mà với ai ?
Ni-non đêm vắng tình dài,
Mua vui cũng được một vài trống canh.

Nam-Định, ngày 3 tháng 2 năm 1942

PHAN-MẠNH-DANH

Phan minh Danh

潘孟名書

偏獲刪後亡難補
新畧差強多指畧
窺斑自揣恐全豹
昧却展趨與世途

拙題

笑翁揮毫學童萌
致吾遠暇詞今吾
集腋由來匪一抔
猶然俗士又狂收

PHẦN THỨ HAI

KIỀU TẬP THƠ' CỔ

Biên-soạn : 1896-1900

Tăng bổ : 1900-1941

KIỀU TẬP THƠ - CỎ

1 — LỐI THƠ-THÔNG Ả - ĐÀO

Theo lối này thì lấy trong các sách Tàu ra mỗi chỗ một câu thơ, rồi ghép lại thành một bài thơ tứ-tuyệt đủ niêm-luật; bài thơ chữ ấy đọc vần xuống bốn câu Kiều liền, mà bốn câu Kiều liền này lại hình như dịch nghĩa những câu thơ chữ ấy ra. Dùng đủ ba mươi vần bằng, từ vần nhất - đồng đến vần thập-ngũ-hàm. Câu nào trích ở sách nào, đều có chua ở bên cạnh.

留取餘情補化工
紅顏流落恨難窮
生前箇箇說恩愛
命裡無時總是空

聊齋
百美
今古奇觀
昇平傳

Lưu thủ dư tình bổ Hóa-Công,
Hồng-nhan lưu-lạc hận nan cùng.
Sinh tiền cá-cá thuyết ân-ái,
Mạnh lý vô thời tổng thị không

Liều-trai
Bách-mỹ
Kim-cồ-kỳ-quan
Thăng-bình-truyện

*Phủ-phàng chi mẩu Hoá-Công,
Ngày xanh mồn-mỏi má hồng phôi-pha ;
Sống làm vợ khắp người ta,
Hại thay ! thác xuống làm ma không chồng.*

桂輪斜照粉樓空	情史
水際花間影淡濃	駐春園
惆悵東鄰千樹雪	詩林
海棠開盡一庭紅	唐詩

Quế luân tà chiếu phấn lâu không,	Tình-sử
Thủy-tế, hoa-gian ảnh đậm-nùng.	Trụ-xuân-viên
Trù-trưởng đông-lân thiên thụ tuyết,	Thi-lâm
Hải-đường khai tận nhất đình hồng,	Đường-thi

*Gương Nga chênh-chếch dòm song,
 Vầng gieo ngăn nước, cây lồng bóng sân;
 Hải - đường là ngọn đông - lân,
 Hạt sương gieo nặng, cành xuân la-đà.*

誰家消息逗東風	情史
去去離離總悴容	綺樓夢
料得今生無我分	再生緣
來生或者冀重逢	再生緣

Thùy gia tiêu-tức đậu đông-phong,	Tình-sử
Khứ - khứ ly - ly tổng tụy dung.	Ỗ-lâm-nông
Liệu đắc kim sinh vô ngã phận,	Tái-sinh-duyên
Lai sinh hoặc giả ký trùng-phùng.	Tái-sinh-duyên

*Vì ai ngăn-đón gió đông ?
 Thiệt lòng khi ở, đau lòng khi đi !
 Trùng-phùng dù họa có khi,
 Thân này thôi có còn gì mà mong !*

月下懷人感慨中	聊齋
霜橋望斷信難通	賽桃源
天涯海角知何處	唐詩
沙草蕭蕭半染紅	詩林

Nguyệt hạ hoài nhân cảm khái trung,	Liều-trai
Sương-kiều vọng đoạn tín nan thông.	Trại-đào-nguyên
Thiên nhai, hải giác tri hà xứ,	Đường-thi
Sa thảo tiêu-tiều bán nhiễm hồng.	Thi-lâm

*Tưởng người dưới nguyệt, chén đồng,
 Tin sương luống những rày mong, mai chờ.
 Bên giời, góc bể bờ - vờ,
 Cẩm son gột-rửa bao giờ cho phai ?*

本來銀漢是紅牆	新聊齋
青鳥啣箋事渺茫	情史
楊柳陰中垂弱線	清別裁
黃鸝學語試新腔	詩林

Bản lai Ngân-hán thị hồng tường,	Tân-liều-trai
Thanh-diều hàm tiên sự điều mang.	Tình-sử
Dương-liễu âm trung thùy nhược tuyến,	Thanh-biệt-tài
Hoàng-ly học ngữ thí tân xoang.	Thi-lâm

*Thâm nghiêm kín cổng, cao tường,
 Cạn dòng lá thắm, rút đường chim xanh,
 Lơ-thơ tơ liễu buông màn,
 Con oanh học nói trên cành mĩ-mai.*

夢中咎信爲誰忙	詩林
腸斷當前是瘴江	百美
早向泉臺報知己	隋唐
好將花雨送飛幢	合璧

Mộng trung cữu tín vị thủy mang,	Thi-lâm
Trường đoạn đương tiền thị chương giang.	Bách-mỹ
Tảo hướng tuyền-dài báo tri-kỷ,	Tùy-đường
Hảo tương hoa vũ tống phi chàng.	Hợp-bích

Nhớ nhời thần-mộng rõ-ràng :
Này thôi hết kiếp đoạ-trường là đây !
« Đạm-Tiên, nàng hỡi, có hay ?
« Hẹn ta thì đợi dưới này đón ta »

無端邂逅成相知	駐春園
百歲良緣暫換時	綺樓夢
觸我傷心無限感	花月痕
含情騎鵠強題詩	唐別裁

Vô đoan giải cẩu thành tương-tri,	Trụ-xuân-viên
Bách tuế lương duyên tạm hoán thì.	Ỗ-lâm-mộng
Xúc ngã thương tâm vô hạn cảm,	Hoa-nguyệt-ngân
Hàm tình ký hạc cường đề thi.	Đường-biệt-tài

« Người đâu gặp-gỡ làm chi,
Trăm năm biết có duyên gì hay không »
Ngôn-ngang trăm nổi bên lòng,
Nên câu tuyệt-diệu, ngụ trong tính-tình.

誰醫死別與生離
身世茫茫何所歸
自分不殊花遇雨
難將寸草答春暉

九才子
再生緣
紅圓夢
詩林

Thùy y tử-biệt dữ sinh-ly,
Thân thể mang-mang hà sở quy.
Tự phận bất thù hoa ngộ vũ,
Nan tương thốn thảo đáp xuân huy.

Cửu-tài-tử
Tái-sinh-duyên
Hồng-viên-mộng
Thi-lâm

*Đau lòng tử-biệt sinh-ly,
Thân còn chẳng tiếc, tiếc gì đến duyên!
Hạt mưa xá nghĩ phận hèn,
Liền đem tấc cỏ, quyết đền ba xuân.*

一年春事到茶醺
已被遊蜂探得知
軟玉溫香誰爲惜
悔教雨妬與風吹

唐詩
詩林
綺樓夢
紅樓夢

Nhất niên xuân sự đáo đồ-my,
Dĩ bị du phong thám đắc tri.
Nhuyễn ngọc, ôn hương thùy vị tích,
Hối giao vũ đố dữ phong xuy.

Đường-thi
Thi-lâm
Ý-lâu-mộng
Hồng-lâu-mộng

*Tiếc thay một đóa đồ-mi,
Con ong đã tỏ đường đi, lối về!
Một con mưa-gió nặng-nề,
Thương gì đến ngọc, tiếc gì đến hương.*

紅顏薄命語非虛	百美
編作紅閨寫怨書	百美
今日豈知身後事	筆生花
塵埃滿眼正愁予	詩林

Hồng nhan bạc mệnh ngữ phi hư,	Bách-mỹ
Biến tác hồng khuê tả oán thư.	Bách-mỹ
Kim nhật khởi tri thân hậu sự,	Bút-sinh-hoa
Trần ai mãn nhãn chính sầu dư.	Thi-lâm

*Rằng: « Hồng-nhan tự thừa xưa,
Cái điều bạc-mệnh có chừa ai đâu.
Nỗi-niềm tương đến mà đau,
Thấy người nằm đó biết sau thế nào? »*

綠滿庭前草不除	宋詩
清風明月夜窗虛	今古奇觀
門中依舊桃花笑	詩林
人跡蕭條感索居	十美

Lục mãn đình tiền thảo bất trừ,	Tống-thi
Thanh-phong minh-nguyệt dạ song hư.	Kim-cồ kỳ-quan
Môn trung y cựu đào hoa tiếu.	Thi-lâm
Nhân tích tiêu-diêu cảm sách cư.	Thập-mỹ

*Đầy vườn cỏ-mọc, lau thưa,
Song giếng quạnh-quẽ, vách mưa rã-rời;
Trước sau nào thấy bóng người,
Hoa đào năm ngoái còn cười gió động.*

詩藏字玉吐詞珠
士女才人第一流
不是生前緣分定
箇中艷福孰能修

百美
兒女情
再生緣
五美

Thi tàng tự ngọc thổ từ châu,
Sĩ-nữ tài-nhân đệ nhất lưu.
Bất thị sinh tiền duyên phận định,
Cả trung diễm phúc thực năng tu.

Bách-mỹ
Nhi-nữ-tình
Tái-sinh-duyên
Ngũ-mỹ

*Khen : « Tài nhả ngọc, phun châu,
Nàng Đan, à Tạ, cũng đâu thế này !
Kiếp tu xưa ví chẳng dày,
Phúc nào độ được giá này cho ngang ! »*

餘光一樣炤桑榆
甘苦炎涼計較殊
花裡盟言今尚在
蓬萊縹渺客星孤

詩林
聊齋
再生緣
鏡花緣

Dư quang nhất dạng chiêu tang du,
Cam khổ viêm lương kế hiệu thù.
Hoa lý minh ngôn kim thượng tại,
Bồng-lai phiêu diêu khách tinh cô.

Thi-lâm
Liêu-trai
Tái-sinh-duyên
Kính-hoa-duyên

*Bóng dẫu đã sẽ ngang dẫu,
Biết dẫu ấm-lạnh, biết dẫu ngọt-bùi.
Tóc thề đã chấm ngang vai,
Nào người non-nước, nào nhời sắt-son.*

春風歸去幾淒迷	詩林
村墅馬搖金勒嘶	詩林
佇立花間看客過	駐春園
一鞭爭逐夕陽低	唐別裁

Xuân phong qui khứ kỷ thê mê,	Thi-lâm
Thôn thự mã dao kim lạc tê.	Thi-lâm
Trữ lập hoa gian khan khách quá,	Trụ-xuân-viên
Nhất tiên tranh trục tịch dương đề.	Đường-biệt-tài

*Dùng-dăng nửa ở, nửa về,
Nhạc vàng đâu đã tiếng nghe gần-gần.
Trông chừng thấy một văn-nhân,
Lòng buông tay khéo bước lần dậm bằng.*

芒鞋隱步落花溪	詩林
景色風光入品題	十美
溪下一泓流水碧	蘇玉泉
小橋斜傍夕陽低	詩林

Mang hài ẩn bộ lạc hoa khô,	Thi-lâm
Cảnh sắc phong quang nhập phẩm đề.	Thập-mỹ
Khê hạ nhất hồng lưu thủy bích,	Tô-ngọc-tuyền
Tiểu kiều tà bạng tịch-dương đề.	Thi-lâm

*Bước lần theo ngọn tiều-kê,
Nhìn xem phong-cảnh có bề thanh-thanh.
Nao-nao dòng nước uốn quanh,
Dịp cầu nho-nhỏ cuối ghềnh bắc ngang.*

重門深鎖未曾開	詩林
花落無人紅滿階	賽桃源
最是魂消獨立處	昇平傳
慇懃尋訪出茅齋	詩林

Trùng môn thâm tỏa vị tăng khai,	Thi-lâm
Hoa lạc vô nhân hồng mãn giai.	Trại-dào-nguyên
Tối thị hồn tiêu độc lập xứ,	Thăng-bình-truyện
Ân-cần tầm phỏng xuất mao trai.	Thi-lâm

*Mấy lần cửa đóng, then cài,
 Đây thêm hoa rụng, biết người ở đâu?
 Căn-ngăn đứng suốt giờ lâu,
 Đạo quanh, chợt thấy mái sau có nhà.*

寫成鴛牒轉徘徊	百美
一段奇緣天賜來	五美
頻望牆東淹淚眼	再生緣
蓬門強半爲君開	唐別裁

Tả thành uyên điệp chuyển bồi-hồi,	Bách-mỹ
Nhất đoạn kỳ duyên thiên tứ lai.	Ngũ-mỹ
Tần vọng tường đông yêm lệ nhãn,	Tái-sinh-duyên
Bồng môn cường bán vị quân khai.	Đường-biệt-tài

*Mừng thăm chốn ấy chữ bài :
 Ba-sinh âu hân duyên giờ chi đây !
 Song hồ nửa khép cánh mây,
 Trường-dông ghé mắt ngày-ngày hằng trông.*

一般情愛兩和諧	詩林
琴瑟鳴窗詩作媒	詩林
杯酒局棋消永晝	宋詩
梅梢又認月花來	唐別裁

Nhất ban tình ái lưỡng hòa hài,	Thi-lâm
Cầm sắt minh song thi tác môi.	Thi-lâm
Bôi tửu, cục kỳ tiêu vĩnh trú,	Tống-thi
Mai sao hựu nhận nguyệt hoa lai.	Đường-biệt-tài

*Hai tình vẹn-về hòa hai,
 Chẳng trong chốn-gối, cũng ngoài cầm-thơ.
 Khi chén rượu, khi cuộc cờ,
 Khi xem hoa nở, khi chờ giăng lờ.*

玉作膚肌冰作神	新聊齋
悔將淨質玷風塵	百美
多因利害遭逢劫	說富
若爲紅顏惜此身	百美

Ngọc tác phu cơ, băng tác thần,	Tân-liều-trai
Hối tương tịnh-chất điểm phong-trần.	Bích-nữ
Đa nhân lợi-hại tao-phùng kiếp,	Thuyết-đường
Nhược vị hồng-nhan tích thử thân.	Bích-mỹ

*Tiểu thay trong giá, trắng ngần,
 Đến phong-trần cũng phong-trần như ai!
 Tẻ vui cũng một kiếp người,
 Hồng-nhan phải giống ở đời mãi ru?*

閨中誰贖可憐身	情史
月夕風晨總惱人	兒女情
常動臨淄千里念	隨園全集
相逢除是夢中親	花箋

Khuê trung thù thực khả liên thân,	Tình-sử
Nguyệt tịch, phong thần, tổng nảo nhân !	Nhi-nữ-tình
Thường động Lâm-truy thiên lý niệm,	Tùy-viên toàn-tập
Tương-phùng trừ thị mộng trung thân.	Hoa-tiên

*Cửa người đầy-đọa chút thân,
Sớm năn-ni bóng, đêm ân-hận lòng,
Lâm-truy chút nghĩ đèo-bồng,
Nước-non đề chữ tương-phùng kiếp sau !*

十五年前夢裡身	東周
可憐薄命在紅裙	十美
謾言人世長如此	詩林
煙草幾經秋復春	情史

Thập ngũ niên tiền mộng lý thân,	Đông-chu
Khả liên bạc mệnh tại hồng-quần !	Thập-mỹ
Mạn ngôn nhân-thế trằng như thử,	Thi-lâm
Yên thảo kỷ kinh thu phục xuân.	Tình-sử

*Mười lăm năm bấy nhiêu lần,
Làm gương cho khách hồng-quần thử soi !
Đời người đến thế thì thôi !
Trong cơ âm cực, dương hồi, khôn hay.*

自從平地步青雲
回首東風入夢頻
曼玉錯金成底事
玉堂金馬屬何人

再生緣
宋詩
情史
宋詩

Tự tông bình-địa bộ thanh-vân,
Hồi thủ đông-phong nhập mộng tần.
Dát ngọc, tương kim thành đề sự.
Ngọc-đường, kim-mã thuộc hà nhân?

Tái-sinh-duyên
Tống-thi
Tĩnh-sử
Tống-thi

*Chàng từ nhẹ bước thanh-vân,
Nỗi nàng, càng nghĩ xa-gần càng thương!
Ấy ai dặn ngọc, thề vàng,
Bây giờ kim-mã ngọc-đường với ai?*

借得梅花一縷魂
風流不自解溫存
年年夜夜甘孤另
株守癡情只自昏

紅樓夢
西廂
綺樓夢
詩林

Tá đắc mai-hoa nhất lữ hồn,
Phong-lưu bất tự giải ôn-tồn.
Niên-niên giả-giã cam cô lánh,
Châu thủ si-tình chỉ tự hôn.

Hồng-lâu-mộng
Tây-sương
Ỗ-lâu-mộng
Thi-lâm

*Xương mai tỉnh đã rú mồn,
Lăn-lừa, ai biết hãy còn hôm nay!
Tháng tròn như gửi cung mây,
Trần-trần một phận ắp cây đá liễu.*

葛 藟 蘭 茵 事 草 論
團 圓 却 又 不 團 圓
姮 娥 一 入 宮 中 去
身 世 蕭 條 甘 閉 門

鏡花緣
情史
情史
詩林

Cát-lũy lan-nhân sự thảo lôn,
Đoàn-viên khước hựu bất đoàn-viên.
Hằng-Nga nhất nhập cung trung khứ,
Thân-thế tiêu-diêu cam bế môn.

Kính-hoa-duyên
Tình-sử
Tình-sử
Thi-lâm

*Sấn-bim chút phận con-con,
Khuôn duyên biết có vương-tròn cho chẳng ?
Thân sao nhiều nỗi bất-bằng ?
Liều như cung Quảng ở Hàng nghĩ nao !*

石 盟 山 海 誓 心 酸
銅 鏡 瑤 琴 不 忍 看
未 撥 琴 絃 先 點 亂
金 爐 香 燼 夜 生 寒

再生錄
兒女情
花箋
情史

Thạch minh sơn-hải thệ tâm toan,
Đồng-kính, dục-cầm bất nhẫn khan.
Vị bất cầm huyền tiên điểm loạn,
Kim-lô hương tẩn dạ sinh hàn,

Tái-sinh-duyên
Nhi-nữ-tình
Hoa-tiên
Tình-sử

*Nhời xưa đã lỗi muôn-vàn,
Mảnh gương còn đó, phím đàn còn đây.
Đàn cầm khéo ngán-ngơ dây,
Lửa-hương biết có kiếp này nữa thôi.*

千古紅顏一例看
花難並蒂月難完
生平總爲風塵累
慚愧無何低了顏

百美
綺樓夢
賽桃源
再生緣

Thiên cồ hồng-nhan nhất lệ khan,
Hoa nan tịnh đế, nguyệt nan hoàn,
Sinh-bình tổng vị phong-trần lũy,
Tâm-quý vô hà đề liễu nhan.

Bách-mỹ
Ỗ-lâu-mộng
Trại-đào-nguyên
Tái-sinh-duyên

*Đã cho lấy chữ hồng-nhan,
Làm cho, cho hại, cho tàn, cho cân!
Đá đẩy vào kiếp phong-trần,
Sao cho si-nhục một lần mới thôi!*

邂逅原來伉儷緣
定知人意可回天
縱然不遂今生願
鐵石肝腸堅幾堅

駐春園
好逑
再生緣
八才子

Giải-cầu nguyên lai kháng-lệ duyên,
Định tri nhân ý khả hồi thiên.
Túng nhiên bất toại kim sinh nguyện,
Thiệt-thạch can-trùng kiên kỷ kiên.

Trụ-xuân-viên
Hảo-cầu
Tái-sinh-duyên
Bát-tài-tử

*Sinh rằng: «Giải-cầu là duyên,
«Xưa nay nhân định thắng thiên cũng nhiều.
«Ưi dù giải-kết đến điều,
«Thì đem vàng-đá mà liều với thân».*

欲尋踪跡信音慳
風雨晴陰任變遷
那竟靈官傳令箭
五雲高並擁朝天

花箋
詩林
唐詩
情史

Dục tầm tông-tích tín âm kiên,
Phong-vũ tình-âm nhiệm biến-thiên.
Na cánh linh quan truyền lệnh tiễn,
Ngũ vân cao tịnh ủng triều thiên.

Hoa-tiên
Thi-lâm
Đường-thi
Tinh-sử

*Những là nấn-ná đợi tin,
Nắng-mưa biết đã mấy phen đòi-dòi?
Năm mây bẽng thấy chiếu Giời,
Khâm ban sắc-chỉ tới nơi rành-rành.*

紅閨咫尺更迢迢
旅館幽愁總寂寥
摘葉穿花來並笑
相逢剛道不魂消

十才子
賽桃源
綺樓夢
情史

Hồng-khuê chỉ xích cánh thiêu thiêu,
Lữ - quán u sầu tổng tịch-liêu.
Trích diệp, xuyên hoa lai tịnh tiểu,
Tương phùng cương đạo bất hồn tiêu

Thập-tài-tử
Trại-đào-nguyên
Ỗ-lâu-mộng
Tinh-sử

*Nước-non cách mấy buổi thêu,
Những là trộm dấu, thăm yêu chốc mòng.
May thay giải-cầu tương-phùng,
Gặp tuần đổ lá, thỏa lòng tìm hoa.*

謾學操孤擬續貂	談瀛
鄉閭別夢暗魂消	兒女情
妾心寄在黃雲裡	耳譚
抱得雲和曲未調	情史

Mạn học thao hồ nghĩ tục điều,	Đàm-doanh
Hương-quan biệt mộng ám hồn tiêu.	Nhi-nữ-tình
Thiếp tâm ký tại hoàng - vân lý,	Nhi-dâm
Bảo đắc vân hòa khúc vị điều,	Tình-sử

«*Hay-hèn nhẽ cũng nỗi điều.*

«*Nỗi quê nghĩ một hai điều ngang-ngang.*

«*Lòng còn gửi áng mây vàng,*

«*Họa vắn xin hãy chịu chàng hôm nay....»*

低垂錦帳春風搖	詩林
玉價彌高品倍高	詩林
蜂蝶紛紛入窗戶	情史
平陽宴笑醉葡萄	情史

Đê thùy cầm-trướng xuân-phong dao,	Thi-lâm
Ngọc-giá di cao, phẩm bội cao.	Thi-lâm
Phong-diệp phân-phân nhập song-hộ,	Tình-sử
Bình-dương yến tiểu túy bồ-đào.	Tình-sử

Lầu xanh mới đủ trướng đào,

Càng treo giá ngọc, càng cao phẩm người.

Biết bao bướm lả, ong lơ,

Cuộc say đầy tháng, trận cười suốt đêm.

秋簾風捲燕雙高
月下星前早已交
繡閣焚香深漫候
乞靈還倩夢綸袍

重園夢
再生緣
聊齋
情史

Thu-liêm phong quyên yển song cao,
Nguyệt hạ, tinh tiền, tảo dĩ giao.
Tú-các phần hương thâm mạn hậu,
Khất linh hoàn thiển uất luân bào.

Trùng-viên-mộng
Tái-sinh-duyên
Liều-trai
Tình-sử

*Đêm thu, gió lọt song đào,
Nửa vành giăng nguyệt, ba sao giữa giờ;
Nén hương đến trước Thiên-đài,
Nổi-niềm khẩn chữa cạm nhời vân-vân.*

卿家今古兩僊娥
姊妹風情自一家
丰彩十分春欲動
不知是雪是梅花

說瀛
隨園全集
詩林
詩林

Khanh gia kim-cổ lưỡng tiên-nga,
Tỷ-muội phong-tình tự nhất gia.
Phong-thái thập phần xuân dục động,
Bất tri thị tuyết, thị mai-hoa,

Đàm-doanh
Tùy-viên-toàn-tập
Thi-lâm
Thi-lâm

*Đầu lòng hai ả tố-nga,
Thúy-Kiều là chị, em là Thúy-Vân.
Mai cốt-cách, tuyết tinh-thần:
Mỗi người một vẻ, mười phân vẹn mười.*

欲將心事問姮娥	兒女情
爭奈雲遙路遠何	唐詩
人世幾回傷往事	唐詩
此生亦自厭繁花	談瀛

Dục tương tâm sự vấn Hằng-Nga,	Nhi-nữ-tình
Tranh nại vân dao lộ viễn hà.	Đường thi
Nhân thế kỷ hồi thương vãng sự,	Đường-thi
Thử sinh diệc tự yếm phồn-hoa.	Đàm-doanh

*Một mình lặng ngắm bóng Nga,
Rộn đường gần với nỗi xa bời-bời :
« Người mà đến thế thời thôi,
Đời phồn-hoa cũng là đời bỏ đi ! »*

皓魄初因恨嬖娥	百美
引人入勝路偏賒	百美
共嗟人事無常定	唐詩
生怕繁花迹易磨	詩林

Hạo phách sơ nhân hận Tể-Nga,	Bách-mỹ
Dẫn nhân nhập thắng lộ thiên xa.	Bách-mỹ
Cộng ta nhân sự vô thường định,	Đường-thi
Sinh phạ phồn-hoa tích dị ma.	Thi-lâm

*Một mình lặng ngắm bóng Nga,
Rộn đường gần với nỗi xa bời-bời.
« Người mà đến thế thời thôi,
Đời phồn-hoa cũng là đời bỏ đi ! »*

中原歸去已無家	百美
這日相從怎奈何	再生錄
纔是一年春又好	宋詩
野芳雖晚莫須嗟	千家詩

Trung-nguyên quy khứ dĩ vô gia,	Bách-mỹ
Giá nhật tương tòng mẫn nại hà.	Tái-sinh-duyên
Tài thị nhất niên xuân hựu hảo,	Tống-thi
Dã-phương tuy vãn mạc tu ta.	Thiên-gia-thi

*«...Bằng nay bốn bề không nhà,
Theo càng thêm bận, biết là đi đâu?
Đành lòng chờ đó ít lâu,
Chầy chẵng là một năm sau, vội gì?»*

雲雨巫山枉斷腸	唐詩
憐春無限燕鶯忙	二才子
連枝比翼成虛語	再生錄
萬轉千迴懶下牀	鶯鶯詩

Vân-vũ Vu-sơn uổng đoạn tràng,	Đường-thi
Lân xuân vô hạn yến-anh mang.	Nhị-tài-tử
Liên chi, tỷ dục, thành hư ngữ,	Tái-sinh-duyên
Vạn chuyển thiên hồi lãn hạ sàng.	Oanh-Oanh-thi

*«...Mây mưa đánh đổ đá vàng,
Quá chiều nên đã chán-chường yến-anh.
Trong khi chấp cánh, liền càn,
Mà lòng rẻ-rúng đã dành một bên!...»*

風波世路信無常	詩林
暗裡姻緣撮合忙	聊齋
恩愛兩乖從此日	說唐
高飛遠走也難藏	寶鑑

Phong-ba thẽ-lộ tín vô thường,	Thi-lâm
Âm lý nhân-duyên toát hợp mang.	Liều-trai
Ân-ái lưỡng quai tòng thử nhật,	Thuyết-đường
Cao phi viễn tẩu dã nan tàng.	Bảo-giám

«...Nửa khi đông-tổ phủ-phàng,
 Thiết riêng dấy, cũng lại càng cực đây.
 Liều mà xa chạy, cao bay,
 Ái-ân ta có ngần này mà thôi!... »

斜月當空光照樞	詩林
春愁壓夢苦難醒	情史
眼前忽見多嬌女	再生緣
一半風流一半清	詩林

Tà-nguyệt đương không quang chiếu mảnh,	Thi-lâm
Xuân sầu áp mộng khổ nan tỉnh.	Tình-sử
Nhân tiền hốt kiến đa-kiều nữ,	Tái-sinh-duyên
Nhất bán phong-lưu, nhất bán thanh.	Thi-lâm

Chênh-chênh bóng nguyệt xẽ mảnh,
 Tựa lan, nương triện, một mình thiú-thịu,
 Thoắt đâu thấy một tiêu-hiếu,
 Có chiều phong-vộn, có chiều thanh-tân.

粉花香聞與濃猩
污了千金一世名
玉樹銀花俱已矣
絕無希望到今生

二才子
再生緣
情史
再生緣

Phấn hoa hương dẫu dữ nùng-tinh,
Ô liễu thiên kim nhất thế danh.
Ngọc-thụ, ngân-hoa, câu dĩ dĩ,
Tuyệt vô hy-vọng đáo kim sinh.

Nhị-tài-tử
Tái-sinh-duyên
Tình-sử
Tái-sinh-duyên

«...Tuồng chi là giống hôi-tanh,
Thân nghìn vàng đề ô danh má hồng !
Thôi còn chi nữa mà mong,
Đời người đến thế là xong một đời ! »

繫足原來有赤繩
可憐簿倖我何曾
解教終有欺心事
禍福無門未可憑

淵鑑
花月痕
再生緣
隋唐

Hệ túc nguyên lai hữu xích-thằng,
Khả liên bạc-hãnh ngã hà tăng.
Giải giao chung hữu khí tâm sự,
Họa-phúc vô môn vị khả bằng.

Uyên-giám
Hoa-nguyệt-ngân
Tái-sinh-duyên
Tùy-đường

Cạn nhời, khách mới thừa rằng :
« Đuộc chân thôi cũng xích-thằng^đ nhiệm trao.
Mai sau dầu có thế nào,
Kìa gương nhật-nguyệt, nọ dao qui-thần ! »

好把甘言空响嚙	隋唐
乍憐春處又悲秋	綺樓夢
相逢一面情難已	玉蟾
怎樣知情怎樣留	再生緣

Hảo bả cam ngôn không hú-nhu,	Tùy-đường
Sạ lân xuân xư hựu bi thu,	Ỡ-lâu-mộng
Tương phùng nhất diện tình nan dĩ,	Ngọc-thiểm
Mẫn dạng tri tình, mẫn dạng lưu.	Tái-sinh-duyên

*Lặng nghe nhời nói như du.
 Chiều xuân dễ khiến nét thu ngại-ngùng.
 Rằng: « Trong buổi mới lạ-lùng,
 Nề lòng, có lẽ cầm lòng cho đang...! »*

風雨沈沈院宇深	重圓夢
翻教虛負昔時心	再生緣
良宵自詫奇緣者	綺樓夢
應爲披圖謝賞音	情史

Phong-vũ trầm-trầm viện-vũ thâm.	Trùng-viên-mộng
Phiên giao hư phụ tích thời tâm.	Tái-sinh-duyên
Lương-tiêu tự sá kỳ-duyên giả,	Ỡ-lâu-mộng
Ưng vị phi đồ tạ thưởng âm,	Tình-sử

*Nàng rằng: « gió bắt, mưa cầm,
 Đã cam tộ với tri-âm bấy chầy.
 Vẳng nhà được buổi hôm nay,
 Lấy lòng gọi chút ra đây tạ lòng. »*

百年惟願守同心
戰作長歌寄綠琴
依舊江山如昨日
不堪腸斷爲知音

八才子
詩林
七才子
情史

Bách niên duy nguyện thủ đồng tâm,
Tái tác tràng ca ký lục cầm.
Y cựu giang-sơn như tác nhật,
Bất kham tràng đoạn vị tri-âm.

Bát-tài-tử
Thi-lâm
Thất-tài-tử
Tình-sử

« ... Đã nguyện hai chữ đồng-tâm,
Trăm năm thề chẳng ô-m-cầm thuyên ai.
Còn non, còn nước, còn dài,
Còn về, còn nhớ đến người hôm nay! »

似依水檻立風簷
彷彿羅裳映畫簾
只爲約言金石重
那堪夢想又重添

合璧
寶鑑
花月痕
詩林

Tự y thủy hạm lập phong thiềm,
Phảng-phất la-thường ánh họa liềm.
Chỉ vị ước ngôn kim-thạch trọng,
Na kham mộng-tưởng hựu trùng thiềm.

Hợp-bích
Bảo-giám
Hoa-nguyệt-ngân
Thi-lâm

*Đường như bên ốc, bên thềm,
Tiếng Kiều đồng vọng, bóng xiêm mơ-màng.
Bồi lòng tác đá, ghi vàng,
Tưởng nàng, nên lại thấy nàng về đây.*

碧桃僂種本非凡	詩林
到手奚妨任爾探	十美
最是洛陽花下客	五美
也於花事未曾諳	兒女情

Bích-đào tiên chủng bản phi phàm,	Thi-lâm
Đáo thủ hề phương nhiệm nhĩ tham.	Thập-mỹ
Tối thị Lạc-dương hoa hạ khách,	Ngũ-mỹ
Giã ư hoa sự vị tằng am.	Nhi-nữ-tình

« Đào tiên đã bén tay phàm,
 Thời vịn cành quít, cho cam sự đời !
 Dưới trần mấy mặt làng chơi,
 Chơi hoa, đã dễ mấy người biết hoa ? »

II — LỐI THƠ - THỒNG MỚI

Theo lối này thì lấy trong các sách Tàu ra mỗi chỗ một câu thơ, rồi đem hai câu ghép lại với nhau, đọc vần xuống hai câu kiêu-liền ; kể đến hai câu thơ-chữ-lầy nữa, lại đọc vần với hai câu kiêu-liền nối theo. Câu thơ nào trích trong sách nào, đều có chua ở bên cạnh. Các bài đều xếp-đặt trước-sau theo thứ-tự trong truyện Kiều.

人事百年堪涕淚
算來憎命爲才多

詩林
兒女情

Nhân sự bách niên kham thể lệ,
Toán lai tăng mệnh vị tài đa.

Thi-lâm
Nhi-nữ-tình

*Trăm năm, trong cõi người ta,
Chữ tài, chữ mệnh khéo là ghét nhau,*

幾經滄海桑田變
拭目令人不盡愁

詩林
唐詩

Kỷ kinh thương-hải tang-diễn biến,
Thức mục linh nhân bất tận sầu.

Thi-lâm
Đường-thi

*Trải qua một cuộc bề-dâu,
Những điều trông thấy mà đau-đớn lòng.*

髻拂王家雙姊妹 隨園全集
 姮娥端的會當家 談瀛

Phảng-phất Vương-gia song tỷ-muội, Tùy-viên-toàn-tập
 Hằng-Nga đoan đích hội đương gia. Đàm-doanh
Đầu lòng hai ả tố-nga,
Thúy-Kiều là chị, em là Thúy-Vân.

雪輪香段梅輪白 詩林
 點輟春光到十分 花月痕

Tuyết thâu hương đoạn, mai thâu bạch Thi-lâm
 Điểm-xuyết xuân-quang đáo thập phần. Hoa-nguyệt-ngân
Mai cốt-cách, tuyết tinh-thần,
Mỗi người một vẻ, mười phân vẹn mười.

纔到及笄猶未字 兒女情
 滿階春色醉紅裙 詩林

Tài đáo cập-kê do vị tự, Nhị-nữ-tình
 Mãn giai xuân-sắc túy hồng-quần. Thi-lâm
Phong-lưu rất mực hồng-quần,
Xuân-xanh xấp-xì tới tuần cập-kê.

羅幃繡帳深調護 詩林
 浪蝶狂蜂不許栖 談瀛

La vi tú trướng thâm điều hộ, Thi-lâm
 Lãng-diệp, cuồng-phong bất hứa thê. Đàm-doanh
Êm-đềm trướng rủ, màn che,
Tường đồng ong-bướm đi về mặc ai.

九十韶光今過半

宋詩

投梭燕子已飛來

唐別裁

Cửu thập thiêu-quang kim quá bán,

Tống-thi

Đầu thoa yến-tử dĩ phi lai.

Đường-biệt-tài

Ngày xuân con én đưa thoi,

Thiêu-quang chín chục, đã ngoài sáu mươi.

陌上草平天一色

詩林

梨花點點參差開

唐別裁

Mạch thượng thảo bình thiên nhất sắc,

Thi-lâm

Lê⁷hoa điểm điểm sâm-si khai.

Đường-biệt-tài

Cỏ non xanh tiệp chân trời,

Cành lê trắng điểm một vài bông hoa.

才子佳人俱絕代

談瀛

五陵裘馬鬧紅裙

詩林

Tài-tử giai-nhân câu tuyệt đại,

Đàm-doanh

Ngũ-lăng cừu-mã náo hồng-quần,

Thi-lâm

Dập-dìu tài-tử, giai-nhân,

Ngựa-xe như nước, áo-quần như nóm.

松楸舊塚家家掃

詩林

榆莢和飛亂紙錢

詩林

Tùng thu cựu-trủng gia gia tảo,

Thi-lâm

Du-giáp hòa phi loạn chỉ tiền.

Thi-lâm

Ngôn-ngang gè-đổng kéo lên,

Choi vò ng hồ rắc, gió tiền giấy bay.

眼底收羅無限景
芒鞋隱步落花溪

宋詩
詩林

Nhân đề thu la vô hạn cảnh,
Mang hài ẩn bộ lạc hoa khe.

Tống-thi
Thi-lâm

*Được lần theo ngọn tiều-kê,
Nhìn xem phong-cảnh có bề thanh-thanh.*

溪曲近村流水碧
小橋斜傍竹居青

唐詩
情史

Khê khúc cận thôn lưu thủy bích,
Tiều-kieu tà bạng trúc cư thanh.

Đường-thi
Tình-sử

*Nao-nao dòng nước uốn quanh,
Dịp cầu nho-nhỏ cuối ghềnh bắc ngang,*

最恨無情芳草路
蒼黃變色過年光

情史
情史

Tối hận vô tình phương-thảo lộ,
Thương-hoàng biến sắc quá niên quang.

Tình-sử
Tình-sử

*Sè-sè năm đất bên đường,
Dầu-dầu ngọn cỏ nửa vàng, nửa xanh.*

寂寞獨憐荒塚在
煙花零落過清明

花月痕
情史

Tịch-mịch độc liên hoang-trủng tại,
Yên-hoa linh-lạc quá thanh-minh.

Hoa-nguyệt-ngân
Tình-sử

*Rằng : « Sao trong tiết Thanh-minh,
Mà đây hương-khói vắng tanh thế mà ? »*

珠淚難還情尚在 詩林
卿須憐我我憐卿 情史

Châu-lệ nan hoàn tình thượng tại, Thi-lâm
Khanh tu lân ngã, ngã lân khanh! Tình-sử

«... Khóc than khôn xiết sự-tình:
Khéo vô-duyên ấy là mình với ta!

再世有緣或相遇 再生緣
今生無分向伊麼 情史

Tái thế hữu duyên hoặc tương ngộ, Tái-sinh-duyên
Kim sinh vô phận hướng y ma. Tình-sử

Đã không duyên trước chẳng mà,
Thì chi chút định gọi là duyên sau...»

兒女自然多薄分 西廂
此生長抱怨情多 情史

Nhi-nữ tự nhiên đa bạc phận, Tây-sương
Thử-sinh trường báo oán-tình đa, Tình-sử

«Đau-dớn thay, phận đàn bà!
Nhời rằng: bạc-mạnh cũng là nhời chung.

獨把紅顏遇晚歲 十才子
總因造物不相容 談瀛

Độc^ư bả hồng-nhan ngộ vãn tuế. Thập-tài-tử
Tổng nhân tạo-vật bất tương dung. Đàm-doanh

Phũ-phàng chi mĩ Hó-a-công!
Ngày xanh mòn-mỏi má hồng phôi-pha...»

紅顏自古知多少
曾讀人間簿命書

情史
兒女情

Hồng-nhan tự cổ tri đa thiểu, Tình-sử
Tăng độc nhân-gian bạc-mạnh thư. Nhi-nữ-tình

« Rằng : Hồng-nhan tự thừa xưa,
Cái điều bạc-mạnh có chừa ai đâu.

心中無限傷心事
貴賤同歸土一垓

西廂
唐詩

Tâm trung vô hạn thương tâm sự, Tây-sương
Quý tiện đồng quy thổ nhất khâu. Đường-thi

Nỗi niềm tưởng đến mà đau,
Thấy người nằm đó biết sau thế nào ? »

金鞋移步嫌苔濕
瑤草瓊花百媚生

情史
夢中錄

Kim hài di bộ hiềm đài thấp, Tình-sử
Giao-thảo quỳnh-hoa bách mỹ sinh, Mộng-trung-duyên

Hài vẫn lần bước dẫm xanh,
Một vùng như thềm cây quỳnh, cành giao.

與郎相見花間路
粉痕隱隱暈紅潮

西廂
百美

Dữ lang tương kiến hoa gian lộ, Tây-sương
Phấn ngân ần-ần vạng hồng trào. Bách-mỹ

Chàng Ương quen mặt ra chào,
Hai Kiều e lệ nép vào dưới hoa.

惟有斜陽夕落渚 五美
玉人長往影空存 宋詩

Duy hữu tà dương tịch lạc chử, Ngũ-mỹ
Ngọc nhân trường vắng ảnh không tồn. Tống-thi

*Bóng chiều như giục cơn buồn,
Khách đà lên ngựa, người còn ghé theo.*

絲垂弱柳平橋晚 詩林
清弋江溪柳拂橋 唐古吹

Ty thùy nhược liễu bình kiều vãn, Thi-lâm
Thanh giặc giang khê liễu phát kiều. Đường-cồ-súy

*Dưới dòng nước chảy trong veo,
Bên cầu tơ-liễu bóng chiều thướt-tha.*

惆悵東鄰千樹雪 蘇詩
一枝紅破海棠春 宋詩

Trù-trướng đông-lân thiên thụ tuyết, Tô-thi
Nhất chi hồng phá hải-đường xuân. Tống-thi

*Hải-đường là ngọn đông-lân,
Hạt sương gieo nặng, cành xuân la-đa.*

掀簾欲共姮娥語 情史
世路無機奈爾何 唐詩

Hân liêm dục cộng Hằng-nga ngữ, Tình-sử
Thế - lộ vô cơ nại nhĩ hà. Đường-thi

*Một mình lặng ngắm bóng Nga,
Rộn đường gẫn với nỗi xa bời-bời.*

人世幾回傷往事 唐詩
 繁花轉眼勝寒灰 聊齋

Nhân thế kỷ hồi thương vãng-sự, Đường-thi
 Phồn-hoa chuyển nhơn thặng hàn-hôi. Liễu-trai

*Người mà đến thế thời trôi,
 Đời phồn-hoa cũng là đời bỏ đi !*

有緣千里能相遇 今古奇觀
 浮世百年那得知 詩林

Hữu duyên thiên lý năng tương ngộ, Kim-cô-kỳ-quan
 Phù-thế bách niên na đắc tri. Thi-lâm

*Người đâu gặp gỡ làm chi,
 Trăm năm biết có duyên gì hay không ?*

月光已透半簾隙 情史
 一枕松風鶴夢清 詩林

Nguyệt quang dĩ thấu bán liêm khích, Tình-sử
 Nhất chẩm tùng phong hạc mộng thanh. Thi-lâm

*Chênh-chênh bóng nguyệt xẽ màn,
 Tựa lan, nương triện, một mình thiú-thiú.*

何來風調清騷客 十美
 花不知名分外嬌 青樓夢

Hà lai phong điệu thanh-tao khách, Thập-mỹ
 Hoa bất tri danh phận ngoại kiều. Thanh-lâu-mộng

*Thoắt đâu thấy một tiêu-khieu,
 Có chiều phong-vận, có chiều thanh-tân.*

雪膚花貌參差是
搖拽金蓮步步頻

長恨歌
玉蟾

Tuyết phu hoa mạo sâm-si thị,
Dao duệ kim-liên bộ-bộ tần.

Trường-hận-ca
Ngọc-thiềm

*Sương in mặt, tuyết pha thân,
Sen vàng lũng-thúng như gần, như xa.*

物色相猜更問語
桃源去路隔煙霞

桃源行
紅樓夢

Vật-sắc tương sai cánh vấn ngữ,
Đào-nguyên khứ lộ cách yên-hà.

Đào-nguyên-hành
Hồng-lâu-mộng

*Chào mừng, đón hỏi dò-la :
«Đào-nguyên lạc lối đâu mà đến đây?»*

小橋家隔西江路
斜向清溪綠水邊

紅樓夢
詩林

Tiểu-kiều gia cách tây-giang lộ,
Tà hướng thanh-khê lục-thủy biên.

Hồng-lâu-mộng
Thi-lâm

*«...Hàn-gia ở mái tây-thiên,
Dưới dòng nước chảy, bên trên cổ cầu.*

有幸風塵叨顧盼
新聲如落玉盤珠

紅樓夢
百美

Hữu hạnh phong-trần khao cổ miện,
Tân-thanh như lạc ngọc-bàn châu.

Ỗ-lâu-mộng
Bách-mỹ

*Đã lòng hạ cổ đến nhau,
Mấy nhời hạ tứ ném châu, gieo vàng...»*

十首怨題留客邸
憑君寫徧有情花

情史
芷卿集

Thập thủ oán đề lưu khách 邸,
Bằng quân tả biến hữu tình hoa.

Tình-sử
Chi-khanh-tập

«...Này mười bài mới, mới ra,
Câu-thần lại mượn bút-hoa vẽ vời.»

終揮十幅幽蘭影
詩寫紅箋幾往來

百美
鏡花錄

Tài huy thập bức u lan ảnh,
Thi tả hồng-tiên kỷ vãng lai.

Bách-mỹ
Kính-hoa-duyên

Kiều vãng linh ý đề bài,
Tay tiên một vẩy, đủ mười khúc ngâm.

字字簪花詩錦繡
品題應得蕙蘭心

百美
百美

Tự-tự châm-hoa, thi cầm-tú,
Phẩm đề ưng đắc huệ-lan tâm.

Bách-mỹ
Bách-mỹ

Xem thơ nức-nở khen thăm:
«Giá đành tú-khâu, cầm-tám, khác thường!

信知天下無雙品
集得新編號斷腸

詩林
百美

Tín tri thiên-hạ vô song phẩm,
Tập đắc tân-biên hiệu đoạn-trường.

Thi-lâm
Bách-mỹ

Ưi đem vào tập đoạn trường,
Thì treo giải nhất, chi nhường cho ai!»

清風一陣渾無跡 情史
斜月當簾春夢醒 詩林

Thanh-phong nhất trận hồn vô tích, Tình-sử
Tà nguyệt đương liêm xuân mộng tỉnh.. Thi-lâm

*Gió dâu sạch bức màn-mành,
Tình ra mới biết rằng mình chiêm bao.*

艷魄香魂如有在 詩林
驪歌聲斷玉人遙 情史

Diễm-phách hương-hồn như hữu tại, Thi-lâm
Ly-ca thanh đoạn ngọc-nhân dao. Tình-sử

*Trông theo nào thấy dâu nào,
Hương thừa đường hãy ra vào dâu đây.*

鏡裡彩鸞空有恨 情史
不知何事能相干 詩林

Kính lý thái loan không hữu hận, Tình-sử
Bất tri hà sự năng tương can. Thi-lâm

*Giọng Kiều rền-rĩ chướng loan,
Nhà huyền chợt tỉnh, hỏi: « Con-có gì ? »*

夜深歌枕難成寐 綺樓夢
含住飛花不忍啼 清別裁

Dạ thâm khi chầm nan thành寐, Ý-lâu-mộng
Hàm trú phi hoa bất nhẫn đề. Thanh-biệt-tài

*Cớ sao trần-trọc canh khuya,
Mẫu hoa lê hãy dầm-dìa giọt mưa ? »*

一枕遊僂終是夢 情史
真成薄命久尋思 情史

Nhất chầm du-tiên chung thị mộng, Tình-sử
Chân thành bạc-mạnh cửu tìm tì. Tình-sử

*“Cứ trong mộng-triệu mà suy,
Phận con thôi có ra gì mai sau!”*

夢去反憎真更覺 征婦吟
不聞愁處莫聞愁 詩林

Mộng khứ phản tăng chân cánh nhận, Chinh-phụ-ngâm
Bất quan sầu xứ, mạc quan sầu. Thi-lâm

*Dạy rằng: “Mộng-triệu cứ đâu?
Bỗng không mua não, chúc sầu nghĩ nao!”*

游絲一斷浮無力 紅樓夢
如此相稱倍有情 百美

Du-ti nhất đoạn hồn vô lực, Hồng-lâu-mộng
Như thử tương xưng bội hữu tình. Bách-mỹ

*Cho hay là thói hữu-tình,
Đổ ai rút mối tơ-mành cho xong.*

寂寞芸窗歸去後 八才子
悠悠愁恨掛心中 再生緣

Tịch-mịch vân-song qui khứ hậu, Bát-tài-tử
Du-du sầu-hận quải tâm trung. Tái-sinh-duyên

*Chàng Kim từ lại thư-song,
Nỗi nằng canh-cánh bên lòng biếng khuấy.*

三生石上疑還信
一笑也應城欲傾

寡桃源
五美

Tam-sinh thạch thượng nghi hoàn tín,
Nhất tiếu giã ưng thành dục khuynh.

Trại-đào-nguyên
Ngũ-mỹ

« *Ưi chẳng duyên-nợ ba-sinh,
Làm chi mang thói khuynh-thành chêu người* »

傷心人對傷心景
舊路逡循又到來

花箋
寡桃源

Thương tâm nhân, đối thương tâm cảnh,
Cựu lộ tuần hoàn đáo lai.

Hoa-tiên
Trại-đào-nguyên

*Bâng-khuâng nhớ cảnh, nhớ người,
Nhớ nơi kỳ-ngộ, với đời chân di.*

葦蘆蕭瑟暝煙暮
一種情柔惹客愁

詩林
百美

Vi-lô tiêu sất minh yên mộ.
Nhất chủng tình nhu nhạ khách sầu.

Thi-lâm
Bách-mỹ

*Gió chiều như gọi cơn sầu,
Vi-lau hiu-hắt như mầu khơi-trầu,*

塵心不釋蘆橋路
恨少情多半寂寥

情史
兒女情

Trần tâm bất thích Lam-kiều lộ,
Hận thiếu tình đa bán tịch liêu.

Tình-sử
Nhi-nữ-tình

*Nghề riêng nhớ ít tường nhiều,
Xăm-xăm dè nẻo Lam-kiều lãn sang.*

楊柳垂絲風嫋娜 詩林
 投頭鶯轉兩三聲 寶鑒

Dương-liễu thù ty phong nảo ná, Thi-lâm
 Chi đầu oanh chuyển lưỡng tam thanh. Bảo-giám

Lơ-thơ tơ-liễu buông màn,
Con oanh học nói trên cành mĩ-mai.

落花滿地無人掃 織錦文
 綠戶沉沉晝不開 詩林

Lạc hoa mãn địa vô nhân tảo, Chúc-cầm-văn
 Lục hộ trầm-trầm trú bất khai. Thi-lâm

Mấy lần cửa đóng then cài,
Đầy thềm hoa rụng, biết người ở đâu.

正當旅館淒涼地 詩林
 二月間看爛熳花 倉山

Chính dương lữ-quán thê lương địa, Thi-lâm
 Nhị nguyệt nhìn khan lạn mạn hoa. Thương-sơn

Những từ quán khách lân-lạc,
Tuần giãng thẩm-thoắt nay đà thêm hai.

一樹碧桃春寂寂 詩林
 月移花影玉人來 唐詩

Nhất thụ bích-đào xuân tịch-tịch, Thi-lâm
 Nguyệt di hoa-ảnh ngọc-nhân lai. Đường-thi

Cách tường phải buổi êm giờ,
Dưới đào đường có bóng người thướt-tha.

路通紅菀儂家近
人倚朱欄送日勞

紅樓夢
詩林

Lộ thông hồng uyển nùng gia cận,
Nhân ỷ chu lan tống nhật lao.

Hồng-lâu-mộng
Thi-lâm

*Sinh rằng : « Lân-lý ra-vào,
Gần đây nào phải người nào xa-xôi.*

自從散得天花後
惆悵東風幾度闌

隨詩話
情史

Tự tòng tán đắc thiên hoa hậu,
Trù-trướng đông-phong kỷ độ khai.

Tùy-thi-thoại
Tĩnh-sử

*Được rầy nhờ chút thơm rơi,
Kề đà thiêu-não lòng người bấy nay.*

霎時得見令人愛
暗自思來暗自愁

西廂
金玉緣

Thiếp thời đắc kiến linh nhân ái,
Ám tự tư lai, ám tự sầu.

Tây-sương
Kim-ngọc-duyên

*Rằng : « Từ ngẫu-nhĩ gặp nhau,
Thêm trông, trộm nhớ, bấy lâu đã chồn.*

近來一把梅花骨
文采風流今尚存

八才子
古文

Cận lai nhất bả mai-hoa cốt,
Văn-thái phong-lưu kim thượng tồn.

Bát-tài-tử
Cổ-văn

*Xương mai tính đã rú mồn,
Lăn-lừa, ai biết hãy còn hôm nay !...»*

得爲小生傳密語 花箋
枝頭梅子豈無媒 情史

Đắc vị tiểu-sinh truyền mật-ngữ, Hoa-tiên
Chi-đầu mai-tử khởi vô môi. Tình-sử

« Chút chi gần-bó một hai,
Cho đành rồi sẽ liệu bài mỗi-manh.

人世青春容易過 詩林
肯教辜負此時情 情史

Nhân thế thanh xuân dung dị quá, Thi-lâm
Khẳng giao cô phụ thử thời tình. Tình-sử

Khuôn-thiêng dù phụ tặc thành,
Cũng liều bỏ quá xuân-xanh một đời.

春心一點千重束 情史
懷抱爲何不早開 情史

Xuân tâm nhất điểm thiên trùng thúc, Tình-sử
Hoài bão vì hà bất tảo khai. Tình-sử

Lượng xuân dù quyết hẹp-hòi,
Công đeo-dăng chẳng thiết-thời lăm du ! »

色相乍聞廿綺語 百美
春情脉脉尚含羞 重園夢

Sắc tướng sạ văn cam ử ngữ, Bách-mỹ
Xuân tình mạch mạch thượng hàm tu. Trùng-viên-mộng

Lặng nghe nhời nói như du,
Chiều xuân dễ khiến nét thu ngại-ngùng.

紆徊一帶瀟湘水
兩地情懷感索居

詩林
紅樓夢

Vu hồi nhất đới Tiêu-tương thủy,
Lưỡng địa tình hoài cảm sách cư.

Thi-lâm
Hồng-lâu-mộng

*Sông Tương một giải nông sò,
Bên trông đầu nọ, bên chờ cuối kia.*

厭浥牆東霜雪落
一心輾轉望偏迷

詩林
紅樓夢

Yêm ấp tường đông sương tuyết lạc,
Nhất tâm triển chuyển vọng thiên mê.

Thi-lâm
Hồng-lâu-mộng

*Một tường tuyết trở, sương che,
Tin xuân đâu dễ đi về cho năng.*

切切良宵花解語
秋波轉盼見柎郎

重圓夢
情史

Thiết-thiết lương tiêu hoa giải ngữ,
Thu-ba chuyển miện kiến Đàn-Lang

Trùng-viên-mộng
Tình-sử

*Cách hoa, sẽ dựng tiếng vàng,
Dưới hoa đã thấy, có chàng đứng trông.*

負我碧桃花下約
冷香庭院晚霜濃

情史
五美

Phụ ngã bích-đào hoa hạ ước,
Lạnh hương đình viện hiều sương nùng.

Tình-sử
Ngũ-mỹ

*« Trách lòng hò-hững với lòng,
Lửa-hương chốc để lạnh-lùng bấy lâu.*

一場愁悶堆堆積
霜雪飛來半白頭

琵琶記
明別裁

Nhất trường sầu-muộn đôi đôi tích,
Sương-tuyết phi lai bán bạch-đầu.

Tỳ-bà-ký

Minh-biệt-tài

Những là đắp nhớ đôi sầu,

Tuyết-sương nhuộm nửa mái đầu hoa dâm. »

雨鎖風鎖深幾許
空留一片惜花心

賽桃源
情史

Vũ tỏa phong giam thâm kỷ hử,
Không lưu nhất phiến tích hoa tâm,

Trại-dào-nguyên

Tĩnh-sử

Nàng rằng: « Gió bắt, mưa cầm,

Đã cam tộ với tri-âm bấy chầy...»

假山砌就桃源洞
始信藍橋有路通

五美
情史

Giả sơn sế tựu Đào-nguyên động,
Thủy tín Lam-kiều hữu lộ thông.

Ngũ-mỹ

Tĩnh-sử

Lần theo núi giả đi vòng,

Cuối tường dường có ngõ thông mới rào.

引人賺入天台路
洞口奚妨手一搖

賽桃源
十美

Dẫn nhân khiêm nhập Thiên-thai lộ,
Động khẩu hề phương thủ nhất sao,

Trại-dào-nguyên

Thập-mỹ

Xấn tay mở khóa động Đào,

Ré mây trông tỏ lối vào Thiên-thai.

一筆縱橫隨意掃 詩林
狂風吹雨入簾斜 店詩

Nhất bút tung-hoành tùy ý tảo, Thi-lâm
Cuồng-phong suy vũ nhập liềm tà. Đường-thi

*Tay tiên gió táp mưa-sa,
Khoảng trên dưng bút thảo và bốn câu.*

字字珠璣詞吐玉 百美
其人與筆兩風流 隨詩話

Tự tự châu cơ từ thổ ngọc, Bách-mỹ
Kỳ nhân dữ bút lưỡng phong-lưu. Tùy-thi-thoại

*Khen: « Tài nhà-ngọc, phun-châu,
Nàng Đan, ở Tạ, cũng đâu thế này!... »*

人是金臺珠履客 詩林
萬花叢裡訝容光 詩林

Nhân thị kim đài châu lý khách, Thi-lâm
Vạn hoa tùng lý nhạ dung-quang, Thi-lâm

*Nàng rằng: « Trộm liếc dung-quang,
Chẳng sán ngọc-bội, cũng phùng kị-môn.*

薄于蟬翼難供恨 情史
想到團圓暗斷魂 再生錄

Bạc vu thuyền dực nan cung hận, Tình-sử
Tưởng đáo đoàn viên ám đoạn hồn. Tái-sinh-duyên

*Nghĩ mình phận mỏng cánh-chuồn,
Khuôn-xanh biết có vương tròn mà hay... »*

珠簾夕捲湘江雨

藤王閣

石徑陰陰引路迷

玉嬌梨

Châu liêm tịch quyền Tương-giang vũ,

Đằng-vương-các

Thạch kính âm-âm dẫn lộ mê.

Ngọc-kiều-lê

*Cửa ngoài vội rủ rèm the,**Xăm-xăm băng lối vườn khuya một mình.*

疎影暗香題不到

詩林

輕羅絳帳撲流螢

詩林

Sơ ảnh ám hương đề bất đáo,

Thi-lâm

Khinh la giáng trướng phốc lưu-huỳnh.

Thi-lâm

*Nhật thừa, gương giọt dầu càn,**Ngọn đèn trông suốt trướng huỳnh hắt-lưu.*

燭影遙紅郎半醉

百美

一襟擁恨怨魂消

情史

Chúc ảnh giao hồng lang bán túy.

Bách-mỹ

Nhất khâm ủng hận oán hồn tiêu.

Tình-sử

*Sinh vừa tựa án thiu-thiu,**Giờ chiều như tỉnh, giờ chiều như mê,*

喚起闌山魂斷處

詩林

溶溶月影一枝梨

唐別裁

Hoán khởi quan san hồn đoạn xứ,

Thi-lâm

Dung dung nguyệt ảnh nhất chi lê.

Đường-biệt-tài

*Tiếng sen sẽ động giấc hòe,**Đóng giăng dả xế hoa lê lại gần.*

穿花有路尋荒徑
著甚支吾此夜長

情史
西廂

Xuyên-hoa hữu lộ tầm hoang-kính,
Trước thậm chi ngô thử dạ trường.

Tĩnh-sử

Tây-sương

Nàng rằng : « Khoảng vắng, đêm trường,
Vì hoa nên phải lánh đường tìm hoa.

等閒識得東風面
往事都成夢裡花

千家詩
鏡花緣

Đẳng nhàn thức đắc đông-phong diện,
Vãng sự đô thành mộng lý hoa.

Thiên-gia-thi

Kính-hoa-duyên

Bây giờ rõ mặt đôi ta,
Biết đâu rồi nữa chẳng là chiêm-bao ? »

曾聞葉上題紅怨
慣見僂家繫赤繩

淵鑑
百美

Tằng văn diệp thượng đề hồng oán,
Quán kiến tiên-gia hệ xích-thằng.

Uyên-giám

Bách-mỹ

Nàng rằng : « Hồng-diệp xích-thằng.
Một nhời cũng đã tiếng rằng tương-tri.

但要兩下全終始
花月開圓共待時

花箋
情史

Đãn yêu lưỡng hạ toàn chung-thủy,
Hoa-nguyệt khai viên cộng đãi thì.

Hoa-tiên

Tĩnh-sử

Đừng điều nguyệt nọ, hoa kia,
Ngoài ra, ai có tiếc gì với ai. »

慨想鍾期歸去後
新聲望望落琴臺

詩林
玉蟾

Khái tưởng Chung-Kỳ qui khứ hậu,
Tân-thanh vọng-vọng lạc cầm-dài.

Thi--lâm
Ngọc-thiền

*Rằng : « Nghe nổi tiếng cầm-dài,
Nước-non luống những lắng tai Chuong-Kỳ ».*

豈敢逢場誇巨擘
暫時相賞莫相違

隨全集
千家詩

Khởi cảm phùng trường khoa cự-phách,
Tạm thời tương thưởng, mạc tương vi.

Tùy-toàn-tập
Thiên-gia-thi

*Thưa rằng : « Tiệm-ký xá chi !
Đã lòng dạy đến, dạy thì phải vâng, »*

歌成壹曲鳳求鳳
若爲江山寫怨愁

百美
清別裁

Ca thành nhất khúc hoàng cầu phượng,
Nhược vị giang-sơn tả oán-sầu.

Bách-mỹ
Thanh-biệt-tài

*Khúc đầu Tư-Mã phượng-cầu,
Nghe ra như oán như sầu, phải chăng !*

最是廣陵無限感
愁城六月水雲蒸

百美
蘇詩

Tối thị Quảng-lãng vô hạn cảm,
Sầu-thành lục nguyệt thủy vân chung.

Bách-mỹ
Tô-thi

*Kê-khang này khúc Quảng-lãng,
Một rằng Lưu-thủy, hai rằng Hành-vân.*

燈如紅豆半明滅
深宵兀坐正愁予

並卿集
明別裁

Đăng như hồng đậu bán minh diệt,
Thâm tiêu ngột tọa chính sầu dư.

Chi-khanh-tập
Minh-biệt-tài

Ngọn đèn khi tỏ, khi mờ,

Khiến người ngồi đấy cũng ngơ-ngẩn sầu.

曲成虛憶青蛾歛
醉倚春風不擗頭

唐詩
鼓吹

Khúc thành hư ức thanh nga liễm,
Túy ỷ xuân-phong bất trạo đầu.

Đường-thi
Cồ-xúy

Khi tựa gối, khi cúi đầu,

Khi vò chín khúc, khi chau đôi mày.

園裡桃夭紅灼灼
等閒露出鵲巢高

詩林
宋詩

Viên lý đào yêu hồng chúc chúc,
Đẳng nhàn lộ xuất thước sào cao.

Thi-lâm
Tống-thi

«...Vẻ chi một đóa yêu-đào,

Vườn hồng, chi dám ngăn-rào chìm xanh.

記得荆釵與裙布
肯將朱粉污堅貞

琵琶記
詩林

Ký đắc kinh-thoa dữ quần-bố,
Khẳng tương chu-phấn ô kiên-trinh.

Tỳ-bà-ký
Thi-lâm

Đã cho vào bọc bố-kính,

Đạo tông-phu, lấy chữ trinh làm đầu.

下至桑間花裡客
應知身世更何求

百美
詩林

Hạ chí tang gian hoa lý khách,
Ung tri thân-thế cánh hà cầu.

Bách-mỹ
Thi-lâm

*Ra tường trên Bộc, trong dàu,
Thì con người ấy ai cầu làm chi!*

擬逐行雲無定止
百年世事不勝悲

十才子
唐詩

Nghĩ trục hành vân vô định chỉ,
Bách niên thế-sự bất thăng bi!

Thập-tài-tử
Đường-thi

*Phải điều ăn sồi ở thì,
Tiết trăm năm, nở bỏ đi một ngày!...»*

再似西廂和月等
好姻緣是惡姻緣

西廂
聊齋

Tái tự Tây-sương hòa nguyệt đẳng,
Hảo nhân-duyên, thị ác nhân-duyên.

Tây-sương
Liêu-trai

*«...Mái Tây dề lạnh hương nguyên,
Cho duyên dằm-thắm ra duyên bẽ-bàng.*

織女破磯虛夜月
爲郎憔悴却羞郎

唐詩
鶯鶯詩

Chức-Nữ chi ky hư dạ nguyệt,
Vị lang tiều-tụy khước tu lang.

Đường-thi
Oanh-Oanh-thi

*Gleo thoi trước chẳng giữ-giàng,
Đề sau nên thẹn cùng chàng bởi ái? ...»*

凶音一到愴惶甚

再生緣

自向東樓寫斷腸

百美

Hung âm nhất đáo thương hoàng thậm,

Tái-sinh-duyên

Tự hướng đông-lâu tả đoạn-trường.

Bách-mỹ

Mảng tin xiết nỗi kinh-hoàng,

Bằng mình lên trước đài-trang tự-tình.

躊躇設作叮嚀句

百美

衰草寒煙無限情

情史

Trù-trừ mạn tác đình-ninh cú,

Bách-mỹ

Suy-thảo hàn-yên vô hạn tình.

Tình-sử

Gót dẫu mọi nỗi đình-ninh,

Nỗi nhà tang-tóc, nỗi mình xa-xôi.

同心若結扁舟侶

情史

不遇相如不聽琴

紅豆稿

Đồng tâm nhược kết biên chu lữ,

Tình-sử

Bất ngộ Tương-Như bất thính cầm.

Hồng-dậu-gạo

«...Đã nguyên hai chữ đồng-tâm,

Trăm năm thề chẳng ôm cầm thuyền ai.

綠水青山猶萬古

七才子

爲誰歸去爲誰來

詩林

Lục-thủy thanh-sơn do vạn cổ,

Thất-tài-tử

Vị thủy quy khứ, vị thủy lai.

Thi-lâm

Còn non, còn nước, còn dài,

Còn về còn nhớ đến người hôm nay.»

盟山誓海情非薄

情史

寧肯潛忘餘飼恩

唐古吹

Minh-son thệ-hải tình phi bạc,

Tình-sử

Ninh khăng tiêm vong mặt tự ân,

Đường-cồ-súy

*Đề nhời thệ-hải minh-son,**Làm con, trước phải đến ơn sinh-thành.*

轉念捨身能取義

五狹

纏綿一縷是幽情

百美

Chuyển niệm xả thân năng thủ nghĩa,

Ngũ-hiệp

Triền miên nhất lữ thị u-tình.

Bách-mỹ

*Quyết tình nàng mới hạ tình:**«Đẽ cho đề thiếp bán mình chuộc cha!»*

死別生離千古恨

情史

陽臺後會已無期

情史

Tử-biệt sinh-ly thiên cồ hận,

Tình-sử

Đương-đài hậu-hội dĩ vô kỳ.

Tình-sử

*Đau lòng tử-biệt sinh-ly,**Thân còn chẳng tiếc, tiếc gì đến duyên.*

償將紅粉三春債

百美

小草幽情只自憐

五美

Thường tương hồng phấn tam xuân trái,

Bách-mỹ

Tiểu thảo u-tình chỉ tự liên.

Ngũ-mỹ

*Hạt mưa xá nghĩ phận hèn,**Liều đem tấc cỏ quyết đền ba xuân.*

須知一木能變幹
堂北高堂明鏡高

宋詩
再生緣

Tu tri nhất mộc năng song cán,
Đường-bắc cao-đường minh-kính cao,
«...Cổixuân tuồihạccàng cao,
Một câygánh-vác biết bao nhiềucành.

Tống-thi

Tái-sinh-duyên

鶉斷也知絲不斷
頓教風雨一時生

詩林
詩林

Ngẫu đoạn giã tri ty bất đoạn,
Đốn giao phong-vũ nhất thời sinh,
Lòng tơ dù chẳng đứt tình,
Gió-mưa âu hửu tan-tành nước-non...»

Thi-lâm

Thi-lâm

今世今生俱已矣
合盟廊下長蕪苔

再生緣
情史

Kim-thế kim-sinh câu dĩ hỹ,
Hợp minh lang hạ trường vu đài.
«...Biết bao duyên-nợ thề-bồi,
Kiếp này thôi thế thời thôi còn gì.

Tái-sinh-duyên

Tình-sử

七夕星前空有誓
來生牛馬效勞微

情史
十美

Thất tịch tinh tiền không hữu thệ,
Lai sinh ngưu-mã hiệu lao vi.
Tái-sinh chưa đứt hương thề,
Làm thân trâu-ngựa dền nghè trúc mai.

Tình-sử

Thập-mỹ

尚有夙緣公未了
能無遺恨到泉臺

青樓夢
夢中緣

Thượng hữu túc-duyên công vị liễu,
Năng vô di-hận đáo tuyền-dài.

Thanh-lâu-mộng
Mộng-trung-duyên

*Nợ tình chưa trả cho ai,
Khối tình mang xuống tuyền-dài chưa tan ! »*

心事一腔吞欲吐
燭乾誠信淚難乾

十才子
詩林

Tâm sự nhất xoang thôn dục thổ,
Chúc can, thành tín lệ nan can.

Thập-tài-tử
Thi-lâm

*Nỗi riêng, riêng những bàn-hoàn,
Dầu chong trắng đĩa, lệ tràn thấm khăn.*

流水落花多少恨
舊時玉石變成灰

情史
情史

Lưu-thủy lạc-hoa đa thiểu hận,
Cựu thời ngọc-thạch biến thành hôi.

Tình-sử
Tình-sử

*« Phận sao, phận bạc như vôi ?
Đã đành nước-chảy hoa-chôi nhớ-nhàng.*

猶有一般辜負事
此生無計問劉郎

唐別裁
唐古吹

Do hữu nhất ban cô phụ sự,
Thử sinh vô kế vấn Lưu-Lang,

Đường-biệt-tài
Đường-cô-súy

*Ôi Kim-lang ! hỡi Kim-lang !
Thôi-thôi ! thiếp đã phụ chàng từ đây ! »*

兩地心思思不竭

駐春園

難將春恨寄東風

遣愁

Lưỡng địa tâm tư, tư bất kiệt,
Nan tương xuân hận ký đông-phong.

Trụ-xuân-viên

Khiền-sầu

«...Ừ ai ngăn-đón gió đông,
Thiệt lòng khi ở, đau lòng khi đi.

他生縱有浮萍遇

情史

無分何能卜此時

談瀛

Tha sinh túng hữu phù-bình ngộ,
Vô phận hà năng bốc thử thì.

Tình-sử

Đàm-doanh

Trùng-phùng dù họa có khi,
Thân này thôi có còn gì mà mong !...»

却把千金輕買笑

夢中緣

未饒國色與天香

詩林

Khước bả thiên kim khinh mĩ tiếu,
Vị nhiều quốc-sắc dữ thiên-hương.

Mộng-trung-duyen

Thi-lâm

«...Đã nên quốc-sắc thiên-hương,
Một cười này, hân nghìn vàng chẳng ngoa !

有花堪折直須折

隋詩話

滿座親朋麗藻多

百美

Hữu hoa kham triết trực tu triết,
Mãn tọa thân bằng lệ tảo đa.

Tùy-thi-thoại

Bách-mỹ

Ừ đây nước trước bẻ hoa,
Ương-tôn quý-khách ắt là đua nhau...»

乍逢僂侶拋桃打
一嗅餘香死亦甘

情史
兒女情

Sạ phùng tiên lữ phao đào đả,
Nhất khứu dư hương tử diệc cam.

Tình-sử
Nhi-nữ-tình

«...Đào tiên đã bén tay phàm,
Thì vịn cành quít cho cam sự đời !

曾幾看花多少客
貪花常每被花猜

綠牡丹
金玉緣

Tằng kỷ khan hoa đa thiêu khách,
Tham hoa thường mỗi bị hoa猜.

Lục-mẫu-đơn
Kim-ngọc-duyên

Dưới trần mấy mặt làng chơi,
Chơi hoa đã dễ mấy người biết hoa !...»

開到茶醺花事了
真香已許蜜蜂知

唐詩
詩林

Khai đáo đồ my hoa sự liễu,
Trân hương dĩ hứa mật-phong tri.

Đường-thi
Thi-lâm

Tiệc thay một đóa đồ-my,
Con ong đã tỏ đường-di lối-về.

軟玉溫香誰爲惜
滿天風雨重淒淒

綺樓夢
詩林

Nhuyễn ngọc ôn hương thù vị tích,
Mãn thiên phong vũ trung thê-thê.

Ỗ-lâu-mộng
Thi-lâm

Một cơn mưa-gió nặng nề,
Thương gì đến ngọc, tiếc gì đến hương.

頓知桃臉無春色
山海恩情未報勞

再生緣
再生緣

Đốn tri đào kiềm vô xuân sắc,
Sơn hải ân tình vị báo lao.

Tái-sinh-duyên
Tái-sinh-duyên

« Hồ sinh ra phận thơ đào,
Công-cha nghĩa-mẹ kiếp nào giả song ?

真心千古終難白
濁水清塵何由逢

隨詩話
情史

Chân tâm thiên cổ chung nan bạch,
Trọc-thủy thanh-trần hà do phùng.

Tùy-thi-thoại
Tình-sử

Nhớ-nhàng nước đục bụi trong,
Trăm năm đề một tấm lòng từ đây...»

千里江山千里念
空餘明月影徘徊

今古奇觀
百美

Thiên lý giang-sơn, thiên lý niệm,
Không dư minh nguyệt ảnh bồi-hồi.

Kim-cô-kỳ-quan
Bách-mỹ

Dặm khuya ngắt tạnh mù khơi,
Thấy giăng mà thẹn những nhời non-sông.

夜聞啼鳥生鄉思
悶對秋樓燭影紅

千家詩
綺樓夢

Dạ văn đề điều sinh hương-tứ,
Mượn đối thu lâu chúc ảnh hồng.

Thiên-gia-thi
Ỗ-lâu-mộng

Lầu thu tăng biếc xen hồng,
Nghe chim như nhắc tấm lòng thần-hôn.

薄命紅顏偏不幸
遙天空恨碧雲高

再生緣
情史

Bạc mệnh hồng nhan thiên bất hạnh,
Dao thiên không hận bích vân cao.

Tái-sinh-duyên
Tình-sử

«...Sở còn nặng kiếp má đào,
Người dù muốn quyết, giờ nào đã cho.

新蒲細柳爲誰綠
須就錢塘問小蘇

詩林
芷卿

Tân-bồ tế-liễu vị thủy lục.
Tu tựu Tiền-đường vấn Tiểu-Tô.

Thi-lâm
Chi-khanh

Hãy xin hết kiếp liễu-bồ,
Sông Tiền-đường sẽ hẹn-hò về sau »

神授夢中心自得
根因畢竟有由來

詩林
詠瀛

Thần thụ mộng trung tâm tự đắc,
Côn nhân tất cánh hữu do lai.

Thi-lâm
Đàm-danh

Vả trong thần mộng mấy nhời,
Túc-nhân âu cũng có giờ ở trong,

果劫固知難脫俗
人生何處不相逢

九才子
今古奇觀

Quả kiếp cố tri nan thoát tục,
Nhân sinh hà xứ bất tương phùng,

Cửu-tài-tử
Kim-cô-kỳ-quan

Kiếp này nợ giả chưa xong,
Làm chi thêm một nợ chồng kiếp sau.

宮禁日長人不到
一鉤新月半山雲

情史
賽桃源

Cung cấm nhật trường nhân bất đáo,
Nhất câu tân-nguyệt bán sơn vân.

Tình-sử

Trại-đào-nguyên

*Trước lầu Ngưng-bích khóa xuân,
Vết non xa, mảnh giăng gợn, ở chung.*

沙塵飄渺雲煙外
百尺欄杆四望通

唐別裁
詩林

Sa trần phiêu diêu vân yên ngoại,
Bách xích lan can tứ vọng thông.

Đường-biệt-tài
Thi-lâm

*Bốn bề bát-ngát xa trông,
Cát vàng cồn nọ, bụi hồng dặm kia.*

分明一幅澄心紙
何限羈縻嘆此身

百美
百美

Phân minh nhất bức tròng tâm chỉ,
Hà hạn cơ my thán thử thân.

Bách-mỹ

Bách-mỹ

*Mảnh tìn kè hết xa gần,
Nỗi nhà báo-đáp, nỗi thân lạc-loài.*

胭脂曉破湘桃夢
曾見征鴻炤影來

情史
情史

Yên chi hiều phá tương-đào mộng,
Tăng kiến chinh hồng chiếu ảnh lai.

Tình-sử

Tình-sử

*Tan sương vừa rạng ngày mai,
Tiện hồng nàng mới nhắn nhờ gửi sang*

隻身空效窮途哭
雲磴盤紆步步勞

再生緣
詩林

Trích thân không hiệu cùng đồ khóc,
Vân đẳng bàn vu bộ-bộ lao.

Tái-sinh-duyên
Thi-lâm

*Một mình khôn biết làm sao,
Dặm rừng bước-thấp bước-cao hất-hùng.*

造化小兒太無奈
東風紅紫一番空

三才子
詩林

Tạo-Hóa tiểu-nhi thái vô nại,
Đông phong hồng tử nhất phiên không.

Tam-tài-tử
Thi-lâm

*Hóa-Nhi thật khéo nỡ lòng,
Làm chi giãy-tía vò-hồng lăm nau,*

自憐身世多牽絆
獨宿孤房淚暗催

詩林
十美

Tự liên thân-thế đa khiên bận,
Độc túc cô phòng lệ ám thôi.

Thi-lâm
Thập-mỹ

*Buồng riêng, riêng những sứt-sứt :
« Nghĩ thân mà lại ngậm-ngùi cho thân.*

冰姿玉骨渾無俗
風雨塵埃惜此身

詩林
唐詩

Băng tư ngọc cốt hồn vô tục,
Phong vũ trần-ai tích thử thân,

Thi-lâm
Đường-thi

*Tiểu thay trong-giá trắng-ngần,
Đến phong-trần, cũng phong-trần như ai !*

遇劫難逃遭劫運

封神

笑君清福未曾修

聊齋

Ngộ kiếp nan đào tao kiếp vận.

Phong-thần

Tiểu quân thanh phúc vị tăng tu.

Liều-trai

«...Kiếp xưa đã vụng đường tu,

Kiếp này chẳng khéo đến-bù mới xuôi !

金瓶已覆難收水

情史

小劫情天又幾回

聊齋

Kim bình dĩ-phúc nan thu thủy,

Tình-sử

Tiểu kiếp tình thiên hựu kỷ hồi.

Liều-trai

Dẫu sao bình đã vỡ rồi,

Lấy thân mà giả nợ đời cho xong ! »

鎖金花帳深垂掩

綺樓夢

闌北珊瑚價倍高

詩林

Tiêu kim hoa trướng thâm thùy yểm,

Ỗ-lâu-mộng

Lan bắc san hồ giá bội cao.

Thi-lâm

Lầu xanh mới rủ trướng-đào,

Càng theo giá ngọc, càng cao phẩm người.

蜂媒蝶使頻來往

五美

醉戲花間日幾回

情史

Phong-môi điệp-sứ tần lai vãng,

Ngũ-mỹ

Túy-hý hoa-gian nhật kỷ hồi.

Tình-sử

Biết bao bướm-là ong-loi,

Cuộc say đầy tháng, trận cười suốt đêm.

容顏半爲風霜染
蜂蝶紛紛上下狂

青樓夢
百美

Dung nhan bán vị phong sương nhiễm,
Phong điệp phân-phân thượng hạ cuồng.

Thanh-lâu-mộng
Bách-mỹ

Mặt sao đầy gió dạn sương,

Thân sao bướm chán ong chường mấy thân ?

秦雲楚雨相忘易
一種消魂碎骨身

綺樓夢
百美

Tân-vân Sở-vũ tương vong dị,
Nhất chủng tiêu hồn toái cốt thân.

Ỗ-lâu-mộng
Bách-mỹ

Mặc người mưa Sở mây Tần,

Những mình, nào biết có xuân là gì !

古調獨彈知者寡
得春多處恨春多

青樓夢
十美

Cổ điệu độc đàn tri giả quả,
Đắc xuân đa xứ, hận xuân đa.

Thanh-lâu-mộng
Thập-Mỹ

Vui là vui gương kẻ mà,

Ai tri-âm đó mặn-mà với ai.

梅影竹聲俱恍惚
半天風雨雜蒿萊

百美
詩林

Mai-ảnh trúc-thanh câu hoảng hốt,
Bán thiên phong vũ tạp cao lai.

Bách-mỹ
Thi-lâm

Thờ-ơ gió-trúc mưa-mai,

Ngàn-ngò trăm nỗi, giúi-mài một thân.

三生本是多情種
 伉儷難忘舊日情

百美
 詩林

Tam-sinh bản thị đa-tình chủng,
 Cánh-lệ nan vong cựu nhật tình.

Bách-mỹ
 Thi-lâm

*Nhớ nhời nguyện-ước ba-sinh,
 Xa-xôi ai có thấu tình chẳng ai ?*

從今換作章臺柳
 已傍他人門戶栽

紅樓夢
 情史

Tùng kim hoán tác Chương-đài liễu,
 Dĩ bạng tha nhân môn hộ tài.

Hồng-lâu-mộng
 Tình-sử

*Khi về nhắn liễu Chương-đài,
 Cành xuân đã bẻ cho người chuyên tay !*

情牽意絆禁如縷
 枕單生涼夜夢餘

駐春園
 紅樓夢

Tình khiên ý bện phân như lữ,
 Châm đạm sinh lương dạ mộng dư,

Trụ-xuân-viên
 Hồng-lâu-mộng

*Mối tình đòi-đoạn vô tơ,
 Giấc hương-quan lưỡng măn-mơ cạnh dài.*

紗窗風雨黃昏後
 幾度黃昏今又來

紅樓夢
 唐別裁

Sa song phong-vũ hoàng-hôn hậu,
 Kỷ độ hoàng-hôn kim hựu lai.

Hồng-lâu-mộng
 Đường-biệt-tài

*Song sa vô-vô phương giời,
 Nay hoàng-hôn đã lại mai hôn-hoàng.*

春風綺閣流蘇帳 情史
自喜尋芳嘆已遭 情史

Xuân phong ỷ các lưu tô-trướng, Tình-sử
Tự hỷ tầm phương thán dĩ tao. Tình-sử

*Trướng-tô giáp mặt hoa đào,
Về nào chẳng mãn, nét nào chẳng ưa ?*

昨夜海棠春睡足 詩林
半簾風雨一枝疎 詩林

Tạc dạ hải-đường xuân thụy túc. Thi-lâm
Bán liêm phong-vũ nhất chi sơ. Thi-lâm

*Hải-đường môn-mởn cảnh tơ,
Ngày xuân càng gió, càng mưa, càng nồng.*

春色惱人眠不得 唐詩
月花花月影重重 唐別裁

Xuân sắc nảo nhân miên bất đắc, Đường-thi
Nguyệt-hoa hoa-nguyệt ảnh trùng-trùng. Đường-biệt-tài

*Nguyệt-hoa hoa-nguyệt nảo nùng,
Đêm xuân ai dễ cầm lòng được chẳng.*

從來聲氣相求應 筆生花
欲斷情絲總未能 花月痕

Tòng lai thanh-khí tương cầu ứng, Bút-sinh-hoa
Dục đoạn tình-tý tổng vị năng, Hoa-nguyệt-ngân

*Lạ gì thanh-khí nhẽ hăng,
Một giây một bước, ai giăng cho ra,*

榴花半吐紅巾感

情史

切切鵲聲月下啼

詩林

Lựu-hoa bán thổ hồng-cân súc.

Tình-sử

Thiết-thiết quyên-thanh nguyệt hạ đề.

Thi-lâm

Dưới giếng quyên đã gọi hè,

Đầu tường lửa lựu lập-lòe đâm bông.

浴罷蘭湯拭羅拂

紅樓夢

畫堂絳帳煖芙蓉

詩林

Dục bãi lan thang thức la phất,

Hồng-lâu-mộng.

Họa đường giảng trướng noãn phù-dung.

Thi-lâm

Buồng the gặp buổi thông-dong,

Thang-lan rủ bức trướng hồng tằm-hoa.

一種天然真趣在

十才子

珠仍無玷玉無瑕

昇平傳

Nhất chủng thiên-nhiên chân thú tại,

Thập-tài-tử

Châu nhưng vô điểm, ngọc vô hà.

Thăng-bình-truyện

Rõ mẫu trong-ngọc trắng-ngà,

Dầy-dầy sẵn đúc một tòa thiên-nhiên,

心意相投成眷屬

十美

直將詩句寫鸞牋

昇平傳

Tâm ý tương đầu thành quyến thuộc,

Thập-mỹ

Trực tương thi-cú tả loan-tiên.

Thăng-bình-truyện

Sinh càng thuộc nét, càng khen,

Ngự tình, tay thảo một thiên luật Đường.

算來一自相知後

再生緣

千里江山費夢思

詩林

Toán lai nhất tự tương tri hậu,

Tái-sinh-duyên

Thiên lý giang-san phí mộng ty.

Thi-lâm

Sinh rằng : Từ thừa tương tri,

Tấm riêng, riêng những nặng vì nước non ;

百載偶偕塵世願

情史

班班拷据溯根源

鏡花緣

Bách tải ngẫu giai trần-thế nguyện,

Tình-sử

Ban-ban khảo cứ tổ căn nguồn.

Kính-hoa-duyên

« Trăm năm tính cuộc vương-tròn,

Phải dò cho đến ngọn nguồn, lạch sông. »

堂上生嗔嚴鐵面

情史

空教蒸鬱作炎威

詩林

Đường thượng sinh sân nghiêm thiết-diện,

Tình-sử

Không giao chưng uất tác viêm-uy.

Thi-lâm

Trông lên mặt sắt đen sì,

Lập-nghiêm trước đá, ra uy nặng nhời.

原知路柳牆花女

詩林

誰解多情又獨來

詩林

Nguyên tri lộ-liễu tường-hoa nữ,

Thi-lâm

Thùy giải đa tình hựu độc lai.

Thi-lâm

« Gã kia đại nết chơi-bời,

Mà con người ấy là người đong-đưa !... »

千金合買長門賦
吟到全篇失盛唐

百美
清別裁

Thiên kim hợp mãi Trường-môn-phú, Bách-mỹ
Ngâm đáo toàn thiên thất Thịnh-Đường. Thanh-biệt-tài

*Khen rằng : « Giá đáng Thịnh-Đường,
Tài này sắc ấy nghìn vàng chưa cân !*

不少朱陳諧嬖婉
果然才子配佳人

紅間夢
十美

Bất thiếu châu-trần hài yền-uyên, Hồng-viên-mộng
Quả nhiên tài-tử phối giai-nhân. Thập-mỹ

*Thực là tài-tử giai-nhân,
Châu-trần, còn có châu-trần nào hơn ? »*

盈盈十里秦淮水
夾岸低垂楊柳青

情史
並卿集

Doanh-doanh thập lý Tân-hoài thủy, Tình-sử
Giáp ngạn đề thủy dương-liễu thanh. Chi-khanh-tập

*Sông-Tân một giải xanh-xanh,
Lôi thôi bờ liễu mấy cành Dương-quan.*

語復語兮執君手
離別酒杯傷玉顏

征婦吟
情史

Ngữ phục ngữ hề chấp quân thủ, Chinh-phụ-ngâm
Ly-biệt tửu bôi thương ngọc nhan. Tình-sử

*Cầm tay dài-ngắn thở-than.
Chia-phôi ngừng chén, hợp-tan nhện nhời.*

馬上離情衣上淚 情史
金風蕭瑟荻蘆秋 詩林

Mã thượng ly tình y thượng lệ, Tình-sử
Kim-phong tiêu-táp địch-lô thu. Thi-lâm

*Người lên ngựa, kẻ chia bầu,
Rừng lau, thu đã nhuộm màu quan-san.*

隔斷紅塵三十里 紅樓夢
垂楊無計鎖鞦韆 詩林

Cách đoạn hồng-trần tam thập lý, Hồng-lâu-mộng
Thùy dương vô kế tỏa điều-an. Thi-lâm

*Dặm hồng bụi cuốn chinh-an,
Trống người đã khuất mấy ngàn dâu xanh.*

背壁一燈憐瘦影 詩林
那堪萬里阻關情 情史

Bối bích nhất đăng liên sấu ảnh, Thi-lâm
Na kham vạn lý trở quan tình. Tình-sử

*Người về chiếc bóng năm canh,
Kẻ đi muôn dặm một mình xa-xôi.*

明月自來還自去 昇平傳
半生荊棘半塵埃 詩林

Minh-nguyệt tự lai hoàn tự khứ, Thăng-bình-truyền
Bán sinh kinh cúc, bán trần ai. Thi-lâm

*Ưng giăng ai sẽ làm đôi?
Nửa in gổn chiếc, nửa soi dặm trường.*

故園花發春無主

詩林

惹得紛紛口舌多

紅樓夢

Cố viên hoa phát xuân vô chủ,

Thi-lâm

Nhạ đắc phân-phân khẩu thiệt đa.

Hồng-lâu-mộng

Từ nghe vườn mới thêm hoa,

Miệng người đã lắm, tin nhà thì không.

熱心未滴情冰冷

好迷

花月如今漸不同

談瀛

Nhiệt tâm vị trích tình băng lãnh,

Hào-cầu

Hoa nguyệt như kim tiệm bất đồng.

Đàm-doanh

Lửa tâm càng dập càng bằng,

Giận người đen bạc ra lòng giăng-hoa.

薄命自憐蘇小小

紅樓夢

今生無望得團圓

再生緣

Bạc mệnh tự liên Tô-Tiểu-Tiểu,

Hồng-lâu-mộng

Kim sinh vô vọng đắc đoàn-viên.

Tái-sinh-duyên

Sấn-bìch chút phận con-con,

Khuôn duyên biết có vương-trên cho chẳng ?

指日廣寒宮裡去

昇平傳

此身而外更何憑

紅樓夢

Chỉ nhật Quảng-hàn cung lý khứ,

Thăng-bình-truyền

Thử thân nhi ngoại cánh hà bằng.

Hồng-lâu-mộng

Thân sao nhiều nổi bất bằng ?

Liều như cung Quảng ở Hằng nghĩ nao !

傷心春與花俱盡
常作遊僊夢裡身

情史
賽桃源

Thương tâm xuân dữ hoa câu tận,

Tình-sử

Thường tác du tiên mộng lý thân.

Trại-đào-nguyên

Tiểu hoa nhúng ngậm-ngùi xuân,

Thân này đã dễ mấy lần gặp tiên !

不謂人間有地獄

地獄論

落花流水也徒然

八才子

Bất vị nhân gian hữu địa-ngục,

Địa-ngục-luận

Lạc-hoa lưu-thủy giả đồ-nhiên.

Bát-tài-tử

Nước trôi hoa rụng đã yên,

Hay đâu địa-ngục ở miền nhân gian !

恰似驛亭婢媵女
姓名補入鏡花緣

再生緣
鏡花緣

Cáp tự dịch đình tỷ dưởng nữ,

Tái-sinh-duyên

Tính danh bổ nhập Kính-hoa-duyên.

Kính-hoa-duyên

Hoa-Nô truyền dạy đôi tên,

Buồng the lại ép vào phiến thị-tỳ.

脂粉慵調髮如簾

情史

青衣粧扮隔年非

倚檻夢

Chi phấn dung điều phát như tuệ,

Tình-sử

Thanh-y trang-phấn cách niên phi.

Ỡ-lâu-mộng

Ra vào theo lũ thanh-y,

Dãi-dầu, tóc rối, da chì quần bao.

自古隔牆須有耳

再生緣

舊人曾記昔年曾

耳譚

Tự cổ cách tường tu hữu nhĩ,
Cựu nhân tăng ký tích niên tăng.

Tái-sinh-duyên

Nhĩ-đàm

*«...Ở đây tai-vách mạch-rùng,**Thấy ai người cũ cũng đừng nhìn chi.*

苦心未免容螻蟻

古陌行

摧折難當霹靂威

詩林

Khổ tâm vị miễn dung lâu nghĩ,

Cồ-mạch-hành

Tồi chiết nan đương tích-lịch uy.

Thi-lâm

*Kẻo khi sấm-sét bất kỳ,**Con ong, cái kiến kêu gì được oan.*

紅顏已抱無窮恨

再生緣

如此間情撥不開

花月痕

Hồng nhan dĩ bảo vô cùng hận,

Tái-sinh-duyên

Như thử nhàn tình bất bất khai.

Hoa-nguyệt-ngân

*Phận sao bạc chẳng vừa thôi,**Khăng-khăng buộc mãi lấy người hồng-nhan!*

花菱玉碎渾間事

百美

應是前生有夙冤

情史

Hoa-nuy ngọc-toái hồn nhàn sự,

Bách-mỹ

Ung thị tiền sinh hữu túc oan.

Tình-sử

*Đã đành túc-trái tiền-oan,**Cũng liễu ngọc-nát. hoa-tàn, mà chi...»*

饒他巾幘從人奉 百美
婢膝奴顏低了頭 玉蟾

Nhiều tha cân quắc tòng nhân phụng, Bách-mỹ
Tỳ tất nô nhan đê liễu đầu. Ngọc-thiền

*Sớm khuya khăn mặt, lược đầu,
Phận con hầu, dử con hầu, dám sai !*

桂樹香消春寂寂 唐詩
夜深時逐管絃來 百美

Quế thụ hương tiêu xuân tịch-tịch, Đường-thi
Đạ thâm thời trục quản huyền lai. Bách-mỹ

*Phải đêm êm-ả chiều giờ,
Trúc tơ hỏi đến nghề chơi mọi ngày.*

朝朝暮暮陽臺下 情史
難笑難啼一女身 情史

Triêu-triêu mộ-mộ Dương-dài hạ, Tình-sử
Nan tiếu nan đề nhất nữ thân. Tình-sử

*Cửa người, dầy-đọa chiếc thân,
Sớm năn-nỉ bóng, đêm ân-hận lòng.*

常動臨淄千里念 隨全集
今生無望得相逢 再生緣

Thường động Lâm-chuy thiên lý niệm, Tùy-toàn-tập
Kim-sinh vô vọng đắc tương-phùng. Tái-sinh-duyên

*Lâm-chuy chút nghĩa dèo bông,
Nước-non đề chữ tương-phùng kiếp sau !*

宮樣眉兒新月 慳
香銷粉碎最愁人

西廂
花箋

Cung dạng my nhi tân nguyệt yền,
Hương tiêu phấn toái tối sầu nhân.

Tây-sương
Hoa-tiên

*Mày ai giăng mới in ngần,
Phấn thừa, hương cũ, bội phần xót-xa.*

冬殘已逐春風信
南嶺梅梢始放花

詩林
詩林

Đông tàn dĩ trục xuân-phong tín,
Nam-lĩnh mai-sao thủy phóng hoa.

Thi-lâm
Thi-lâm

*Sen tàn, cúc lại nở hoa,
Sầu dài, ngày ngắn, đông đà sang xuân.*

對面不堪沈影去
紅遙銀燭二更過

駐春園
情史

Đối diện bất kham trầm ảnh khứ,
Hồng-dao ngân-chúc nhị canh qua.

Trụ-xuân-viên
Tĩnh-sử

*Giọt rờng canh đã điềm ba,
Tiểu-thư nhìn mặt, dường đà cam tâm.*

樂處豈知愁處苦
有懷多是惜春深

情史
詩林

Lạc-xứ khởi tri sầu-xứ khổ,
Hữu hoài đa thị tích xuân thâm,

Tĩnh-sử
Thi-lâm

*Lòng riêng tập-tềnh mừng thăm,
«Vui này đã bỏ đau ngầm xưa nay...»*

此才信可藏金屋
富貴應誇濃艷粧

談瀛
今古奇觀

Thử tài tin khả tàng kim ốc, Đàm-doanh
Phú quý ứng khoa nùng diễm trang. Kim-cờ-kỳ-quan
«...*Ưí chẳng có số giàu-sang,*
Giá này dầu đúc nhà vàng cũng nên !

絕憐塵海沈淪甚
除却無緣當有緣

九才子
情史

Tuyệt lân trần-hải trầm luân thậm, Cửu-tài-tử
Trừ khước vô duyên đáng hữu duyên. Tình-sử
Bề-trần chìm-nồi thuyền-quyén,
Hữu-tài thương nổi vô-duyên, lạ đời ! »

理却袈裟離世網
茜紅裙入那禪家

詩林
情史

Lý khước cà-sa ly thế võng, Thi-lâm
Sấn hồng quần nhập ná thuyền-gia. Tình-sử

Áo xanh đòi lấy cà-sa,

Pháp-danh lại đòi tên ra Trạc-Tuyền,

日暮漢宮傳蠟燭
春花秋月自年年

唐詩
花月痕

Nhật mộ Hán-cung truyền lập chúc, Đường-thi
Xuân-hoa thu-nguyệt tự niên-niên. Hoa-nguyệt-ngân

Sớm-khuya tính đủ dầu đèn,

Xuân, Thu, cắt sẵn hai tên hương trà.

願爲一滴楊枝水 情史
洒作西風一萬行 情史

Nguyện vì nhất trích dương-chi thủy, Tình-sử
Sái tác tây-phong nhất vạn hàng. Tình-sử

*Mát thay giọt nước cành dương,
Lửa lòng tưới tắt mọi đường trần-duyên.*

參破枯禪甘守寂 百美
鏡湖秋色月重圓 玉蟾

Tham phá khô thuyền cam thủ tịch, Bách-mỹ
Kính hồ thu-sắc nguyệt trùng viên. Ngọc-thiềm

*Nâu-sống từ giờ màu thuyền,
Sân-thu giếng đá hai phen đứng đầu.*

幽僻房中人不到 再生緣
兩行清淚語前流 唐詩

U tịch phòng trung nhân bất đáo, Tái-sinh-duyên
Lưỡng hàng thanh lệ ngữ tiền lưu. Đường-thi

*Cửa phòng, then nhạt, lười mau,
Nói cười trước mặt, rơi châu vắng người.*

蘭門咫尺天涯遠 再生緣
夢徙羅浮倚鏡臺 青樓夢

Lan-môn chỉ xích thiên-nhai viễn, Tái-sinh-duyên
Mộng tở La-phù ỷ kính đài. Thanh-lâu-mộng

*Gác kinh, viện sách, đôi nơi,
Trong gang tấc, lại gặp mười quan-san.*

參差玉淚青衫濕
絡繹啼來也斷腸

兒女情
情史

Sâm-si ngọc-lệ thanh-sam thấp,
Lạc dịch để lại giá đoạn trường.

Nhi-nữ-tình
Tình-sử

*Sựt sùi, kè nổi đoạn-trường,
Giọt châu tâm-tã, đượm tràng áo xanh.*

惆悵東君不相顧
徒然辜負此花情

情史
兒女情

Trù-trướng đông-quân bất tương cố,
Đồ nhiên cô phụ thử hoa tình.

Tình-sử
Nhi-nữ-tình

*«Đã cam chịu bạc với tình,
Chúa xuân đề tội mọi mình cho hoa l...»*

菱花知我銷金玉
萬種幽情說不來

情史
情史

Lăng hoa tri ngã tiêu kim ngọc,
Vạn chủng u-tình thuyết bất lai.

Tình-sử
Tình-sử

*«...Ừ ta cho lụy đến người,
Cát lăm ngọc trắng, thiệt đời xuân xanh.*

逐浪隨波還自在
盟存寧論死和生

再生緣
十才子

Trục lãng tùy ba hoàn tự tại,
Minh tồn ninh luận tử hòa sinh.

Tái-sinh-duyên
Thập-tài-tử

*Quản chi lên thác xuống ghềnh,
Cung toan sống-thác với tình cho xong...»*

世上無如人欲險 情史
不堪自苦正悠悠 情史

Thế thượng vô như nhân dục hiềm, Tình-sử
Bất kham tự khổ chính du-du. Tình-sử

*Sinh rằng : « Riêng tưởng bấy lâu,
Lòng người nham-hiềm, biết đâu mà lường.*

狂風落盡深紅色 情史
暗裡姻緣撮合忙 聊齋

Cuồng-phong lạc tận thâm hồng sắc, Tình-sử
Ám lý nhân duyên toát hợp mang. Liều-trai

*Nửa khi đông-tổ phũ-phàng,
Thiệt riêng đấy, cũng lại càng cực đây...»*

我在南時佢在北 八才子
何時言語再提來 再生錄

Ngã tại nam thời cù tại bắc, Bát-tài-tử
Hà thời ngôn-ngữ tái đề lai. Tái-sinh-duyên

*«...Bây giờ kẻ ngược, người xuôi,
Biết bao giờ lại nối nhời nước-non ?*

春蠶到死絲方盡 唐鼓吹
石爛海枯盟尚存 兒女情

Xuân tằm đáo tử ty phương tận, Đường-cò-xúy
Thạch-lạn hải-khô minh thượng tồn. Nhi-nữ-tình

*Dẫu rằng sông cạn đá mòn,
Con tằm đến thác hái còn vương tơ ! »*

筆下精神誇妙手
至今猶是說蘭亭

詩林
花月痕

Bút hạ tinh thần khoa diệu thủ, Thi-lâm
Chí kim do thị thuyết Lan-Đình. Hoa-nguyệt-ngân

*Khen rằng : « Bút pháp đã tinh,
So vào với thiếp Lan-Đình nào thua !*

江湖梗斷悲身世
贏得千金買賦無

綺樓夢
百美

Giang-hồ ngạnh đoạn bi thân-thế, Ý-lâu-mộng
Doanh đắc thiên kim mãi phú vô. Bách-mỹ

*Tiểu thay lưu-lạc giang-hồ,
Nghìn vàng thực cũng nên mua lấy tài ! »*

提來絲髮毫無爽
白石新聲此緒餘

再生緣
百美

Đề lai ty-phát hào vô sảng, Tái-sinh-duyên
Bạch-thạch tân-thanh thử tự dư. Bách-mỹ

*«...Rành rành kẻ tóc, chân tơ,
Mấy nhời nghe hết đã dư tỏ-tường.*

傷情苦恨知多少
妾意君心諳短長

玉蟾
紅樓吟

Thương tình khổ hận tri đa thiểu. Ngọc-thiểm
Thiếp-ý quân-tâm thùy đoản trường. Chinh-phụ-ngâm

*Bao nhiêu đoạn khổ, tình thương,
Nỗi ông vật-vã, nỗi nàng thờ-than...*

萍梗自甘漂泊分
沈淪苦海恨無家

兒女情
情史

Bình ngạnh tự cam phiêu bạc phận,
Trầm-luân khổ-hải hận vô gia,

Nhi-nữ-tình
Tình-sử

«...Phận bèo bao quản nước sa,
Lênh-dênh đâu nữa, cũng là lênh-dênh.

蓬中白手無資斧
凍餒難爲客地情

再生緣
再生緣

Đồ-trung bạch-thủ vô tư-phủ,
Đống-nổi nan vi khách-địa tình.

Tái-sinh-duyên
Tái-sinh-duyên

Chín e quê khách một mình,
Tay không, chưa dễ tìm vành ấm-no ! »

自憐途窮難托足
一詞聊以寫云云

十美
集韻

Tự chủy đồ cùng nan thác túc,
Nhất từ liễu dĩ tả vân-vân.

Thập-mỹ
Tập-vận

Nghĩ mình túng đất, sầy chân,
Thế cùng, nàng mới xa-gần thở-than:

傷弓孤鳥魂難定
曲木從繩終必彎

雪紅淚史
重圓夢

Thương cung cô điều hồn nan định,
Khúc mộc tùng thăng chung tất loan.

Tuyết-hồng-lệ-sử
Trùng-viên-mộng

« Thiếp như con én lạc đàn,
Phải cung, rày đã sợ làn cây cong. »

此生恰似籠中鳥
慘落空留一片情

再生緣
花月痕

Thử sinh cấp tự lung trung điều.

Tái-sinh-duyên

Thảm lạc không lưu nhất phiến tình.

Hoa-nguyệt-ngân

Thoắt trông nàng đã biết tình,

Chim-lồng khôn nhẽ cất mình bay cao.

堪嘆桃花真命薄
也知羅網固難逃

綺樓夢
再生緣

Kham thán đào-hoa chân mệnh-bạc.

Ỗ-lâu-mộng

Giã tri la vớng cố nan đào.

Tái-sinh-duyên

Chém cha cái số hoa-đào,

Gỡ ra, rồi lại buộc vào như chơi.

滿地江湖輕一棹
控頭琴劍氣凌空

八美
詩林

Mãn địa giang-hồ khinh nhất trạo,

Bát-mỹ

Khống đầu cầm kiếm khí lừng không.

Thi-lâm

Giang-hồ quen thú vẫy-vùng,

Gươm-đàn nửa gánh, non-sông một chèo.

英雄未必甘任俠
玉趾輕移覽翠翹

水滸
詩林

Anh hùng vị tất cam nhâm hiệp,

Thủy-hử

Ngọc chỉ khinh di lẫm Thúy-Kiều.

Thi-lâm

Qua chơi nghe tiếng nàng Kiều,

Tắm lòng nhi-nữ, cũng xiêu anh-hùng,

出嫁從夫兒女分

再生緣

妾身願做一心同

再生緣

Xuất giá tòng phu nhi-nữ phận,

Tái-sinh-duyên

Thiếp-thân nguyện tở nhất tâm đồng.

Tái-sinh-duyên

Nàng rằng : « Phận gái chữ tòng,

Chàng đi, thiếp cũng một lòng xin đi.»

相知若不推心腹

兒女情

只是尋常痴女兒

駐春園

Tương-tri nhược bất suy tâm-phúc,

Nhi-nữ-tình

Chỉ thị tầm-thường si nữ nhi

Trụ-xuân-viên

Từ rằng : « Tâm-phúc tương-tri,

Sao cho thoát khỏi nữ-nhi thường tình ?...»

遙遙粉棹雲煙外

詩林

難遣相思夢入秦

淵鑑

Dao-dao phần tử vân yên ngoại,

Thi-lâm

Nan khiên tương-tư mộng nhập Tần.

Uyên-giám

Đoái thương muôn dặm tử-phần,

Hồn quê theo ngọn mây Tần xa-xa.

轉念椿萱懸望久

再生緣

倚門空對夕陽斜

詩林

Chuyển niệm xuân huyền huyền vọng cửu,

Tái-sinh-duyên

Ỗ môn không đối tịch dương tà.

Thi-lâm

Xót thay thông cổ, huyền già,

Tấm lòng thương nhớ, biết là có người.

十餘年內久離別
鬢髮纒黃背已胎

再生錄
詩林

Thập dư niên nội cửu ly biệt,
Mấn phát tài hoàng bối dĩ thai,

Tái-sinh-duyên
Thi-lâm

*Chốc là mười mấy năm giờ,
Còn ra, khi đã da mồi, tóc sương.*

回首東風舊相識
繫春情短柳絲長

宋詩
西廂

Hồi thủ đông-phong cựu tương thức,
Hệ xuân tình đoản liễu ty trường.

Tống-thi
Tây-sương

*Tiểu thay chút nghĩa cũ-càng,
Dấu là ngó ý, còn vương tơ lòng.*

寥落不堪懷故國
羈縻何事戀他鄉

詩林
惜史

Liêu-lạc bất kham hoài cố-quốc,
Cư-mỹ hà sự luyến tha-hương.

Thi-lâm
Tịch-sử

*Tắc lòng cố-quốc tha-hương,
Đường kia, nổi nọ, ngồng-ngang bời-bời.*

天邊沒盡征鴻影
目斷孤雲渺渺回

詩林
惜史

Thiên-biên một tận chinh-hồng ảnh,
Mục đoạn cô-vân điều-diệu hồi.

Thi-lâm
Tịch-sử

*Cánh hồng bay bông tuyết vờn,
Đã mòn con mắt phương giờ dăm-dăm.*

英雄自古都如此 水滸
不許人間有不平 三才子

Anh-hùng tự cổ đô như thử, Thủy-hử
Bất hứa nhân-gian hữu bất-bằng. Tam-tài-tử

« Anh-hùng tiếng đã gọi rằng,
Giữa đường dầu thấy bất bằng mà tha ?

何須客套言稱謝 再生緣
底事孤家守分家 再生緣

Hà tu khách sáo ngôn xưng tạ, Tái-sinh-duyên
Đề sự cô gia thủ phận gia, Tái-sinh-duyên

Huống chi việc cũng việc nhà,
Lọ là thâm tạ, mới là tri ân !...»

裙釵衣帶歌金縷 琵琶記
何必區區公與侯 琵琶記

Quần thoa y đới ca kim lữ, Tỳ-bà-ký
Hà tất khu-khu công dữ hầu. Tỳ-bà-ký

Áo-xiêm dùm-bọc lấy nhau,
Vào luồn ra cúi công-hầu mà chi ?

威名赫赫邊陲外 征西
天不拘兮地不羈 紅樓夢

Uy danh hách-hách biên-thùy ngoại, Chinh-tây
Thiên bất câu hề địa bất ky. Hồng-lâu-mộng

Sao bằng riêng một biên-thùy,
Sức này, đã dễ làm gì được nhau ?

兵刀一自紛紛起 征東
堆得秦關白骨高 反唐

Binh đao nhất tự phân-phân khởi, Chinh-dông
Đôi đắc Tần-quan bạch-cốt cao. Phán-đường

«...Ngẫm từ gây việc binh-đao,
Đồng xương vô-định đã cao bằng đầu,

賢愚千載知誰是 唐詩
敢笑黃巢不丈夫 水滸

Hiền ngu thiên-tải tri thủy thị, Đường-thi
Cảm tiểu Hoàng-Sào bất trượng-phu. Thủy-hử

Làm chi đề tiếng về sau,
Nghìn năm ai có khen đầu Hoàng-Sào...»

夫貴婦榮千古事 情史
忽然驚散寂無聲 再生緣

Phu-quí phụ-vinh thiên cổ-sự, Tình-sử
Hốt nhiên kinh tán tịch vô thanh. Tái-sinh-duyên

«...Ngỡ là phu-quí phụ-vinh,
Ai ngờ một phút tan-tành thịt-xương.

經營五載成何事 題項王祠
性命空教委戰場 隋唐

Kinh doanh ngũ tải thành hà sự, Đề-hạng-vương-tử
Tinh mạnh không giao ủy chiến-tràng. Tùy-đường

Năm năm giới-bề ngang-tàng,
Dẫn mình đi bỏ chiến-tràng như không...»

萬里遼陽郎去也

情史

何期今日登斯堂

求風曲

Vạn lý Liêu-dương lang khứ giã.

Tình-sử

Hà-kỳ kim-nhật đăng tư đường.

Cầu-hoàng-khúc

Từ ngày muôn dặm phù-tang,

Nửa năm ở đất Liêu-dương lại nhà.

到來園裡間移步

八才子

對景傷情感物華

第一情書

Đáo lai viên lý nhàn di bộ,

Bát-tài-tử

Đối-cảnh thương-tình cảm vật hoa.

Đệ-nhất-tình-thư

Uội sang vườn Thúy dò-la,

Nhìn phong-cảnh cũ nay đã khác xưa.

料知緣分今生淺

再生緣

重結來生未了緣

鏡花緣

Liệu tri duyên-phận kim-sinh thiển

Tái-sinh-duyên

Trùng kết lai-sinh vị liễu duyên.

Kính-hoa-duyên

«...Kiếp này duyên đã phụ duyên,

Dạ-dài còn biết sẽ đền lai-sinh.

臨行猶自叮嚀囑

情史

覆水收時不見卿

聊齋

Lâm hành do tự đình-ninh chúc,

Tình-sử

Phúc-thủy thu-thời bất kiến khanh,

Liêu-trai

Mấy nhời ký-chú đình-ninh,

Ghi lòng đề dạ, cất mình ra đi....»

木已成舟且莫講 三才子
難將薄命補情天 兒女情

Mộc dĩ thành chu thả mạc giảng, Tam-tài-tử
Nan tương bạc mệnh bổ tình thiên. Nhi-nữ-tình

« *Đây giờ ván đã đóng thuyền,
Đã đành phận bạc khôn đền tình-chung !*

百歲恩情如過驛 再生緣
千金果否命歸空 五美

Bách tuế ân-tình như quá lữ, Tái-sinh-duyên
Thiên kim quả phủ mệnh qui không. Ngũ-mỹ

*Quá thương chút nghĩ đèo-bèo,
Nghìn vàng thân ấy, để hồng bỏ sao ? »*

一絨情淚紅猶濕 西廂
也合隨時寄雁魚 情史

Nhất giam tình-lệ hồng do thấp, Tây-sương
Giã hợp tùy thời ký nhạn ngư. Tình-sử

*Đinh-ninh mài lệ chép thơ,
Cắt người tìm-tối, đưa tờ nhắn-nhe.*

披雲扒雨憑誰力 情史
千里關山逞馬蹄 談瀛

Phi vân bát vũ bằng thùi lực, Tình-sử
Thiên lý quan-sơn sinh mã đề. Đàm-doanh

*Biết bao công mướn, của thuê,
Lâm-thanh mấy độ đi về dậm khơi.*

如此風騷如此福
郎才女貌年相仿

隨全集
西廂

Như thử phong-tao. như thử phúc,
Lang-tài nữ-mạo niên tương phương.

Tùy-toàn-tập
Tây-sương

*Người yêu-diệu, kẻ văn-chương,
Giai tài gác sắc, xuân đương vừa thì.*

始信于歸在天命
對人強笑背人悲

嬌鶯長恨
情史

Thửy tín vu-qui tại thiên-mạnh,
Đối nhân cường tiếu, bối nhân bi.

Kiều-loan-trường-hận
Tinh-sử

*Tuy rằng vui chữ vu-qui,
Vui này, đã cất sầu kia được nào.*

江間波浪兼天湧
披動晴光下落鴻

唐詩
唐鼓吹

Giang-gian ba-lãng kiêm thiên dũng,
Phi động tình-quang hạ lạc hồng.

Đường-thi
Đường-cò-xúy

*Ngọn triều non bạc trùng-trùng,
Vời trông còn tưởng cánh hồng lúc gieo.*

幽情苦緒誰人見
精衛魂消恨未消

聊齋
詩林

U-tình khổ tự thùy nhân kiến,
Tinh-vệ hồn tiêu, hận vị tiêu.

Liều-trai
Thi-lâm

*Tình thâm, bến thăm lạ điều,
Nào hồn tinh-vệ biết theo chốn nào.*

對面相逢疑是夢

八才子

此生此日更何如

再生緣

Đổi diện tương-phùng nghi thị mộng.

Bát-tài-tử

Thử-sinh thử-nhật cánh hà như.

Tái-sinh-duyên

Tưởng bây giờ, là bao giờ,

Rõ-ràng mở mắt còn ngờ chiêm bao !

千行珠淚衣皆濕

再生緣

悲既交來喜亦交

再生緣

Thiên hàng châu-lệ y giai thấp,

Tái-sinh-duyên

Bì ký giao lai hỷ diệc giao.

Tái-sinh-duyên

Giọt châu thánh-thót quẩy bèo,

Mừng-mừng, tủi-tủi, xiết bao sự tình !

也於經上權衡定

東周

處變由來異處常

今古寄聞

Giã ư kinh thượng quyền hành định,

Đông-chu

Xử biến do lai dị xử thường.

Kim-cồ-kỳ-văn

«...Có khi biến, có khi thường.

Có quyền, nào phải một đường chấp kình ?

此外縑塵都不染

金玉緣

又全大孝又全貞

再生緣

Thử ngoại truy-trần đô bất nhiễm,

Kim-ngọc-duyên

Hựu toàn đại-hiếu, hựu toàn trinh.

Tái-sinh-duyên

Như nàng lấy hiếu làm trinh,

Bụi nào cho đục được mình ấy vay ? »

速在推心置人腹

唐太宗

相知情義更如何

林蘭香

Tốc tại suy tâm trí nhân phúc,

Đường-thái-tôn

Tương-tri tình nghĩa cánh như hà.

Lâm-lan-hương

«...Mấy nhời tâm-phúc ruột rà,

Tương-tri đường ấy, mới là tương-tri !

百年事在今宵定

八才子

追憶當年推戴時

再生緣

Bách niên sự tại kim tiêu định,

Bát-tài-tử

Truy ức đương-niên suy dới thì.

Tái-sinh-duyên

Chở-che đùm-bọc thiếu gì ?

Trăm năm danh-tiết cũng vì đêm nay ! »

溼海月明珠有淚

唐鼓吹

藍田日煖玉生煙

唐鼓吹

Doanh-hải nguyệt minh châu hữu lệ,

Đường-cổ-xúy

Lam-diễn nhật noãn ngọc sinh yên.

Đường-cổ-xúy

Trong sao châu đỏ duềnh quỳên !

Ấm sao hạt ngọc Lam-diễn mới đông !

應節聲聲隨斷續

詩林

五宮中終始不同

西廂

Ứng tiết thanh-thanh tùy đoạn tục,

Thi-lâm

Ngũ cung trung, chung thủy bất đồng.

Tây-sương

Lọt tai nghe suốt năm cung,

Tiếng nào là chẳng nào-nùng xôn-xao.

始信有才須有命
絕無干涉半分毫

十美
再生緣

Thủy tín hữu tài tu hữu mệnh,
Tuyệt vô can thiệp bán phân hào,
Có đâu thiên-vị người nào.

Thập-mỹ
Tái-sinh-duyên

Chữ tài, chữ mệnh, dôi-dào cả hai.

古來才大難爲用
腹內懷才莫論才

古文
說唐

Cổ lai tài đại nan vi dụng,
Phúc nội hoài tài, mạc luận tài.

Cổ-văn
Thuyết-đường

*Có tài mà cậy chi tài,
Chữ tài liền với chữ tai một vần.*

—

PHẦN THỨ BA
THƠ' CỔ TẬP KIỀU

Cuối 1941

THƠ CỔ TẬP KIỀU

LỐI THƠ THỒNG Ả - ĐÀO

Theo lối này thì chọn lấy nguyên một bài thơ cổ thất-ngôn tứ-tuyệt trong sách Tàu, đọc vắn xuống bốn câu Kiều-lây, mà những câu Kiều-lây ấy lại dùng để phiên - dịch bài thơ cổ kia. Bài thơ cổ nào, của thi-sỹ nào và trích ở sách nào, đều có chưa rõ.

寄君瑞
鶯鶯
西廂

自從消瘦減容光
萬轉千迴懶下牀
不爲旁人羞不起
爲郎憔悴却羞郎

KÝ QUÂN-THỤY Oanh-Oanh, Tây-sương

Tự tòng tiêu sấu giảm dung-quang,

Vạn chuyển thiên hồi lãn hạ sàng.

Bất vị bàng nhân tu bất khởi,

Vị lang tiêu-tụy khước tu lang.

Mặt sao dầy gió dạn sương ?

Quá chiều nên đã chán-chường yển-anh.

Nghĩ người thôi lại nghĩ mình,

Trông hoa đèn chẳng thẹn mình lấm ru ?

送李侍郎	雪晴雲散北風寒
賈至	楚水吳山道路難
唐詩	今日送君須盡醉
	明朝相憶路漫漫

TỔNG LÝ-THỊ-LANG Già-Chí, Đường-thi

Tuyệt-tình vân-tán bắc phong hàn,

Sở-thủy Ngô-sơn đạo lộ nan.

Kim nhật tống quân tu tận túy,

Minh triều tương ước lộ man-man.

Rồi đây bèo hợp mây tan,

Nước-non luống những bàn-hoàn niêm-tây.

Chén đưa nhớ bữa hôm nay,

Đường xa nghĩ nỗi sau này mà kình !

贈嬌鸞	怕出佳人分外香
周廷章	天公分付有情郎
情史	慇懃好取同心句
	擬作紅絲入洞房

TẶNG KIỀU-LOAN Chu-Đình-Chương, Tình-sử

Phách xuất giai nhân phận ngoại hương.

Thiên công phân-phó hữu tình lang.

Ân cần hảo thủ đồng tâm cú,

Nghĩ tác hồng-ty nhập động-phường.

Dải là hương lộn bình hương,

Dưới hoa đá thấy có chàng đứng trông.

Trăm năm tác một chữ đồng,

Trong màn làm lẽ tơ-hồng kết duyên.

鏡花緣	衆香國裡艷詞成
題詞	各樣才華一樣清
錢守樸	名記泣紅亭上女
	大都薄命爲聰明

KÍNH-HOA-DUYÊN ĐỀ-TỪ Tiên-Thủ-Phác

Chúng hương quốc lý điểm từ thành.

Các dạng tài hoa nhất dạng thanh.

Danh ký khắp hồng đình thượng nữ,

Đại đô bạc mệnh vị thông minh.

*Gần xa nô-nức yển-anh,**Sắc đành đòi một, tài đành hòa hai.**Than ôi! sắc nước hương giới,**Nghìn thu bạc mệnh một đời tài hoa.*

四才子	枝花野草百般研
題詞	終讓才人一著先
無名	天只生人情便了
	情長情短有誰憐

TỨ-TÀI-TỬ ĐỀ-TỪ Vô-danh

Chi hoa dã thảo bách ban nghiên,

Chung nhượng tài nhân nhất trú tiên.

Thiên chỉ sinh nhân tình tiên liễu,

Tình trường tình đoản hữu thù liên.

*Rộng thương cỏ nội hoa hèn,**Hữu tài thương nổi vô duyên lạ đời!**Ni-non đêm vẫn tình dài,**Tài-tình chi lắm cho giới-đất ghen.*

第一情書	彼此深情各自鍾
題詞	誰知無處覓僂蹤
皇國威	天工巧使奇緣合
	再見當年舊玉容

ĐỀ-NHẤT-TÌNH-THU ĐỀ-TỪ Hoàng-Quốc-Uy

Bỉ thử thâm tình các tự chung,
 Thù tri vô xứ mệnh tiên-tung.
 Thiên-công xảo xử kỳ duyên hợp,
 Tái kiến đương niên cựu ngọc dung.

*Quá thương chút nghĩa đèo-bồng,
 Tật-mù nào thấy bóng hồng vào ra.
 Ai ngờ lại hợp một nhà,
 Cho người thấy mặt là ta cam lòng.*

題黛玉	多愁多病不勝嬌
鄒拜林	擎海情天幻夢遙
青樓夢	贏得後人偷灑淚
	可憐夜午泣香銷

ĐỀ-ĐẠI-NGỌC Trâu-Bái-Lâm, Thanh-lâu-mộng

Đa sầu đa bệnh bất thăng kiêu,
 Nghiệt-hải tình thiên ảo mộng diêu,
 Doanh đặc hậu nhân thâm sái lệ,
 Khả liên dạ ngọc khắp hương tiêu.

*Nghề riêng nhớ ít tưởng nhiều,
 Nào hồn Tinh-Úc biết gieo chốn nào?
 Giọt châu thánh-thót quặng bào,
 Chứa xong điều nghĩ, lại dào mạch Tương.*

磧中作 岑參 唐詩	走馬西來欲到天 辭家見月兩回圓 今夜不知何處宿 平沙萬里絕人煙
--------------------------	--

TÍCH-TRUNG-TÁC Sầm-Tham, Đường-thi
 Tàu mã tây lai dục đáo thiên,
 Từ gia kiến nguyệt lưỡng hồi viên,
 Kim dạ bất tri hà xứ túc,
 Bình sa vạn lý tuyết nhân yên.

*Dặm hồng bụi cuốn chinh yên,
 Sân-thu giăng dãi hai phen đứng đầu,
 Buồn trông ngọn cỏ rầu-rầu,
 Trông vời cổ-quốc biết đâu là nhà ?*

贈花卿 杜甫 唐詩	錦城歌管日紛紛 半入江風半入雲 此曲祇應天上有 人間寧得幾回聞
--------------------------	--

TẶNG-HOA-KHANH Đổ-Phủ, Đường-thi
 Cầm thành ca quản nhật phân-phân,
 Bán nhập giang phong bán nhập vân.
 Thử khúc chỉ ứng thiên thượng hữu.
 Nhân gian ninh đắc kỷ hồi văn.

*Đùng-đùng gió giục mây văn,
 Nửa phần luyến chúa, nửa phần tư gia.
 Khúc đâu đầm ả dương-hòa,
 Ai tri-âm đó mặn-mà với ai.*

永別林鴻	一南一北似飄蓬
張紅橋	妾意君心恨不同
情史	他日歸來也無益
	泉臺應少繫書鴻

ANH BIỆT LÂM-HỒNG: Trương-Hồng-Kiều, Tình-sử

Nhất nam, nhất bắc tợ phiêu bồng,

Thiếp-ý quân-tâm hận bất đồng.

Tha nhật qui lai giả vô ích,

Tuyền-dài ưng thiếu hệ thư hồng.

Đôi ta chút nghĩa đèo-bồng,

Phải điều lòng lại, dối lòng mà chơi,

Cánh hồng bay bồng tuyết vời,

Khởi tình mang xuống tuyền-dài chưa tan.

PHẦN THỨ TƯ

THƠ' CỔ TẬP TRUYỆN NÔM

Đầu 1942

THƠ CỔ TẬP TRUYỆN NÔM

LỐI THƠ-THÔNG Ả-ĐÀO

Theo lối này thì chọn lấy nguyên một bài thơ cổ thất-ngôn tứ-tuyệt trong sách Tàu, đọc văn xuống bốn câu lục bát lầy trong các truyện nôm ra, mà những câu lục - bát ấy lại dùng để phiên-dịch bài thơ cổ kia. Câu thơ nào của thi-sỹ nào, trích ở sách nào, đều có chưa rõ.

題昔所見	去年今日此門中
崔護	人面桃花相映紅
唐詩	人面不知何處去
	桃花依舊笑東風

ĐỀ TÍCH SỞ KIẾN Thôi-Hộ, Đường-thi

Khứ niên kim nhật thử môn trung,
Nhân-diện, đào-hoa tương ánh hồng.
Nhân-diện bất tri hà xứ khứ,
Đào-hoa y cự tiểu đông-phong.

<i>Lét trong cửa tía mấy trùng,</i>	Ngọc-Hoa
<i>Vẻ hồng kia với má hồng đua tươi.</i>	Ngọc-Kiều-Lê
<i>Trông theo nay chẳng thấy người,</i>	Chính-phụ-ngâm
<i>Hoa đào năm ngoái còn cười gió đông.</i>	Thúy-Kiều

送元二	渭城朝雨浥輕塵
使西安	客舍青青楊柳新
王維	勸君更盡一杯酒
唐詩	西出陽關無故人

TỔNG NGUYỄN-NHỊ SỨ TÂY-AN Vương-Duy, Đường-thi

Vị-thành triêu vũ ấp khinh trần,
Khách xá thanh-thanh dương liễu tân,
Khuyến quân cánh tận nhất bôi tửu,
Tây xuất Dương-quan vô cố nhân,

<i>Mưa xuân bay ướt bụi trần,</i>	Vọng-phu
<i>Mừng xuân tơ liễu trước sân riềm-rà.</i>	Hoa-tiên
<i>Tiến đưa một chén quan-hà,</i>	Thúy-Kiều
<i>Buồn vì đất khách ai là cố-nhân.</i>	Lữ-hoài-ngâm

赤壁懷古	折戟沈沙鐵未消
杜牧	自將磨洗認前朝
唐詩	東風不與周郎便
	銅雀春深鎖二喬

XÍCH-BÍCH HOÀI CỒ Đỗ-Mục, Đường-thi

Chiết kích trầm sa thiết vị tiêu,
Tự tượng ma tầy nhận tiền triêu.
Đông-phong bất dữ Chu-lang tiện,
Đồng-tước xuân thâm tỏa nhị kiều.

<i>Đá hoa sẵn, nhạc vàng treo,</i>	Bích-câu-kỳ-ngộ
<i>Nhìn xem dấu cũ ra chiều hoài nhân.</i>	Nữ-tú-tài
<i>Gió đông chẳng đơm vườn xuân,</i>	Lục-Vân-Tiên
<i>Một nền Đồng-tước khóa xuân hai kiều.</i>	Thúy-Kiều

別故人
鄭公
唐詩

楊子江頭楊柳春
楊花愁殺渡江人
數聲風笛離亭晚
君向瀟湘我向秦

BIỆT CỔ NHÂN Trịnh-Cốc, Đường-thi

Dương-tử giang đầu dương liễu xuân,
Dương hoa sầu sát độ-giang-nhân.
Sổ thanh phong địch, ly đình vãn,
Quân hướng Tiêu-tương, ngã hướng Tần.

Bên sông liễu mới mừng xuân, Hoa-tiên
Thấy hoa mà lại bội phần nhớ thương. Ngọc-Kiều-Lê
Xa đưa tiếng địch lâu sương, Vọng-thu
Một Cầm vót một Tiêu-tương một giới. Lữ-hoài-ngâm

宴城東莊
崔童忍和
唐詩

一月主人笑幾回
相逢相值且銜杯
眼看春色如流水
今日花殘昨日開

YẾN THÀNH ĐÔNG TRẠNG

Thôi-Đồng-Huệ hạ, Đường-thi

Nhất nguyệt chủ nhân tiếu kỷ hồi,
Tương-phùng, tương trị thả hàm bôi.
Nhữn khai xuân sắc như lưu thủy,
Kim nhật hoa tàn, tạc nhật khai,

Có khi mua truyện vui cười, Thúy-Kiều
Cùng nhau đùa-dặt chén mời tình-say, Nhị-độ-mai
Nước xuân càng tát càng đầy, Hoa-tiên
Ngày xưa hoa nở, ngày nay hoa tàn. Bích-câu-kỳ-ngộ

公子王孫逐後塵
綠珠垂淚濕羅巾
侯門一入深如海
從此蕭郎是路人

贈侍婢
崔郊
情史

TẶNG THỊ TỶ Thôi-Giao, Tình-sử

Công-tử vương-tôn trực hậu trần,
Lục-Châu thủy lệ thấp la cân.
Hầu môn nhất nhập thâm như hải,
Tòng thử Tiêu-lang thị lộ-nhân.

Đường-hòe dậm-liếu đưa chân, Phương-Hoa
Hai hàng lã-châ trăm phần ngàn-ngơ. Hoàng-Trừu
Cửa hầu như bề khờn rờ, Hoa-tiên
Khách qua đường đề hững-hờ chàng Tiêu, Thúy-Kiều

良工妙手穩安排
筆底移來紙上裁
綠葉黃花長自媚
等閒不許蝶蜂來

題畫菊
鄧氏
情史

ĐỀ HỌA CÚC Đặng-Thị, Tình-sử

Lương công diệp thủ ôn an bài,
Bút đề di lai chỉ thượng tài.
Lục-diệp hoàng-hoa trường tự mỹ,
Đẳng nhàn bất hứa diệp phong lai.

Bức tranh ai khéo vẽ-vời, Bướm-hoa
Phàm-đề xin một vài nhời thêm hoa. Thúy-Kiều
Rõ-ràng xanh lá đỏ hoa, Tống-Trần
Trường đông bướm lại ong qua mặc lòng. Hoa-tiên

吊江妹	湖面征風且莫吹
鄭德璘	浪花初綻月光微
情史	沈潜暗想橫波淚
	得共鰲人相對垂

ĐIỀU GIANG THÙ Trịch-Đức-Lân, Tình-sử

Hồ diện chinh phong thả mặc xuy,
 Lãng hoa sơ đĩnh nguyệt quang vi
 Trầm tiềm ám tưởng hoành ba lệ,
 Đắc cộng Giao-Nhân tương đối thùy.

Mặt hồ gió dữ bốn bề,	Thạch-Sanh
Giăng mờ, sóng dậy đương khi dỗi-dào.	Hoàng-Trừu
Lệ châu lai-láng quyền bào.	Phan-Trần
Đem mâm mà chứa ngọc giao hãn đầy.	Quan-Âm

贈洛神	紅蘭正合問天桃
蕭曠	自喜尋芳嘆已遭
情史	銀佩鵲橋從此斷
	遙天空恨碧雲高

TẶNG LẠC-THẦN Tiêu-Khoảng, Tình-sử

Hồng lan chính hợp vấn yêu đào,
 Tự hỷ tầm phương thán dĩ tao,
 Ngân bội thước kiều từng thử đoạn,
 Dao thiên không hận bích vân cao.

Vẻ chi một đóa yêu đào,	Thúy-Kiều
Tơ duyên rày đã xe vào gặp nhau.	Lương-Xích-Long
Sông Ngân ai cắt dịp cầu,	Kiều-thần
Chân mây mặt đất một màu xanh-xanh.	Thúy-Kiều

題牡丹	嬌姿艷質	不勝歌
欲開未開	何故無言	恨轉深
中純	惆悵衆君	不相顧
情史	空留一片	惜花心

MẪU ĐƠN DỤC KHAI VỊ KHAI Thân-Thuần, Tình-sử

Kiều tư diễm chất bất thặng hâm,

Hà cổ vô ngôn hận chuyển thâm.

Trù trưởng đông-quân bất tương-cổ,

Không lưu nhất phiến tích hoa tâm.

*Lãng-lơ chiếc lá duềnh nhâm,
Phầm-đề ai kẻ tri-tâm với mình.*

Bích-câu-kỳ-ngộ

Hoa-tiên

*Đông-quân sao khéo bất tình,
Chào hoa, hoa lại vô tình mới cảm.*

Cung-oản

Quan-Âm

PHẦN THỨ NĂM
THƠ' CHỮ' TẬP CỎ

1898

THƠ CHỮ TẬP CỔ

NGUYỆT-HỒ BÁT VỊNH

Trong tỉnh-ly Hưng-yên, có một cái hồ gần rộng bằng hồ Hoàn-kiểm Hà-nội, mà hình nửa mặt trăng, cho nên gọi là Bán-nguyệt-hồ, hoặc gọi là Nguyệt - hồ.

Bờ phía tây, theo đường vòng - cung, là một con đê, hai bên rìa có trồng hai dạng nhãn, lá xanh rậm - rạp.

Bờ phía đông, là một con đường-đá chạy dài. Ngay bên đường, trông ra hồ, có đền thờ đức Trần - Hưng - Đạo, qui-mô rất là rộng-rãi. Cách một quãng, đến đền thờ bà Tống-Hậu, của làng Mậu-dương, cũng gọi là Hoa-dương. liên-tiếp mấy tòa, ẩn-hiện trong đám cây cỏ-thụ um-tùm, như trong tranh vẽ. Sau cùng là vọng-cung với giếng nước. mà chung-quanh có dinh-thự của các quan tỉnh châu vào.

Tháng ba năm Mậu-tuất 1898, cũng như mọi năm, đền Mậu-dương có mở hội linh - đình. Nhân dịp ấy, cụ Thượng Phạm-Văn-Toán đã mở một cuộc thi-thơ. Bài phải làm trong một buổi tối trên những chiếc thuyền có trương - đăng kết-thái, dùng-tinh qua-lại trên mặt nước Nguyệt-hồ. Đầu-đề lại là Nguyệt-hồ-bát-vịnh.

Danh-sỹ lúc bấy giờ dự-thí rất nhiều. Cụ Phan-Mạnh-Danh đã làm tám bài luật-thi tập-cổ mà chiếm giải nhất.

Hiện nay mới tìm thấy được năm bài, hãy tạm in ra đây đề cống-hiến độc-giả. Chỉ tiếc rằng chúng tôi không nhớ đủ xuất xứ từng câu.

Mỗi bài sẽ có lời chú-giải theo sau, của cụ Vân-Bình Tôn - Thất - Lương, là một thi-sỹ ở Huế, mới mất hồi đầu năm 1951. Còn những bài dịch nôm là của cụ Ý-Viên Hoàng-Cảnh-Tuân, một thi-sỹ Hà-thành, năm nay đã ngoài 80 tuổi.

華陽古寺

月湖八詠

集句

隔窗窺影尚終禪
橫笛短簫悲遠天
海國波濤斜夕照
崖山草樹怨啼鵑
簾中若放西風入
城上平臨北斗懸
勝地鬱盤終古在
花含宿雨柳含煙

HOA-DƯƠNG CỎ-TỰ

Cách song khuy ảnh thượng chung thuyền,
Hoành địch đoan tiêu bi viễn thiên.
Hải quốc ba đào tà tịch chiếu,
Giai sơn thảo thụ oán đề quyên;
Liêm trung nhược phóng tây phong nhập.
Thành thượng bình lâm Bắc-đầu huyền,
Thắng địa uất bàn chung cổ tại,
Hoa hàm túc vũ liễu hàm yên.

Đền thờ bà Tống-Hậu

Cửa sổ dèm qua thoáng bóng chùa,
Ngân-ngô tiếng sáo quạnh trời thu;
Trào tợn mặt bể vùng ô xế,
Cây phủ sườn non mỡ quốc khưa.
Gió tây thoáng lọt rèm thưa,
Chuôi sao Bắc-đầu lừng-lo trên thành;
Đất thiêng cảnh đẹp giới dành,
Hoa tươi mưa thấm liễu xanh khói vờn.

Chú thích

Hoa-dương cô-tự — Đền thờ bà Tống-Hậu. Về đời Nam-tống, Lục-Tú-Phu đem vua Đế-Bính mà chìm xuống bể. Bà Tống-Hậu theo vua bị tuấn nạn, rồi trôi sang nước ta, thành hiền-linh. Dân ta lập đền thờ ở nhiều nơi, như Nghệ-an, Hưng-yên, vân vân.

Hải quốc — Một nước ở cạnh bờ bể, như nước ta, nước Tàu.

Giai-sơn — Một nơi ở phía nam huyện Tân-hội, tỉnh Quảng-dông, là nơi vua Đế-Bính và Tống-Hậu bị nạn.

Giải-nghĩa

Câu 1 — Ở ngoài cửa sò, ta dòm thấy bức ảnh thờ bà theo sự tu-hành trọn cùng đạo Phật.

Câu 2 — Buồn thay! tai ta như vắng-vắng nghe thấy tiếng tiêu ngang, tiếng địch ngắn, còn dư-âm bi-thảm tận nơi xa.

Câu 3 — Bây giờ chỉ còn lại bóng xế chiều soi ngọn sóng nơi hải-quốc.

Câu 4 — Và cây-cỏ ở gành núi Giai-sơn có tiếng chim quốc kêu thương.

Câu 5-6 — Bây giờ lại nơi đền thờ, nếu có mở rèm cho gió tây thổi vào, thì đứng trên thành trông ngang ra, vẫn thấy có sao Bắc-dầu treo cao lững-thững. Ý nói: dù cảnh-trí có đổi-rời, mà vẻ oai-nghi của nhà vua vẫn còn lại.

Câu 7 — Nơi thắng-cảnh có khí thiêng-liêng này, tự lâu đời, vẫn còn giữ được vẻ sầm-uất, vẻ vững-chãi như xưa.

Câu 8 — Kia xem: nào hoa, nào liễu, hoa còn ngậm móc, liễu còn ngậm khối, xinh-đẹp biết là bao.

Phê bình

Bài này, cũng như mấy bài sau, góp - nhặt những câu thơ cò, ghép lại thành một bài thơ bát bửu, đề-vịnh đền bà Tống-hậu, rất hay và rất tài; ý sâu, lời chuốt, chuyển liên, đối khéo, như một bài thơ tự làm ra vậy.

出水紅渠
月湖八詠
集句

水國蒹葭夜有霜
青錢疊疊滿池塘
舊生萍處泥猶綠
未到花辰葉早香
兩箇黃鸝鳴翠柳
數聲漁笛在滄浪
清風一陣渾無跡
畫閣東頭納晚涼

XUẤT THỦY HỒNG CÙ

Thủy quốc liêm hà dạ hữu sương,
Thanh tiền điệp điệp mãn trì đường.
Cự sinh bình xứ nê do lục,
Vị thảo hoa thời điệp thảo hương;
Lưỡng cá hoàng ly minh thủy liễu,
Sồ thanh ngư địch tại Thương lang.
Thanh phong nhất trận hồn vô tích,
Họa các đông đầu nạp văn lương.

Hoa sen đỏ ở dưới nước trở lên

Mặt nước rầu-rầu, cỏ dầm sương,
Tiền sen san-sát khắp trì-đường;
Nơi sinh bèo đó, bùn xanh ngắt,
Lúc chứa hoa mà lá ngát hương,
Oanh ca trên liễu bên đường.
Sáo ngư nghe tự Thương-lương bay vào.
Trông quanh vệt gió đâu nào,
Phía đông trên gác buổi chiều thừa lương.

Chú - thích

Hồng-cù — Cù, tức phù - cù 芙蓉, là hoa sen, cây sen. Vậy hồng-cù là hoa sen đỏ.

Thủy quốc — Một nơi hồ nước.

Liêm-hà — Kinh-thi có câu :

Liêm hà thương thương	兼葭蒼蒼
Bạch lộ vi sương	白露為霜
Sở vị y nhân	所謂伊人
Tại thủy nhất phương	在水一方

nghĩa là : khi cây lau-lách xanh-xanh, thì hạt móc sắp hết và sương sắp xuống ; đối cảnh ấy, ta nhớ đến một người, người ấy ở một nơi nước rộng xa-cách.

Vậy hai chữ liêm-hà đây tỏ ra rằng tác-giả nhớ một người quân-tử hay giai-nhân, mà không tiện nói rõ ra.

Thanh tiền — Tiền bằng đồng, để lâu ngày có đi màu xanh.

Hoàng ly — Là oanh vàng, tiếng hót rất hay. Cỏ nhân có câu :

Anh kỳ minh hỹ cầu kỳ hữu thanh

嚶其鳴矣求其友聲

nghĩa là : kêu tiếng như vậy là tiếng tìm bạn. Ý nói : người quân-tử thường có bạn hiền để tự tình cao-thượng.

Ngư — Ngư là kẻ đánh cá, cũng như tiều là kẻ kiếm củi, thường lấy thú phong-nguyệt mà tiêu-dao. Các văn-nhân thường ví thân như ngư-tiều, để tỏ rằng mình ưa những thú cao-thượng.

Giải-nghĩa

Câu 1 — Ở nơi hồ-nước, ban đêm có sương sa xuống cụm cây lau cây lách.

Câu 2 — Đây hồ chông-chập những lá sen, trông như đồng tiền có sắc xanh,

Câu 3-4 — Ở nơi bùn, trước kia, sen từ đó mà sinh ra, thì nay bèo còn đóng một vẻ lục, chưa có hoa mà lá đã thơm, Ý nói : hoa sen là một thứ hoa quân-tử, “ gần bùn mà

chẳng hôi-tanh mùi bùn", và tự ví mình như hoa sen, dù ở lẫn với tiều-nhân, nhưng vẫn giữ cái thái-độ phong-tư thơm-tho sạch-sẽ.

Câu 5 — Ở trên bờ, thì cây liễu xanh - xanh có đôi oanh vàng hót. Ý nói : muốn tìm bạn hiền để giải - tỏ tình cao-thượng.

Câu 6 — Gần đấy, đôi khi lại nghe thấy tiếng sáo của người chài-cá ở nơi nước rộng mông-mênh.

Câu 7 — Một trận gió trong - sạch thổi đến, tuyệt không còn dấu-tích gì, nhưng rất thích cho ta.

Câu 8 — Ở trên đầu một cái gác sơn nhiều màu, để hóng lấy khí mát buổi chiều.

Phê bình

Cái ngôn-chí của tác-giả trong bài này, là tỏ cái tâm-hồn quân-tử của mình và chạnh nhớ người xa.

沿堤綠樹
月湖八詠
集句

驛路西連漢時平
東風吹柳拭烟輕
清空松吹飛寒雨
顛倒蒼苔落絳英
芳草有情皆礙馬
女牆無樹不啼鶯
綠陰不減來時路
白石清江過客情

DUYÊN ĐỀ LỤC THỤ

Dịch lộ tây liên Hán trĩ bình,
Đông phong xuy liễu thức yên khinh.
Thanh không tùng xúy phi hàn vũ,
Điên đảo thương đài lạc dáng anh;
Phương thảo hữu tình giai ngại mã,
Nữ tường vô thụ bất đề oanh.
Lục âm bất giảm lai thời lộ,
Bạch thạch thanh giang quá khách tình.

Những cây xanh ở bờ đê

Hán-trĩ đường liền trạm phía tây,
Gió đông phất liễu, khói tuôn bay;
Thanh reo thoang-thoảng hơi mưa lạnh,
Rêu biếc rầu-rầu bóng xế tây.
Vó cầu vương cỏ mọc đầy,
Tiếng oanh riu-rít rặng cây bên tường;
Lá xanh phủ rợp đầy đường,
Khách qua ghềnh đá, tình dòng nước trong.

Chú thích

Nữ tưng — Bờ thành có những khoảng hở, để lính núp mà bắn giặc.

Bạch-thạch — Ông Ninh-Thích đời Xuân-thu có tài mà bị luân-lạc, phải đi buôn trâu-bò, đã hát bài Phạn-ngư-ca 飯牛歌 cũng gọi là Bạch-thạch-ca, trong có câu :

Nam sơn hân bạch thạch lạn,
Sinh bất phùng thời Nghiêu dữ Thuấn thiện,
Đoản bố đơn y thích chí hân
Tùng hôn phạn ngư bạc dạ bán
Trường dạ man man hà thời đán.

南山矸白石爛
生不逢辰堯與舜禪
短布單衣適至髡
從昏牛飯薄夜半
長夜漫漫何時旦

nghĩa là : núi Nam - sơn im lặng sạch - sẽ, có những hòn đá trắng sóa, ta sinh ra không gặp buổi vua Nghiêu nhường ngôi cho vua Thuấn, nên ta mặc áo vải cụt đến ngang lưng, từ tối đến khuya cho trâu ăn, đêm dài đằng-dằng chẳng biết khi nào sáng (chỉ nước loạn).

Tề - Hoàn - Công nhân ra ngoài thành, chợt nghe thấy, đem Ninh-Thích về trọng-dụng.

Thanh-giang — Bài Ngư-phủ-từ của Khuất - Nguyên có câu :

Thương-lương chi thủy thanh hề, khả dĩ trạc ngô anh,
Thương-lương chi thủy trọc hề, khả dĩ trạc ngô túc.

滄浪之水清兮可以濯吾纓
滄浪之水濁兮可以濯吾足

nghĩa là : nước sông Thương-lương trong, thì ta rửa giải mũ ta ; nước sông Thương-lương đục thì ta rửa chũn ta.

Giải nghĩa :

Câu 1 — Liên - tiếp theo phía tây đường phẳng có

phụ-trạm đi, thẳng đến nền tể-trời của nhà Hán, tức đường cái đề thông tin-tức đến kinh-đô.

Câu 2 — Trên đường cái ấy, khí xuân im mát. gió đông thổi vào cụm liễu phát-phơ lay-lắt, trong những làn khói lọt.

Câu 3 — Giữa khoảng thanh-không, trên những ngọn tùng, rời-rạc, mưa bay lạnh-lẻo.

Câu 4 — Rơi-rụng xuống đám rêu xanh những nụ hoa tí-tí hồng-hồng.

Câu 5 — Nhưng lại có khi hoa đẹp cỏ thơm nó có tình với ta, làm cho ta không nở rong-ruổi vô câu, mà phải ngừng lại.

Câu 6 — Và ở nơi bờ thành, thấy nhiều cây đẹp, mà cây nào cũng oanh kêu riu-rít, vì thành-quách đã bỏ hoang.

Câu 7 — Đó là những cảnh cũ; nay trở lại lần nữa mà ngắm, thì thấy bóng im của những cây ngày trước vẫn xanh-xanh, chẳng giảm sắc đi chút nào.

Câu 8 — Những cảnh ấy, ai hay chẳng tá? Họa chẳng là những khách qua đường ở nơi có đá trắng, có nước trong.

Phê bình

Ý - tứ cao - siêu và uất - ức của tác-giả là ở mấy chữ « bạch-thạch thanh-giang ».

陳廟曉鐘

月潮八詠

集句

北斗橫天夜欲闌
金爐香燼漏更殘
星移劍佩聲初落
露濕銅駝曉未乾
畫閣春風開萬戶
玉階仙杖擁千官
驚回塵夢和旌叩
未死奸諛骨已寒

TRẦN MIẾU HIỀU CHUNG

Bắc đầu hoành thiên dạ dục lan,
Kim lô hương tẩn lậu canh tàn.
Kim di kiểm bội thanh sơ lạc,
Lộ thấp đồng đà hiều vị can;
Họa các xuân phong khai vạn hộ,
Ngọc giai tiên trượng ứng thiên quan.
Kính hồi trần mộng hòa sinh khẩu,
Vị tử gian du cốt dĩ hàn.

Tiếng chuông sớm ở đền Trần

Ngang trời Bắc-đầu rạng vầng đông,
Gió ngúi lò hương, cạn giọt đồng;
Kiểm bội tiếng chen, sao đã lặn,
Đồng đà sương lạnh, giá còn đông.
Gác cao mở cửa gió lồng,
Dàn trên bệ ngọc oai hùng nghìn quan;
Giật mình giấc mộng vừa tan,
Tuy còn sống-sốt lũ gian hoảng hồn.

Chú - thích

Kiểm bội — Một thứ đồ-dùng để hầu ở nơi cung-diện miếu-vũ.

Thanh sơ lạc — Tiếng mới rơi, nghĩa là mới phát ra.

Đồng-đà — Con lạc-đà bằng đồng. Đời Hán có đúc ba con lạc-đà, để ở nơi ngã-ba trong cung-nội, cũng như con nghê đắp ở trong các lăng vua, các đình-chùa ngày nay. Sách-Tĩnh có tài biết trước việc đời, thường chỉ vào đồng-đà ở đường Lạc-dương mà nói rằng: « Sẽ thấy mây ở trong những bụi rậm trông - gai đó ». Về sau, quả-nhiên nhà Hán mất.

Tiên-trượng — Cũng như kim-bội, là thứ đồ - dùng để hầu ở nơi cung-diện miếu-vũ.

Trần-mộng — Giấc mộng nơi gió-bụi, tức là đời người.

Sinh khẩu — Sách Hán-thư có chép: Ông Chu-Vân 朱雲 tâu với vua rằng:

Thần xin vua ban cho thanh kiếm của vua, để chém đầu một bầy-tôi nịnh, mà răn kẻ khác.

Vua hỏi: bầy-tôi nịnh là ai?

Tâu: An-xương-hầu Trương-Vô.

Vua giận lắm, vì Trương-Vô là người được vua yêu. Quan Ngự-sử truyền lời Chu-Vân xuống điện, Chu-Vân không chịu, cứ ôm lấy một cái cột điện, thành ra cột gãy. Sau Công-bộ đến thay cái cột ấy, thì vua ban rằng:

Vật dịch, nhân nhi trấp chi, dĩ sinh trực thần.

勿易因而擇之以旌直臣

nghĩa là: chớ thay, cứ giữ lấy mà chữa đi thôi, để tiêu-biểu khen bầy-tôi ngay.

Glan-du — Bầy tôi nịnh.

Giải-nghĩa

Câu 1 — Sao Bắc - đầu đã nằm ngang trời, là cảnh

đêm đã khuya.

Câu 2 — Trời lạnh ở trong nhà đốt lò hương thơm để xem sách, thì hương đã tàn. đồng-hồ đã cạn.

Câu 3 — Nghe tiếng chuông mới phát ra, trong khi các ngôi sao trên trời đã lần-lần rời ra nơi kiếm bội.

Câu 4 — Trời đã gần sáng, giọt lệ ở những con nghê đồng ở trước cửa miếu, vẫn còn ướt chưa khô.

Câu 5 — Nhớ xưa, mỗi buổi sáng sớm, khi gió xuân thổi làm cho khoan-khoái, thì những lầu hồng gác tía mở ra hàng vạn cửa.

Câu 6 — Và trước thềm ngọc nơi tiên - trượng, các quan vào chầu đã đứng chật rồi.

Câu 7 — Đó là nhớ xưa mà như mơ-màng trong giấc mộng. Chợt thất-kinh tỉnh-giấc mộng ấy, mà trở lại cái giấc mộng trần này, đứng vững như cột cờ « sinh » mà lay.

Câu 8 — Vì biết rằng cái thăng gian - nịnh kia, tuy nó chưa chết, nhưng nghe thấy tiếng chuông này, xương nó đã lạnh buốt vậy.

Phê bình

Hai câu cuối có một nghĩa rất thâm-thúy, nó chung-đúc ở chữ « sinh khẩu ». Nếu tả tiếng chuông mà không có những ý cao-thâm hàm-súc như thế, thì chỉ là một bài thơ tầm-thường. Đây tác-giả đã tập cò-thì mà lại còn dụng-diễn kín-đáo hiểm-lóc. Nếu ta bỏ qua đi, thì thực là uổng quá.

節樓暮鼓
月湖八詠
集句

斷續聲隨斷續風
雙鏈繞擊便襲襲
頻摧九陛朝儀肅
訝作三軍志氣雄
烟水夢魂千里月
蘆葦深處幾飛鴻
府臺敲裡神仙樂
摧得花開一夜紅

TIẾT LÂU MỘ CỒ

Đoạn tục thanh tùy đoạn tục phong,

Song chùy tài kích tiện đông đông.

Tần thôi cửu bệ triều nghi túc,

Nhạ tác tam quân chí khí hùng;

Yên thủy mộng hồn thiên lý nguyệt,

Lô vy thâm xứ kỷ phi hồng.

Phủ đài xao lý thần tiên nhạc,

Thôi đặc hoa khai nhất dạ hồng.

Tiếng trống buổi tối ở dinh Tổng-đốc

Đứt nối tùy theo tiếng gió tung,

Dùi vừa móm trống đã tùng-tùng;

Ngựa trông chín bệ oai như thế,

Tưởng thấy ba-quân khí rút hùng.

Nước mây trắng lạnh giấc nồng,

Đùi-hiu lau-lách chim hồng mấy con;

Trên đài khúc nhạc đồ đồn,

Giục hoa đêm nở nghìn muôn tử-hồng.

Chú thích

Tiết lâu — Một nơi dinh-thự quan Tổng-dốc chúa tỉnh.

Nhạ — Nghĩa là lạ-lùng, quái-lạ. Trong bài thơ này chữ « nhạ » có nghĩa là luyện-tập. Xưa Vương - Tử - Thuần 王子醇 đã luyện-tập ba quân đánh trống để giục chí-khí cho quân-lính, sau đánh giặc thắng trận ; ban tập trống ấy gọi là Nhạ-cò-đội 評鼓隊

Hoa khai — Xưa Võ - Hậu 武后 Nữ - hoàng đời Đường, đã ra lệnh cho các thứ hoa phải nở cả vào ngày-giờ đã định trước, để ngự đến xem hoa. Đánh trống giục trong một đêm, trăm hoa đều nở cả, chỉ có hoa mẫu-đơn là không nở. Võ-Hậu bèn hạ chiếu đẩy hoa ấy ra Lạc-dương. Từ đó, Lạc-dương có nhiều thứ mẫu-đơn rất quý.

Hoa mẫu-đơn có lắm sắc đẹp, lại có hương thơm, lớn bằng cái bát, lá có năm chia, hơi giống lá thuốc-dược tây. Các nhà văn-học gọi là phú-quí-hoa hoặc hoa-vương.

Nước ta không có. Mỗi khi gần tết, người Tàu đem sang từng cành có nụ, bán ở các nơi đô-thị, như Hà-nội, Huế, Sài-gòn, cắm vào chậu, thì vừa đến tết hoa nở.

Giải-nghĩa

Câu 1 — Tiếng trống chấp - nổi đưa theo ngọn gió nhật-thưa.

Câu 2 — Sau khi hai cái dùi vừa đánh nổi tiếng kêu thì-thùng.

Câu 3 — Tiếng ấy đã từng giục - giã ban châu triều được nghiêm-trang,

Câu 4 — Và đã luyện - tập cho ba - quân có chí - khí hăng-hái thêm hùng-dũng lạ-thường.

Câu 5 — Nào là : trắng sáng, nước trong, con thuyền lững-thững, làn khói xa-gần, người khách tha-hương đang mơ-màng trong giấc mộng.

Câu 6 — Nào là : nơi bờ lau hiu-hắt, đêm hôm lạnh-lẽo, chỉ lác-đắc có đôi hồng-nghẹn bay qua. Đó là những người

và vật ở chốn thường-dân trong lúc đêm khuya có tiếng chống
điềm canh thừa-nhật.

Câu 7 — Còn như ở nơi quan-thự thì khác, lại réo-
rất khúc nhạc thần-tiên.

Câu 8 — Và lại giục cho hoa nở trong một đêm đề
tươi rực-rỡ.

Phê bình

Trong bài thơ này, từ câu 1 đến câu 6, toàn theo một
lối chân-thực, tả ý-vị của tiếng trống; đến câu 7-8, đổi ra
lời huyền-dị hoang - đường. Như thế là vì trong dinh Tông-
đốc, thường có yến-âm hát-sướng ban đêm, mà tác-giả đã cho
rằng, về hồi ấy, hơi quá đáng.

NHỮNG SÁCH TÀU VÀ SÁCH TA

dùng vào việc biên - tập;
xếp theo thứ tự A, B, C.

Bách mỹ	Hồng lâu mộng	Tập vận
Bảo giám	Hồng viên mộng	Tình sử
Bát mỹ	Hợp bích	Tỳ bà ký
Bát tài tử (Hoa tiên)	Kiều loan trường hạnh	Tổ ngọc tuyến
Bút sinh hoa	Kim cô kỳ quan	Tô thi
Cầu hoàng khúc	Kim cô kỳ văn	Tô thức thi
Cờ mạch hành	Kim ngọc duyên	Tống thi
Cờ văn	Kính hoa duyên	Tùy đường
Cửu tài tử	Khiên sầu	Tùy thi thoại
Chỉ khanh tập	Lâm lan hương	Tùy viên toàn tập
Chinh đông	Liều trai	Tuyết hồng lệ sử
Chinh phụ ngâm	Lục mẫu đơn	Thăng bình truyện
Chinh tây	Minh biệt tài	Thanh biệt tài
Chức cầm văn	Mộng trung duyên	Thanh lâu mộng
Đào nguyên hành	Ngọc kiều lệ	Thập mỹ
Đàm doanh	Ngọc thiềm	Thập tài tử
Đăng vương các	Ngũ hiệp	Thất tài tử
Đề hạng vương tử	Ngũ mỹ	Thi lâm
Đệ nhất tình thư	Nhi nữ tình	Thiên gia thi
Địa ngục luận	Nhĩ đàm	Thủy hử
Đông chu	Nhị tài tử	Thuyết đường
Đường biệt tài	Oanh Oanh thi	Thương sơn
Đường cô xúy	Phản đường	Trại đào nguyên
Đường thái tôn	Phong thần	Trụ xuân viên
Đường thi	Tái sinh duyên	Trùng viên mộng
Hào cầu	Tam tài tử	Trường hận ca
Hoa nguyệt ngâm	Tây sương ký	Uyên giám
Hồng đậu cảo	Tân liễu trai	Ý lâu mộng

Bích câu kỳ ngộ	Lục Vân Tiên	Phan Trần
Bướm hoa	Lữ hoài ngâm	Phương Hoa
Cung oán	Lương Xích Long	Quan Âm
Chinh phụ ngâm	Nữ tú tài	Tống Trân
Hoa tiên	Ngọc Hoa	Thạch Sanh
Hoàng Trừu	Ngọc kiều lệ	Thúy Kiều
Kiều thán	Nhi độ mai	Vọng phu

MỤC LỤC

A — MỞ ĐẦU

Tác - giả		Nguyễn Tiến Lãng	32
Tác phẩm của P. M. Danh	6.	Trần Văn Ciáp	34
Trần dung của tác-giả		Lãng Nhân	36
Nét vẽ của tác-giả		Nguyễn Tường Phượng	37
Tiêu sử của tác-giả	7	Đề từ chữ Hán	
Lời ban khen của Hoàng Đế	19	Chu Mạnh Trinh	39
Tựa của Phạm Quỳnh	21	Vũ Tuấn	39
Đề từ nôm		Trần Trinh Cáp	40
Ứng Bình	23	Bà Dạm-Phượng nữ-sứ	40
Bà Dạm Thanh	23	Ứng Bình	40
Hồ Biều Chánh	24	Trần Xuân Thiều	40
Nguyễn Tường Nham	24	Nguyễn Tường Nham	41
Lâm Hữu Lập	24	Vũ Đại	41
Dương Bá Trạc	25	Đào Văn Bình	41
Nguyễn Can Mộng	25	Nguyễn Can Mộng	41
Tôn Thất Lương	25	Tôn Thất Lương	42
Đào Văn Bình	26	Hồ Đắc Bích	42
Vũ Huy Chiêu	26	Bích Phong	42
Đông Hồ	26	Vũ Huy Chiêu	42
Lê Trọng Du	27	Mạc Vũ Giản	42
Phạm Huy Toại	27	Nguyễn Hải Thoại	43
Từ-Long Lê-Đại	28	Lê Trọng Du	43
Nhất Kinh	28	Tạ Văn Kinh	43
Hoàng Cảnh Tuấn	28	Nguyễn Trung Hoan	43
Phê bình nôm		Hồng Sơn	43
Đào Duy Anh	30	Phạm Tuấn Lâm	44
Trần Trọng Kim	31	Hoàng Cảnh Tuấn	44
Ứng Trình	31	Tự thuật P. M. Danh	45
		Chuyết đề P. M. Danh	46

B — KIỀU TẬP THƠ CÒ

Lối thơ thông ả-dào		Đau lòng tử-biệt	53
Phú-phàng chi mảy	49	Tiểu thay một dóa	53
Gương nga chênh-chếch	50	Rằng hồng nhan từ	54
Vì ai ngăn-đón	50	Đầy vườn cỏ mọc	54
Tương người dưới nguyệt	51	Khen : tài nhả ngọc	55
Thâm-nghiêm kín cổng	51	Bóng dàu đã xế	55
Nhớ nhời thần-mộng	52	Dùng-dăng nửa ở	56
Người đầu gặp-gỡ	52	Bước lần theo ngọn	56
		Mấy lần cửa đóng	57

Mừng thăm chốn ấy	57
Hai tình vẹn-về	58
Tiệc thay trong giá	58
Cửa người dầy dọ	59
Mười lăm năm bấy	59
Chàng từ nhẹ bước	60
Xương mai tỉnh đã	60
Sân bím chút phận	61
Nhời xưa đã lỗi	61
Đã cho lấy chữ	62
Sinh rằng : giải cầu	62
Những là nắn-ná	63
Nước non cách mấy	63
Hay-hèn nhè cứng	64
Lầu xanh mới đủ	64
Đêm thu gió lọt	65
Đầu lòng hai ả	65
Một mình lặng ngắm	66
Một mình lặng ngắm	66
Bằng nay bốn bề	67
Mây-mưa đánh đờ	67
Nửa khi đông-tổ	68
Chênh-chênh bóng nguyệt	68
Tuồng chi là giống	69
Cạn nhời khách mới	69
Lặng nghe nhời nói	70
Nàng rằng gió bắt	70
Đã nguyên hai chữ	71
Dường như bên ốc	71
Đào tiên đã bén	72

Lối thơ thông mới

Trăm năm trong cõi	73
Đầu lòng hai ả	74
Phong lưu rất mặc	74
Ngày xuân con én	75
Dập-diu tài-tử	75
Bước lần theo ngọn	76
Sè-sè năm dất	76
Khóc-than khôn xiết	77
Đau-dớn thay phận	77
Rằng : hồng-nhan từ	78
Hài-văn lần bước	78
Bóng chiều như giục	79
Hải-dường là ngọn	79
Người mà đến thế	80
Chênh-chênh bóng nguyệt	80

Sương in mặt, tuyết	81
Hàn-gia ở mái	81
Này mười bài mới	82
Xem thơ nức-nở	82
Gió dàu sịch bức	83
Giọng Kiều rền-rĩ	83
Cứ trong mộng-triệu	84
Cho hay là thói	84
Ví chẳng duyên-nợ	85
Gió chiều như gọi	85
Lơ-thơ tơ liễu	86
Những từ quán khách	86
Sinh rằng : lân-lý	87
Rằng : từ ngẫu-nhĩ	87
Chút chi gần bó	88
Lượng trên dù quyết	88
Sông Tương một giải	89
Cách hoa sẽ dặng	89
Những là đắp nhỡ	90
Lần theo núi già	90
Tay tiên gió tấp	91
Nàng rằng trộm liếc	91
Cửa ngoài vội rù	92
Sinh vừa tựa án	92
Nàng rằng : khoảng vắng	93
Nàng rằng : hồng-diệp	93
Rằng : nghe nôi tiếng	94
Khúc dàu Tư-Mã	94
Ngọn đèn khi tỏ	95
Vẽ chi một dóa	95
Ra tuồng trên Bộc	96
Mái Tây dề lạnh	96
Mãng tin xiết nổi	97
Đã nguyên hai chữ	97
Đề nhời thệ-hải	98
Đau lòng tử-biệt	98
Cổ xuân tuổi hạc	99
Biết bao duyên-nợ	99
Nợ tình chưa già	100
Phận sao phận bạc	100
Vì ai ngăn đón	101
Đã nên quốc sắc	101
Đào tiên đã bén	102
Tiệc thay một dóa	102
Hồ sinh ra phận	103
Dặm khuya ngát tạnh	103
Sẽ còn nặng kiếp	104

Và trong thần-mộng	104	Áo xanh đòi lấy	120
Trước lầu Ngưng-bích	105	Mát thay giọt nước	121
Mảnh tiền kẻ hết	105	Cửa phòng then chốt	121
Một mình khôn biết	106	Sự-sôi kẻ nổi	122
Buồng riêng, riêng những	106	Vì ta cho lụy	122
Kiếp xưa đã vụng	107	Sinh rằng : riêng tương	123
Lầu xanh mới rú	107	Bây giờ kẻ ngược	123
Mặt sao đầy gió	108	Khen rằng : bút pháp	124
Vui là vui gương	108	Rành-rành kẻ tóc	124
Nhớ nhời nguyện ước	109	Phận bèo bao quản	125
Mối tình đòi đoạn	109	Nghĩ mình tưng đất	125
Trưởng-tô giáp mặt	110	Thoắt trông nâng đã	126
Nguyệt-hoa hoa-nguyệt	110	Giang hồ quen thói	126
Đuối giãng quyền đã	111	Nâng rằng : phận gái	127
Ró màu trong ngọc	111	Đoái trông muôn dặm	127
Sinh rằng : từ thưở	112	Chốc là mười mấy	128
Trông lên mặt sắt	112	Tác lòng cổ-quốc	128
Khen rằng : giá đáng	113	Anh-hùng tiếng đã	129
Sông Tần một giải	113	Áo xiêm dùm-bạc	129
Người lên ngựa kẻ	114	Ngắm-từ gây việc	130
Người về chiếc bóng	114	Ngỡ là phu-quí	130
Từ nghe vườn mới	115	Từ ngày muôn dặm	131
Sân-bìm chút phận	115	Kiếp này duyên đã	131
Tiệc hoa những ngậm	116	Bây giờ ván đã	132
Hoa-Nô truyền dạy	116	Định-ninh mặt lệ	132
Ở đây tại vách	117	Người yêu-diệu, kẻ	133
Phận sao bạc chẳng	117	Ngọn triều non bạc	133
Sớm khuya khăn mặt	118	Tưởng bây giờ là	134
Cửa người đầy-dọa	118	Có khi biển có	134
Mây xanh giãng mới	119	Mấy nhời tâm-phúc	135
Giọt rồng canh đã	119	Trong sao châu đỏ	135
Ví chẳng có số	120	Có đâu thiên-vị	136

C — THƠ CỎ TẬP KIỀU

Ký Quân-Thụy	139	Đệ-nhất-tình-thư đề-từ	142
Tống Lý-thị-lang	140	Đề Đại-Ngọc	142
Tặng Kiều-Loan	140	Tích-Trung-Tác	143
Kính-hoa-duyên đề-từ	141	Tặng Lạc-Khanh	143
Từ-tài-từ đề-từ	141	Vĩnh-biệt Lâm-Hồng	144

D — THƠ-CỎ TẬP TRUYỀN-NÔM

Đề tích sở kiến	147	Tặng thị-tỳ	150
Tống Nguyên-Nhị	148	Đề họa cúc	150
Xích-bích hoài cổ	148	Điều giang thà	151
Biệt cố-nhân	149	Tặng Lạc-Thần	151
Yến-thành đông-trang	149	Mẫu-dơn	152

Đ — THƠ CHÚ TẬP CỜ

Nguyệt-bô bát vịnh	155	Duyên đề lục thụ	161
Hoa-dương cô tự	156	Trần miến hiều chung	164
Xuất thủy bằng cử	158	Tiết lâu mộ cỏ	167

**SÁCH BÚT-HOA CỦA PHAN MẠNH
DANH IN LẦN THỨ HAI TẠI HÀ-
NỘI, XONG NGÀY 25.7.1953. KIỂM
DUYỆT SỐ 824 NGÀY 18 - 3 - 1953.**

SÁCH GIÁO - KHOA CỦA PHAN - THÊ - ROANH

Tốt-nghiệp trường Cao-đẳng Sư-phạm Đông-dương

Chủ - nhiệm Thanh - hoa Thư - xã, Hà - nội

I. — Vật-lý-học giản-giải

Lớp đệ tứ Trung-học : Điện học, từ học (đã in ba lần).	2 quyền
Lớp đệ ngũ Trung-học : Quang học (đã in hai lần),	
Cơ lý học, Âm học	2 quyền
Lớp đệ lục Trung-học : Khí tĩnh học, Nhiệt học	2 quyền
Lớp đệ thất Trung-học : Trọng lực học, Thủy tĩnh học . .	2 quyền

II. — Hóa-học giản-yếu

Lớp đệ tứ Trung-học : Hóa học hữu cơ (đã in xong) . .	1 quyền
Lớp đệ ngũ Trung-học : Hóa học kim loại	1 quyền
Lớp đệ lục Trung-học : Hóa học á kim	1 quyền
Lớp đệ thất Trung-học : Hóa học sơ bộ (đang in). . . .	1 quyền

III. — Toán-học giản-yếu

Bốn lớp Trung học cấp I : Đại số học giản-yếu	1 quyền
---	---------

IV. — Khoa-học tạp-trở

Quang-học tạp-trở, gồm có 4 mục : mua vui, lịch sử quang học, tiêu sử các nhà quang học, chọn danh-từ dựa vào cổ-văn Hán-Việt	1 quyền
---	---------

V. — Việt văn

Chú-giải Tỳ-bà-hành, có giải nghĩa bản chữ Hán	1 quyền
Chú giải Hành-trạng của Văn-Đình Dương Lâm 302 câu .	1 quyền
Diễn-cổ, truyện lạ, thơ hay, dùng làm văn-liệu, gồm nhiều quyền, mới soạn xong.	2 quyền

